GRAMMATICA
SEU
INSTITUTIO
POLONICÆ LINGUÆ,

In qua
Etymologia, Syntaxis, & reliquæ partes omnes exactè tractantur,

Ex libris P. Andreae Kim-
hski Zabicki [redacted]

In vsum exterorum [redacted]

[redacted] EDITA [redacted]

[redacted]

Authore [redacted] 1756.

FRANCISCO MESGNIEN
Lotharingo.

Cum Gratia & Priuil. S. R. M. Polon. & Suec.

DANTISCI,
Sumptibus GEORGII FÖRSTERI
Bibliopolæ Regij, A. D. 1649.

Illustriss: ac Excellentiss: Domino,

D. MICHAELI
CASIMIRO
RADZIWIŁ,

Illustriss: ac Excellentiss: Domini,

D. ALEXANDRI LVDOVICI
RADZIWIŁ
S. R. I. PRINCIPIS,
DVCIS IN OLYKA ET NIESWIEZ,
COMITIS IN MIR, SZYDLOWIEC,
ET KROZE,
Supremi M. D. L.
MARSCHALCI,
Vpiten. Iurborſcen.Nowowolen. &c. &c.
CAPITANEI,
Necnon Szawlenſis & Olitenſis Adminiſtratoris
FILIO.

Domino & Mæcenati Colendiſſimo.

ACceptorum non meminiſſe beneficiorum ingrati animi peſtis eſt PRINCEPS

ILLVSTRISSIME. Etſi enim plurima eiuſmodi ſint, quibus pari votorum numero reſponderi nequeat, nulla tamen ita ingentia, quibus nō aliqua mutuæ beneuolentiæ ſpecies ab vnoquoq́; mortalium exhiberi poſsit. Quippè vt non inſolita, ita nec iniucunda ſpectantium oculis virtus eſt, etiam paruorum cum magnis æmulatio. Quod & ipſi mihi nunc acci-diſſe lætor, cùm eximia RADIVILORVM in me beneficia, hoc perexiguo Polonicæ Grammaticæ à me ſub Tuis auſpicijs in lucem editæ munere, quoquo modo compenſare ſtudeo: in quo etſi optatam conatus mei metam non atti-

gero,

gero, tamen vt vel primos ad illam faciam passus lucrum censebo. Quin & istud inter præcipuas felicitatis meæ partes esse duxero, quod munus hoc meum ei offeram PRINCIPI, in quo vti Heroica adeòque RADIVILIANA, simul cum ætate crescit Dignitas, ita par dignitati respondet animus. Vestrum enim est ILLVSTRISSIMI PRINCIPES RADIVILI in tantum sua rebus omnibus dispēsare pretia, vt quicquid Honori Vestro fuerit consecratum, paruum illud licet ac genere suo vile sit, magnum exinde aliquid esse Generosi Vestri affectus beneficio incipiat. Ea

ſcilicet Heroum vt in conferendis beneficijs munificentia, ita & in recipiendis eorum, quibus commodant, erga ſe obſequijs, eminet Celſitudo, vt in vtroq; non tam proprium quàm alienum intendant bonum, ſuâ ipſi contenti Maieſtate. Affine profectò quiddam habent lucis claritas, & Principum ſplēdor; cùm æquè illius ac iſtorum quaſi vnica naturæ ac fortunæ meta ſit, alios communicatione ſui felices facere, non fieri. Neque verò etiam ego huc collimo PRINCEPS ILLVSTRISSIME, vt aliquo meorum obſequiorum ſtudio fortunatior fias aut illuſtrior. Amens eſ-

ſem ſi & iſto tam obſcuro ingenij mei munere Honoris Tui ampliſſimi aliquod quærerem incrementum. Nemo eſt qui à tenebris expectet lucem, & rebus in ſe alioqui clariſſimis ſperet aliquam poſſe ſuperaddi ſplendoris partem. Quis enim non videat Gentilitiam Tuam AQVILAM rerum à ſe præclarè geſtarum alis longè altius euolaſſe, quam id aut oculis cerni liceat, aut linguis exprimi? Erraret facilè quiſquis illius altitudinem nubium altitudine metiretur. Solent equidem humanæ animorum acies, populari quodam ſenſu abripi, & neſcio quas occidentis citius quàm

orientis fortunæ nubeculas auidius admirari; nihil ſe iam altiùs ſpectare poſſe arbitrantes: Verùm ſi Tua ijſdem ſe ſpectandam præbuerit AQVILA, aliud illicò ſentire, & veræ gloriæ celſitudinem huius ingenio rectiùs definire (ni maleuolus oculis palpum obtrudat liuor) adigentur. Neque enim eò ſe tantum RADIVILIANÆ Gentis Honor extulit, vt communis vitæ ſpatio terminetur. Etiam ipſas Illuſtriſſimorum Tui Nominis Virorum cineres, quos hodie fatalis vrna contegit, non ſine aliquo reuerentiæ titulo cogitamus; cùm & quos vixiſſe nos dicimus fama loquatur immor-

immortales. An enim ſilentur illi Nicolai, Ioannes, Georgij, Chriſtophori, Caroli clariſſima totius Europæ, veriùs dixerim, vniuerſi Orbis lumina, illibatus Generis Magni Sanguis? quos Exercituum Duces fortiſſimos, Senatores vtiliſſimos, Viros quà officiorum, quà meritorum Gloria ornatiſſimos, grata ſemper memorabit Patria. Sed veniam dabis calamo PRINCEPS ILLVSTRISSIME, quod is rudioribus hactenus concinnandis Grammaticæ aſſuetus voculis, in ampliſſimi Nominis Tui laudes (quod proprium Oratorum non Grammaticorum eſt) excurrerit. Iſta ni[illegible]um

est Generis Tui toto orbe celeberrimi prærogatiua, vt nulla eius, possit fieri à quopiam recordatio, quin simul eidem insit quædam laudandi necessitas. Cæterùm ego qui breuitati sermonis consulo, opportunum fore censeo, vt ab Illustrissimæ Domus Tuæ laudibus tantispèr vel inuitus abstineam, ne sermo gloriæ pulchritudine abreptus, aut magnitudini meritorum succumbat, aut inter infinitam dicendorum multitudinem exitum non reperiat. Quod verò mei maximè muneris est, supplex Illustrissimæ Tuæ Celsitudini accido, & meam hanc quantulamcunque operam Honori

Tuo

PRÆFATIO.

Tuo pridem à me deſtinatam, nunc re ipſa offero. Acceptabis non dubito hæc exigua officij mei in Te ſtudia: quæ etſi offerre negligerem, Tua eſſe nō deſinerent; ipſo ſcilicet iure Tui ſupra me dominij Tibi obligata. Creſce & Viue diu PRINCEPS ILLVSTRISSIME, iſtamq́; meam Nomini Tuo æternum deuotam venerationem, eo quo ſoles beneuolentiæ affectu promoue.

Illuſtriſſimæ Tuæ Celſitudinis

Seruitio addictiſſimus

FRANCISCVS MESGNIEN.
Lotharingus.

PRÆFATIO

AD LECTOREM.

CVM ego per aliquot iam annos in Polonia moratus vernaculæ licet Linguæ addiscendæ, non ignauam locauerim operam tantum tamen profecerim, vt non rarò cum Polonis miscendo colloquia, risum audientibus mouerem; nec vndè id oriretur percipere possem, Bibliopolarum Officinas omnes Cracouiæ antiq. perlustraui, num forsan percontando aliquam Grammaticam reperirem: quæ crescentem in dies Polonicæ Linguæ addiscendæ, cupiditatem meam aliquo modo iuuaret; sed vt nullam inueniri posse aduerti, imò a plerisq; responsum habui, Linguam hanc quippè grauem & difficillimam non posse facilè in certas leges Grammaticorum redigi; animum in vetitum semper magis nitentem ad attentam Polonici sermonis obseruationem applicare cogitaui, ex qua deinde perspicere possem, num certis tale idioma comprehendi regulis ac præceptionibus possit, & factum est vt modos loquendi in familiaribus colloquijs obseruando a varijs varia sciscitando, post longas circa hoc vigilias tandem ad has quas tibi modo offero legendas, Polonicam Linguam redegerim regulas. Quâ in re si naturam ingeniumq; meum aliqua eius difficultas forte superauerit, nec satis aptus paratusq;

hanc

hanc Prouinciam subisse videbor huius certè laboris me inprimis nouitas excusabit, Nihil & perfectum simul & inuentum est, vnde si quos maleuolos ad meum hoc opusculum carpendum vituperandumq; inuidia impulerit, videant primò ne priùs carpant, quàm mea corrigant; at si corrigere non valent, aut non sciunt, ne vituperent, quæ sibi nulli vsui fore arbitrantur. Cæterum satis mihi sit alienigenæ viam Polonus præmonstrasse ad componendum quid meliùs publicoq; vsui magis seruiens. Tu interim Lector beneuole grato velim animo meum hunc qualemcunq; laborem suscipias, legas, peruoluas, haud inutilem tibi fore promitto. Lingua enim Polonica prætcrquam quòd per seipsam constans & Nobilissima, adeoq; scitu digna Lingua est, præterea propter frequentissima Germanorum, Gallorum, Italorum, Vngarorum, Scotorum, aliorumq; exterorum in Polonia degentium commercia, illis sanè perutilis ac necessaria videtur. Et quia adeò difficilis est, vt vsu quotidiano aut lectione tantùm assequi nemo possit, quin ferè in pronunciando aut colloquendo sæpiùs impingat, idcircò ad euitandum huiusmodi erroris periculum imò etiam aliquando audientium risum, Grammaticam hanc quasi rectricem accipe ac sequere Linguæ difficultates faciliori negotio superaturus.

Quemadmodum verò Gallicæ Linguæ difficultas in vocalibus efferendis consistere omnis videtur, sic etiam Linguæ Polonicæ difficultas pendet à gemina prola-

prolatione consonantium, quarum copiam habent maximam, ita vt in vno vocabulo septem vel octo consonantes inuenias cum vnica tantùm vocali, vt in dictione chrząszcz/scarabæus. *Vndè extraneo illusuri proponunt hanc locutionem pronunciandam,* vgryzł chrząszcz chrząszczá w grzbiet / scarabæus scarabæum à tergo momordit; *quod vix vllus alienigena ritè proferre queat. Ne desperes tamen, labor improbus omnia vincet, lectione frequenti, crebris colloquijs & mediantibus his quas tibi trado regulis, Linguam tandem alioqui difficillimam addisces, quod tibi ex intimis mihiq; opto.*

VALE.

Imprimatur.

IVSTVS SŁOWIKOWSKI Canonicus & Archipresbyter Cracouiensis, Illustriss: Suæ Celsitudinis Causarum Auditor Generalis, de mandato Illustrissimi.

Datum Cracouiæ die 22. Febr: A. D. 1649.

DE LITERIS earumq; pronunciatione.

ALphabetum huiuſmodi in puerilibus, vt vocant, elementis ſeu Abecedarijs habent Poloni: A a á ą b b' c ć d e ę f g h i k l ł m m' n ń o ó p p' r s ś t u w w' x y z ź ż.

Nota inprimis, quòd literæ omnes ſimpliciter abſq; puncto aut virgula poſitæ, eadem ferè ratione, quâ apud nos pronunciantur; punctis autem & virgulis notatæ, aliam à communi pronunciationem habent, nam punctatæ excedunt in duritie, vt żelázo/ *ferrum*, oracz/ *agricola*, virgulatæ verò in mollitie, vt źieleny/ *viridis*, oráć/ *arare*. Quæ punctationes etsi in vulgari ſcriptione ab ipsis Polonis raro adhibentur, obſeruandæ tamen omnino ſunt exteris, præſertim quando notabili ſignificati diuerſitas id requirit, vt lata/ *volat*, láta/ *anni*, łata/ *resarcit*, łáſká/ *gratia*, łaſká/ *baculus*, nic/ *nihil*, nić/ *filum*, wolał/ *malebat*, wołał/ *clamabat*.

A itaq; triplicem habet pronunciationem; cum enim ſimpliciter ſcribitur ſine puncto aut virgula, tunc craſſè pronunciatur ferè vt o, ſiue vt Gallis *au*, vt ma/ *habet*. Cùm verò puncto ſuperiùs notatur ſeu virgula, á tunc aperto ore profertur, vt nobis a ſimplex, v. g. ſámá/ *ipſa*. Cùm tandem virgula transfigitur ą/ habet diuerſum à ſupradictis ſonum, & Polonis proprium eſt; ac cum n pronunciatur, palatum tamen linguâ non attingendo, reſpondetq; Gallico *on*. v. g. mąka/ *farina*, Galli ſcriberent *monca*.

B duplex eſt, ſimplex nobiſcum commune, vt bárzo/ & virgulatum ſeu accentu ſuperiùs notatum, & hoc molliùs & cum i effertur, ſed ita vt vix illud i audiatur, vt Kielb' / *fundulus.* Quod etiam intellige de alijs literis mollibus, quæ virgula ſuperiùs notantur, vt ſunt m' p' w' / in quibus vix dignoſcitur in pronunciando differentia, ideóq; non procul aberrabis, ſi eas modò pronunciaueris vt duras ſed puncto carentes m p w. in ć tamen ń ś & ź magna eſt differentia, & longè molliùs efferuntur, quàm c n s & z ſimpliciter ſcripta.

Hæ omnes literæ molles ſeu accentu notatæ, hoc peculiaris habent, quòd non admittant poſt ſe vllam vocalem niſi mediante i / quod i coaleſcit in vnam ſyllabam cum ſequente vocali, & præcedente conſonante, vt Kielb / *fundulus*, in Genitiuo non habet Kielbá ſed Kielbiá/ quod eſt diſſyllabum, & ſic in cæteris tàm nominibus quàm verbis. Contra verò duræ omnes & puncto notatæ, vt ſunt ż cz rz ſz & ł nunquam i ſed y poſt ſe admittunt, quod y illæ molles nunquam habent poſt ſe.

B in fine dictionis profertur vt p Drab/ quaſi drap/ *Miles Vagus.* Quod euenit etiam in alijs nonnullis literis d g w z ż/ d enim vt t/ g vt k/ w vt f/ z vt s/ ż vt ſz in fine dictionis pronunciant. verbi gratiâ rad / *libens*; poſag / *dos*; lew / *leo*; woz / *currus*; juz / *iam.* lege rat / poſak / lef / wos *ſeu* wus / iuſz. Et hoc etiam accidit in media dictione ante has conſonantes f k t / & vt plurimùm ante c ć cz ſz s & ś / paulò tamen molliùs, v. g. zagdká / *ænigma*, quaſi zatká; powtarzam / *repeto*, quaſi poftarzam. & w poſt eaſdem conſonantes f k & t immediatè ſonat etiam vt f twarz/ *facies*; kwit/ *quietatio*; lege tfarz/ kfit.

In reliquis hæ literæ idem valent & sonant, quod apud nos.

C apud Polonos semper sibilat, & nunquam vt k profertur, quemadmodum apud Latinos ante a o v fieri solet: pronunciatur autem ferè vt ts quam breuissimè prolatum, vt cáły/ *integer*, cudny/ *pulcher*, quasi tsały / tsudny. Idq. fit quando simpliciter absq; vlla nota scribitur, si enim notetur superiùs accentu ć sibilum mollem edit, adinstar ferè *c* Italici ante *e* & *i* in vocabulo, v g. *cecità* ślepotá; vt wić/ *restis*, nić/ *filum*; paulò tamen molliùs effertur quàm *c* Italicum, nec adeò premitur linguâ palatum. Hanc pronunciationem retinet semper sequente i vt ćiáło/ *corpus*, quod i vt supra innui semper adscriptum habet, nisi finiat syllabam, non scribitur enim ćáło/ sed ćiáło omninò debet scribi, sic de omnibus alijs accentu notatis intellige.

Cz asperum Gallisq; prolatu difficilem sonum habet, duriùsq; profertur quàm prædictum *c* Italicum, altiùs linguâ palatum feriendo, vt klucz/ *clauis*.

Ch pronunciatur ex gutture, vt apud Germanos; chudy/ *macer*.

D vt apud nostrates. In fine vt t. iam dictum est.

Dź pronunciatur paulò molliùs quàm *g* Italicum, in dictione *generale* vel *ginocchio*; vt dźiki/ *siluestris*. Si tamen ź non sit notatum accentu, vtraq; litera seorsim pronunciatur, vt widze/ *video*, quasi wid ze.

E triplex est. Simplex & sine puncto pressè & ad y accedente sono, profertur ferè vt in vocabulo Italico *veramente*, aut vt *e* Gallicum in dictione *verite*. Alterum accentu notatum ore diducto, & clarè pronunciatur vt primum *e* in vocabulo

Gallico *teste* vel *estre*. exempli gratia, rzécé / *dicam*, rzécé / *fluuium*, piérze / *lauat*, pierze / *pluma*; in primo enim apertum est e / in secundo pressum seu clausum, quod ipsimet Poloni plerumq; cum suo y confundunt.

Est quidem maximè diuersa pronunciatio horum e; quia tamen ab omnibus scriptoribus, & à plerisq; Typographis interpunctio ista negligitur, ab vsu id pendere videtur quod regulis comprehendi non potest.

Tertium e virgulâ transuersum Polonis proprium est, & cum n molliter effertur vt en; in Gallicis monosyllabis *mien*, *tien*, *sien*. verbi gratia robię / *laboro*; scriberet Gallus *robien*.

F vt in Latinis.

G durum sonum semper habet, etiam ante e & i / vt gadam / *loquor*, srogi / *seuerus*; licet in Latinis ante *e* & *i* illud pronuncient vt *i* vocalem, v. g. *Regina* quasi *Reina*.

Hic etiam nota quòd nunquam post g & k scribitur immediatè e nisi intercedente i / neq; vnquam habent y post se immediatè sed i.

H effertur ex gutture molliter, ferè vt in Gallicis vocabulis *Henry*, *hardy*. v. g. hárdy / *arrogans*.

I semper vocalis sonum retinet. Diligenter autem in pronunciando distinguenda est ab y / nisi sæpissimè impingere, vocabulorum significationem confundere, interdum etiam ridiculus esse velis. Pronunciatur autem i apertè vt apud nostrates; y verò medium sonum inter e & i obtinet, Germanis non admodum pronunciatu difficilem, effertur enim vt prima in dictione Ubel, sed Gallis alijsq; Nationibus meâ sententiâ difficillimum; sic tamen facilè eius prolationi assuesces, si volens

id

id pronunciare à dentibus linguam paulò remoueris, sic enim rectè y pronunciabis; i verò nequaquam etiamsi velis, poteris, quod vsu melius quàm præceptis comparabis. Exempla. łyżká/ *cochlear*, liżká/ *Vulpecula*, bił/ *percussit*, był/ *fuit*.

Hoc præterea discrimen est inter i & y/ quod i sequente vocali efficit sæpè cum ea vnam syllabam, y nunquam. v. g. iásny/ *serenus*, dissyllabum est, tyię/ *pinguesco*, etiam dissyllabū. Contra verò præcedente vocale, y cum ea coalescit in diphtongum, secus i v. g. moy/ *meus*, monosyllabum est; moi/ *mei*, dissyllabum.

L duplex est, commune vt lás/ *sylua*, lud/ *populus*, quod plerumq; cum i pronunciatur, ferè vt Gallicum *il* in vocabulo *bailler dax*, vel Italicum *gl* in dictione *egli* ipse, mollius tamen vt vix i percipiatur aure. Alterum est cancellatum ł/ quod alijs linguis ignotum, adeòq; peregrinis prolatu difficile est, facilè autem reddetur, si superiores dentes extremitate linguæ molliter feriantur, vt łeż/ *mendacium*, cáły/ *integer*. Hoc ł vt dictum est, nunquam habet post se i sed y; præcedente autem i profertur simul cum e/ quod nonnulli minùs periti scribunt, v. g. bił/ quasi biel. Hoc ferè euenit ante m & r. v. g. imbir/ quasi imbier/ ím/ *ipsis*, quasi iem.

M & N vt in Latinis, quando tamen accentu seu virgulâ superiùs notantur, molliùs & cum i aliquo modo proferuntur, *m* præsertim ferè vt *gn* apud Gallos, *en* ignorant, ignarus, & Italos ignorante ignarus & ingratus; v. g. Páńie/ Domine, quasi Págne.

O triplex assignari potest, primum & sæpissimè vsurpatum pronunciatur cum *u*, vt apud Italos in vo-

cabulo *buono*, vbi non totum sentitur *u*, & hoc præsertim in principio syllabæ, vt oráć / *arare*, owoc / *fructus*, owo / *ecce*, o / *de*; deberent scribere Galli *ouo* vno spiritu & breuissimè proferendo quasi esset vna syllaba. Dixi in principio syllabæ, nam in allatis exemplis owo & owoc / secundum o iam vt nostrum pronunciatur.

Alterum ergo est nobiscum commune, vt dobry / *bonus*.

Tertium ad u accedit, quod à nonnullis accentu notatur, & hoc præsertim vsurpatur in media syllaba, seu ante consonantem quæ dictionem terminet vel syllabam, vt lód / *glacies*, wóz / *currus*, Lwów / *Leopolis*, quasi lud / wuz / Lwuf / nam in fine syllabæ iam proijcitur vt nostrum o, v. g. do Lwowá / *Leopolim*, non legendum est du Lwuwá / sed simpliciter do Lwowá. Dixi accedere ad u / nam u pressiùs paulò pronunciatur, est enim differentia inter lód / *glacies*, & lud / *populus*, & sic in reliquis.

P vt in Latinis: p' vide B.

Q litera carent Poloni.

R vt apud Nostrates.

Rz in eadem syllaba, duriùs & cum stridore quodam profertur, quod vix sine voce Magistri explicari possit.

S simplex vt in Latinis effertur, nunquam tamen vt z. v. g. sol / *sal*.

Ś accentu notatum molliter sibilando effertur, ferè vt *ch* Gallicum in *cheual*; vt siłá / *vis*, vel *multum*, wieś / *pagus*.

Sz duriùs quàm *ch* Gallicum pronunciatur, altiùs tenendo linguam ad palatum & vehementiùs sibilando, vt proszę / *rogo*, szátá / *vestis*.

T vt apud Nostrates.

V consonantis naturam nunquam induit, sed vocalis

semper

ſemper manet, etiamſi alia ſequatur vocalis, vt **vyde**/ *cedam, eustabo.*

W verò profertur vt V conſonãs in Latinis v.g. Varia, veritas, nec vnquam fit vocalis. **Widze**/ *Video.*

X vt in Latinis Si ſequatur **i**/ idem valet quod **ks**/ quod etiam non pauci loco **x** ſcribunt, vt **Xiąże**/ *Princeps*, **Xiądz**/ *Sacerdos*, alij ſcribunt **Książe**/ **Ksiądz.**

Y medium habet ſonum inter **e** & **i**/ vt ſupra explicatum eſt in litera **i.**

Z triplex eſt. Simplex & cum noſtro commune, vt **zamek**/ *arx*, virgulâ ſuperiùs notatum, quod mollem ſibilum edit, ferè vt *g* Gallicum ſeu *i* conſonans in vocabulis, *ie*, *ego*, *gi on*, *gremium*; & punctatum **ż** quod cum ſtridore profertur ad modum **ß**/ pronunciando ſed leuiùs palatum tangendo; **żabá**/ *rana*, **żoná**/ *Vxor.*

Diphtongi perpaucæ ſunt **ay ey iy oy uy**/ vt **day**/ *da*, **tey**/ *huic*, **moy**/ *meus*, **vyść**/ *euadere*, vbi **y** quidem pronunciatur, ſed tamen quaſi eſſet vna ſyllaba.

Has difficiliores pronunciationes literarum, præſertim **ł y ż** & compoſitarum **dz dż rz ß ſcz**/ *&c.* vſu potius quàm præceptis addiſces. Quæ tamen in his regulis habes, à quocunq; tibi explicari & efferri facilè iubere potes, ad captum & libitum tuum.

Obſeruandum hic eſt in obliquis tam nominum quàm verborum, mutari ſæpè literas nonnullas, ſunt autem, verbi gratiâ

A in **e**/ **biały** in Comparatiuo **bielſzy**/ *albus, albior*; **wiárá**/ *fides*, in Datiuo **wierze.**

ą in **e** **błąd**/ *error*, in Genitiuo **błędu**/ ſic in cæteris caſibus.

ę in **ą** **święto**/ *feſtum*, in Genitiuo plurali **świąt**/ *feſtorum*;

ſtorum; aliquando in o alibi, imię / *nomen*, imioná / *nominis*, *&c.*

o in e vczony / *doctus*, in Comparatiuo vczeńßy / *doctior*, piorę / *lauo*, pierzeß / *lauas*.

ch in ß bláchá / *lamina*, in Datiuo bláße.

d in dz trzodá / *grex*, in Datiuo trzodzie. Idę / *eo*, idźieß / *is*.

g in dz nogá / *pes*, in Datiuo nodze.

k in c & cz czapká / *pileus*, in Datiuo czapce / tłukę / *tero*, tłuczeß / *teris*.

ł in l biały / *albus*, bielßy; máły / *paruus*, máluśki / *paruulus*.

n ſequente e / aſſumit ſæpè i / vt gnię / *perco*, gnieß. Jan / *Ioannes*, in Vocatiuo Janie. Sic ś & aliæ illæ molles literæ.

r in rz fará / *parochia*, vel *parochialis Eccleſia*, in Datiuo fárze. Wiará / *fides*, in Datiuo wierze. piorę / *lauo*, pierzeß / *lauas*.

t in ć / vt Stárostá / *Capitaneus*, in Dat: Stárośćie; błoto / *lutum*, w błoćie / *in luto*; plotę *nugor*, plećieß *nugaris*. Et ſi quæ ſunt aliæ, quas vſus docebit.

Atq; ſic videor omnem pronunciandæ linguæ Polonicæ rationem perſecutus, ſequitur vt de ipſius partibus ordine agam.

DE PARTIBVS LINGVÆ POLONICÆ.

PArtes, quibus linguæ Polonicæ corpus conflatum eſt, habentur octo vt in Latinis, nam articulo carent Poloni, ſed tantùm vt Latini in diſcernendis generibus vtuntur Pronomine Demonſtratiuo, ten / tá / to / *hic*, *hæc*, *hoc*, cuius inflexionem ſuo loco infra proponemus, cùm de Pronominibus agemus.

DE

DE NOMINE.

ACcidentia Nominis hoc loco explicanda sunt septem: *Genus, Motio, Species, Comparatio, Casus, Numerus, Declinatio.*

DE GENERE.

REGVLÆ GENERALES.

Nomina Virorum & Mensium sunt Masculini Generis, sic & Fæminarum nomina Fæminini. Exceptis tamen quæ per diminutionem, aut alio quocunq; modo in *e / ę / vel* o terminantur, tunc enim sunt Neutrius Generis. Cætera Nomina cuius sint Generis, ex terminatione dignoscuntur. Quare sint

REGVLÆ SPECIALES.

Masculini Generis sunt Nomina desinentia in i & y/ b/ d/ f/ g/ ch/ k/ ł/ m/ n/ p/ r/ s/ t/ sine vlla quam sciam exceptione, nisi fortè sint propria mulierum, vt tá Páni Gospodyni / *hæc Domina Hospita.* Exempla ten kij/*baculus*, chleb/ *panis*, grad/ *grando*, cyrograf/ *chyrographum*, brzeg/*ripa*, dách/*tectum*, bok/*latus*, doł/*fouea*, dom/*domus*, dzwon/*campana*, dowćip/*ingenium*, dwor/*aula*, czas/*tempus*, gwałt/*vis*, *violentia.*

Fæminini Generis sunt Nomina desinentia in ć & z purum, vt tá rozgá/*virga*, maź/*axungia*, gałąź/ *ramus.* Exceptis solùm Nominibus proprijs, vt ten Stárostá/ *hic Capitaneus.*

Neutrius Generis sunt omnia Nomina desinentia in ę / e / & o / sine vlla omninò exceptione, vt to pole / *campus*, dziecie / *puer, infans*; berło / *sceptrum*. Vsu tamen factum est, vt iam pleriq; sic loquantur Xiążę przyiachał / potiùs quàm przyiáchało / *Princeps venit*, & sic in alijs huiusmodi casibus. Cætera Nomina exceptiones patiuntur; Nomina enim in c sunt Masculini Generis, vt ten pálec / *digitus*, koc / *gausape*. Excipiuntur tamen pauca in oc / quæ sunt Fæminini Generis, vt noc / *nox*, moc / *potentia*, pomoc / *auxilium*.

Sic Nomina in l Masculini Generis sunt, vt hándel / *commercium*, bol / *dolor*. Excipe tá sol / *sal*, kądziel / *colus*, kąpiel / *lauacrum*, kobiel / *fiscella*, pościel / *stratura*, látorośl / *gemina*, myśl / *cogitatio*, biel / *pulpa*, vel *caro arboris*.

Nomina in w sunt Masculini Generis, vt gniew / *ira*, Lwow / *Leopolis*. Excipe tá konew / *cantharus*, chorągiew / *vexillum*, márchew / *siser*, brew / *supercilium*, dryiakiew / *theriaca*.

Nomina in z lene seu sine accentu, Masculini pariter Generis sunt: vt bez / *sambucus*, guz / *nodus*.

Nomina in ż durum seu punctatum, & consequenter Nomina in cz ß & rz sunt Masculini Generis, vt ten noż / *culter*, miecz / *ensis*, płaßcz / *pallium*, koß / *corbs*, pieprz / *piper*. Excipe tá drapież / *præda*, ſtraż / *custodia*, rzecz / *res*, obręcz / *circulus*, rozkoß / *voluptas*, myß / *mus*, kokoß / *gallina*, potwarz / *calumnia*, trocz / *incessus equi temperatus*.

Nomina verò desinentia in ć dź ń p' & ś cum accentibus, sunt Fæm. Generis, vt tá nić / *filum*, chęć / *propensio*, miłość / *amor*, łodź / *nauicula*, czeladź / collectiuum *famuli*, broń / collect: *arma*, iábłoń / *pomus*, ßiap' / *æqualis gressus*, wieś / *villa*, gęś / *anser*.

Excipi-

Excipiuntur ten łokieć / *Vlna*, vel *cubitus*, śledź / *halex*, gwoźdź / *clauus*, koń / *equus*, Poznań / *Poznania* vrbs. Wiedeń / *Vienna*, & pleraq; Vrbium Nomina in ń desinentia, aliq; Appellatiua in eń / vt cień / *Vmbra*, dzień / *dies*, grzebień / *pecten*, jęczmień / *hordeum*, pierściń / *annulus*. Præterea ten Ryś / *Panthera*, łoś / *alx*, łosos / *salmo*, karp / *carpio*. Et si quæ sunt alia, quæ vsus docebit.

DE MOTIONE Nominum.

Adiectiua mouentur apud Polonos omnia, per tria Genera & tres terminationes: vt Dobry / *bonus*, dobra / *bona*, dobre / *bonum*. Swięty / *Sanctus*, święta / *sancta*, święte / *sanctum*. Quæ in omnibus Adiectiuis terminationes obseruantur, ijs tamen exceptis quæ in gi & ki desinunt: vt srogi / lekki / in quibus Neutrum fit à Masculino addito e lekki / *leuis*, lekka / *leuis*, lekkie / *leue*; srogi / *seuerus*, sroga / *seuera*, srogie / *seuerum*; & ratio est, quia in nullo verbo Polonico videbis post k vel g sequi e / nisi interposito i.

Excipiuntur etiam parua desinentia in ny / quæ duplicem in Masculino habent terminationem: vt Godny & godzien / *dignus*, godna / *digna*, godne / *dignum*; powinny & powinien / *debitus & debitor*, powinna / *debita*, powinne / *debitum*, pełny & pełen / *plenus*, pełna / *plena*, pełne / *plenum*; sic & wszytek / wszytká / wszytko / *totus, tota, totum*, vel *omnis*; jeden / jedná / jedno / *Vnus, Vna, Vnum*; & alia Pronomina de quibus infra, & tandem Participia in quibus tollitur aliquando vltima litera: vt miłując & miłujący / miłująca / miłujące / *amans*;

bit vel bity/ bita/ bite/ *percussus, a, um.* Sic ferè terminantur deriuatiua possessiua, vt oycow/ *Patris* vel *paternus* pro oycowy.

Substantiua autem mouentur per duo tantùm Genera: vt sunt Bog/ *Deus*, Bogini/ *Dea*, Krol/ *Rex*, Krolowa/ *Regina*, Kśiąże/ *Princeps*, Kśiężna/ *Principissa*, Pan/ *Dominus*, Pani/ *Domina*, Woiewoda/ *Palatinus*, Woiewodzina/ *Palatina*. Sed in his vsum consule.

DE SPECIEBVS Nominum.

Deriuatorum Nominum quinque sunt classes, Patronimica seu Gentilitia: vt Gdańszczanin/ *Dantiscanus*, vel *Gedanensis ciuis*, à Gdańsk/ *Gedanum*, sic Krakowianin/ *Cracouiensis*, à Kraków/ *Cracouia*, & in Plurali vt plurimùm Gdańszczanie/ Krakowianie/ quasi à *Cracouia.* In Fæminino Krakowianka/ *fæmina Cracouiensis*, Mieszczanin/ *ciuis*, mieszczka/ *ciuis fæmina*; in Plurali vsitatiùs quoque Mieszczanie quàm Mieszczaninowie; sic Lotharyńczyk/ *Lotharingus*, Niderlandczyk/ *belga*, Lwowczyk/ *Leopoli oriundus*, in Plurali owie/ regulariter. Item Krolewic/ *filius Regis*, Krolewna/ *Princeps, filia Regis*, à Krol/ *Rex*, Woiewodzic & Woiewodzanka/ *filius & filia Palatini, Palatinides*, krawczyk/ *filius sartoris*, (quod & Tyro in arte significat) krawcowna/ *filia sartoris*, à Krawiec/ *Sartor.* Cætera huiusmodi cùm formare tibi non poteris, vtere vocabulis Syn/ *filius*, aut corka/ *filia*, cum adiectiuo possessiuo: vt Krawcow syn/ *filius sartoris*, Janowa corka/ *Ioannis filia, &c.*

Posses-

Possessiua: vt Woiewodzin/ *Palatini*, seu *pertinens ad Palatinum*, oycow/ *patris*, brátow/ *fratris*, (dicitur & brátni) Fráńćißkow/ *Francisci*. Fiuntq; à Datiuo primitiui dempto in Nominibus primæ Declinationis i/ vel mutato (si Datiuus in u desinet) u in ow: vt Fráńćißek/ *Franciscus*, in Datiuo Fráńćißkowi/ tolle i remanet Fráńćißkow. In Nominibus verò secundæ Declinationis, fit ab eodem casu Datiuo, e finali mutato in in vel yn/ vel solum n/ si sit iam i/ vt śiostrá/ *soror*, in Datiuo śiestrze/ vnde śiestrzyn/ *sororis*, mátká/ *mater*, mátce/ matczyn/ *matris*, Woiewodá/ *Palatinus*, Dat: Woiewodźie/ hinc Woiewodzin/ *Palatini*.

Vbi nota Fœmininum horum possessiuorum, cùm absolutè ponitur sumi pro vxore primitiui illius, v. g. Fráńćißkowa/ id est *Vxor Francisci*, sic Janowa/ *Ioannis Vxor*, Stárośćina/ *Capitanei Vxor*. Quòd si vir in ski appelletur, vxoris nomen seu cognomen erit mutato solùm i in a/ vt Janowski/ Janowská/ *Vxor Ianowski*; & sic in cæteris, quia Nomina in ski non gignunt ex se possessiua.

Cæterùm hæc Nomina Possessiua fiunt à quolibet Nomine etiam proprio, ita vt non nisi perrarò ponatur Genitiuus possidentis, sed Adiectiuum possessiuum, inter quod si intercedere debeat titulus aliquis, is ponitur in Genitiuo, sed tamen non Genitiuus possidentis, imò Adiectiuum vt dictum est, v. g. Páná Oycow noz/ *Domini Patris culter*, Páná est in Genitiuo, Oycow tamen est Adiectiuum in Nominatiuo, & sic longè meliùs, quàm si diceres Oycá.

Denominatiua: vt Człowieczy/ *humanus*, żelázny/ *ferreus*, &c.

Verba-

Verbalia: vt zbáwienie / *saluatio* seu *salus*, zbáwiciel / *saluator*, à zbawię / *saluo*; pisarz / *scriba*, pisánie / *scriptio*, pismo / *scriptura*, à piszę / *scribo*. Horum formationem non nisi vsu addisces.

Diminutiua in quibus Poloni sunt felices & copiosi, eaq; tam ab Adiectiuis quàm à Substantiuis deducunt, & ab Adiectiuis quidem: vt à máły / *paruus*, formant máłuśki máłuchny / máłutki / małuteńki / máłuśieńki / máłuśieneczki / ⁊c. *paruulus*, ł vt vides mutato in l lenitatis fortasse gratia, quod in plerisq; huiusmodi deriuatiuis contingit, vt à Diabeł / *diabolus*, diabelski / *diabolicus*. A Substantiuis v.g. ab Jan / *Ioannes*, fit Janek / Jánaszek / Jáś / Jáśiek / Jaśieneczek / Jáśiuszek / Jách / Jachniczek / ⁊c. ab Hanná siue Anná / *Anna*, Hánká / Hánuśia vel Anuśiá / Anneczká / Anuśká / Anuśieńká / ⁊c. ab Izbá / *hypocaustum*, izdebká / izdebeczká / & izbisko. Sed nota hanc terminationem in sko plerumq; contemptum denotare, respondetq; Italico *accio*, vt v.g. à pies / *canis*, fit psisko / *canis vilis & mutilus*; Italicè diceretur *vn cagnaccio*. Sic domisko / izbisko / ⁊c.

Plura horum deriuatorum exempla inuenies in dictionarijs, quare breuitati studens vltrò ea omitto, cùm præsertim eorum formatio regulis comprehendi nequaquam possit, sed potiùs vsu, vt & in alijs linguis addiscenda sit.

DE COMPARATIONE Nominum.

Comparatiuus fit à Positiuo mutato i vel y in szy / vt Swięty / *Sanctus*, świętszy / *sanctior*. Szczęśliwy / *felix*, szczęśliwszy / *felicior*. Gruby / *crassus*, grubszy /

grubszy/ *crassior.* & stáry/ *senex*, stárszy/ *senior, &c.*

Nomina in gi & chy/ mutant vltimam syllabam in źszy: vt długi/ *longus*, dłuższy/ *longior*; suchy/ *siccus*, suższy/ *siccior.*

Quæ in ny desinunt præcedente consonante, y finale vertunt in ieyszy: vt Piekny/ *pulcher*, pieknieyszy/ *pulchrior*; godny/ *dignus*, godnieyszy/ *dignior.*

Participalia verò Nomina facta mutant solum y in szy: vt Piány/ *ebrius*, piánszy/ *magis ebrius.* Quæ tamen in ony desinunt, mutant ony in enszy: vt Vczony/ *doctus*, vczeńszy/ *doctior*; czerwony/ *ruber*, czerwieńszy/ *rubrior.*

Nomina in ki purum, mutant præcedentem vocalem, & sequens ki finale in szy: vt Szeroki/ *latus*, szerszy/ *latior*; dáleki/ *remotus*, dálszy/ *remotior*; wysoki/ *altus*, wyższy/ *altior*; euphoniæ gratiâ. Præcedente verò consonante fit Comparatiuus, mutato ki in szy: vt Cienki/ *subtilis*, cieńszy/ *subtilior*; lekki/ *leuis*, lekszy/ *leuior*; sed & lżeyszy inuenitur.

Nomina in wy præcedente consonante, formant Comparatiuum in ieyszy: vt Rzeźwy/ *nauus*, rzeźwieyszy/ *magis nauus.* Sic trzeźwy/ *sobrius.*

Nomina in kry/ mutant illud in rzeyszy: vt Przykry/ *acerbus*, przykrzeyszy/ *acerbior*; ostry/ *acutus*, ostrzeyszy/ *acutior.* Sic Bystry/ *rapax*; chytry/ *astutus, &c.*

Quæ in ły desinunt præcedente consonante, faciunt lieyszy an leyszy: vt Ciepły/ *calidus*, ciepleyszy/ *calidior.* Præcedente vocali regulariter, mutato tamen ł cancellato in l molle: vt Biały/ bielszy/ *albus*, *albior*; wesoły/ *lætus*, weselszy/ *lætior*; miły/ *charus*, milszy & milieyszy/ *charior*; gorący/ *calidus nimis*, habet goretszy; mądry/ *sapiens*, mędrszy/

mędrszy / & regulariter mądrzeyszy / *sapientior*; starzy / starszy / a enim in e sæpè in obliquis transit, vt dictum est.

Quibus Comparatiuis si annectatur Præpositio przy / significatio illorum imminuitur: v. g. przyświetnieyszy / subtristis.

Superlatiuus autem fit à Comparatiuo, præposita syllaba na vel nay: vt Swiętszy / *sanctior*, na vel nayświętszy / *sanctissimus*; addunt adhuc nonnulli augendi gratiâ syllabam prze: vt Przenaświętszy / *quàm sanctissimus*, sed in comparatione dices, iáko vel iák naświętszy / *quàm sanctissimus*, quasi *omnium sanctissimus*. Irregulariter comparantur Dobry / *bonus*, lepszy / *melior*, nalepszy / *optimus*; Zły / *malus*, gorszy / *peior*, nagorszy / *pessimus*; Wielki / *magnus*, więtszy vel większy / *maior*, naywiętszy / *maximus*; Máły / *paruus*, mnieyszy / *minor*, namnieyszy / *minimus*.

DE CASIBVS & Numeris.

Casus sex habet Polonica lingua vt Latina; potest tamen assignari & septimus, quem vltimum vocabimus, qui inferunt aliquibus præpositionibus, differtq; ab alijs terminatione & vsu, vt infra videbitur.

Præter Singularem & Pluralem Numerum, habent etiam Poloni Dualem, qui tamen rarus est valdè, & vix adhibetur in Nominibus sine expressa applicatione numeri, *duo*, dwie vel obiedwie / *ambo* vel *ambæ*, & hoc in Fæminino vt plurimùm Genere, & in Nominibus eiusdem omninò Speciei, nam si sint diuersæ Speciei aut sexus, numerus in Neutro

Genere

Genere ponitur, vt infrà fusiùs explicabitur: v. g. dwie niewieście/ *duæ mulieres*, obiedwie niewieście/ *ambæ mulieres*, extra quem numerum proprie sunt in Nominibus duo duntaxat numeri, Singularis & Pluralis. In Verbis autem & Pronominibus inuenitur Dualis numerus, desinens fere in a / sed ab ipsis Polonis & rarò vsurpatur, & cum vsurpatur sæpè fit sine aduertentia duorum vel trium, nam cùm sunt tres vel decem, crebrò tamen in certis præsertim Regionibus dicunt in Duali numero: v. g. podźwá / podźtá/ *eamus, ite.* & è contra etiamsi duo solùm sint, potest optimè dici podźmy / podźcie / *eamus, ite;* de quo fusiùs in Declinationibus & Coniugationibus.

DE DECLINATIONIBVS Nominum.

Præmittenda videtur Declinatio Adiectiuorum quippè facilis, & in omnibus ferè eadem: & quia diximus duas solùm esse terminationes Adiectiuorum, nempè in y a e & in i a ie/ ideò duobus ... positis exemplis, iam poteris omnia Nomina Adiectiua declinare. Sit ergo

Paradigma Adiectiuorum in y a e.

Nominatiuo Swięty/święta/święte/ *Sanctus, a, um*
Genitiuo Świętego / świętey/ świętego.
Datiuo Świętemu / świętey / świętemu
Accusatiuo Świętego / vel aliquando est sine Nominatiuo, si illius Substantiuum habeat Accusatiuum similem Nominatiuo, Święty: vt ... Krzyż święty/ *Accipe Sanctam Crucem.*

Accuſatiuo ergò Świetego vel świety/ świeta/ świete.

Vocatiuo Świety/ świeta/ świete.

Ablatiuo Świetym/ świeta/ świetym.

Vltimo caſu Świetym/ świetey/ świetym.

Duali propriè caret.

Pluraliter.

Nominatiuo Świeći vel świete/ hoc eſt ſi ſint res inanimatæ,tum in e deſinit Nominatiuus Pluralis, ſin animatæ in i/ quod in omnibus Adiectiuis obſerua.

Nominatiuo ergo Świeći vel świete/ świete/ świete.

Genitiuo Świetych.

Datiuo Świetym.

Accuſatiuo Świetych & świete/ świete/ świete.

Vocatiuo Świeći & świete/ świete/ świete.

Ablatiuo Świetymi.

Vlt: Świetych.

Vbi ſolùm nota, quòd Adiectiua habentia y in Singulari, mutant illud in i in Plurali, vt vides, & præterea conſonantem præcedentem mutant, vt hic t in ć molle; ny in ni/ zacny/ præſtans, zacni/ præſtantes; dy in dzi/ blády/ pallidus, bledzi/pallidi; ty in li/ ćieply/calidus, ćiepli/calidi; a vel o immediatè præcedens mutatur in e: vt biały/*albus*, bieli/*albi*; weſoły/*lætus*, weſeli/*læti*; ry/ facit Pluralem in rzy: mądry/*ſapiens*, mądrzy/*ſapientes*: ßy in śi: gorßy/*peior*, gorśi/*peiores*; Dicunt tamen multi gorßy etiam in Plurali; zy in zi/ duzy/*robuſtus*, duzi/*robuſti*; in cy etiam cy retinent: vt gorący/*calidus*, gorecy/*calidi*; by in bi/ ruby/*craſſus*, rubi/*craſſi, &c.*

Quæ

Quæ verò habent in Singulari i / mutant illud in Plurali in y: vt srogi/*seuerus*, srodzy/*seueri*; vbi gi vides mutari in dzy: sic ki in cy/ wielki/ *magnus*, wielcy/ *magni*. Sit ergo

Paradigma Adiectiuorum in i a ie.

Nominatiuo	Srogi/ sroga/ srogie. *Seuerus, a, um.*
Genitiuo	Srogiego / srogiey / srogiego.
Datiuo	Srogiemu/ srogiey/ srogiemu.
Accusatiuo	Srogiego vel srogi/ sroga/ srogie.
Vocatiuo	Srogi / sroga / srogie.
Ablatiuo	Srogim / sroga / srogim.
Vlt:	Srogim/ srogiey / srogim.

Pluraliter.

Nominatiuo	Srodzy vel srogie / srogie / srogie.
Genitiuo	Srogich.
Datiuo	Srogim.
Accusatiuo	Srogich vel srogie / srogie / srogie.
Vocatiuo	Srodzy vel srogie / srogie / srogie.
Ablatiuo	Srogimi.
Vlt:	Srogich.

Hanc formam sequuntur omnia Adiectiua, & eorum Comparatiua & Superlatiua.

Declinationes autem Substantiuorum difficiliores sunt & variæ, eas tamen ad tria capita reducemus secundùm genera. Primum Declinationem Nominum Generis Masculini continebit, secundum Fæminini, tertium Neutrius.

Verùm ne in assignatione meorum Casuum confundaris, scias nos dicere od tego Swietego/ *ab hoc Sancto*, non od tym Swietym/ licet Swietym posuerimus pro Ablatiuo, quia Præpositio od regit Genitiuum, quem Casum regunt aliæ multæ, vt

do / *ad, &c.* Ablatiuum autem illum rectè constituimus, quia quæ Latinè efferuntur per Ablatiuum (exceptis Præpositionibus) per hunc Casum in ym vel em & ą Polonicè redduntur: vt vderzył go kijem / *percussit illum baculo*; otworzył kluczem / *aperuit claui*; z Pánią / *cum Domina, &c.*

PRIMA DECLINATIO NOMInum Masculini Generis.

Genitiuus in hac Declinatione exit in a vel u. Datiuus in owi vel u. Accusatiuus vel similis est Genitiuo vel Nominatiuo. Vocatiuus exit in u vel e / vel aliquando similis est Nominatiuo. Ablatiuus in em desinit. Vltimus casus vt plurimùm similis est Vocatiuo. Nominatiuus Pluralis in owie / i / y vel e. Genitiuus in ow vel iu / paucis in i. Datiuus in om exeunt. Accusatiuus vel Genitiuo vel Nominatiuo similis. Vocatiuus Nominatiuo pariter similis. Ablatiuus in ami. Vltimus in ách vel ech. Sed antequam singulorum Casuum formationem tradamus, priùs exemplum vel vnum integri Nominis declinati, eiusq; proprij quippè maximè regularis propono.

Singulariter.		Jan/ *Ioannes.*	Pluraliter.	
Nom.	Jan.	*Duali caret.*	Nom:	Janowie.
Genit:	Janá.		Genit:	Janow.
Dat:	Janowi.		Dat:	Janom.
Accus:	Janá.		Accus:	Janow.
Vocat:	Janie / vel similis est Nominatiuo.			Janowie.
Ablat:	Janem.		Ablat:	Janámi.
Vlt:	Janie.		Vlt:	Janách.

Sic

Sic omnia ferè Nomina propria Virorum: vt Stefan / *Stephanus*; Stánisław / *Stanislaus*; Woyciech / *Albertus*; Woyciech tamen habet in Vocatiuo Woyćieſze / ratione mutationis literarum ch in ſz: ſic Dawid / *Dauid*, Dawidzie / ꝛc.

Nota præterea non omnia Nomina propria habere Vocatiuum in e / ſed multa etiam in u: vt ſunt deſinentia in ſz & k / & diminutiua omnia, vt Woytuś / *Albertulus*, Woytuśiu & Woytuś / *Alberte*; Stáś / *Stanislaolus*, Stáśiu & Stáś. Łukaſz / *Lucas*, Łukaſzu & Łukaſz. Fránćiſzek / *Franciſcus*, Fránćiſzku & Fránćiſzek; vbi aduerte in obliquis huius nominis Fránćiſzek perdi e quod erat in themate, non enim dicimus Fránćiſzeká in Genitiuo, ſed Fránćiſzká; & ſic in pleriſq; contingit nominibus, quæ e ante finalem conſonantem habent: vt ſunt deſinentia in eb / ek / eć / el / eł / en / eń / ep / er / es / et / ew / ez. In quibus ſi dictam vocalem e præcedat immediatè i / etiam illud i perditur, vt in koniec / *finis*, końcá; łokieć / *cubitus*, łokćiá; dzień / *dies*, dniá / *diei*; vbi etiam litera z tollitur, quia non admittit ź poſt ſe aliam literam quàm i / quæ quia tollitur, ſic & ź cedit ſeu perit. Idem ferè euenit in kociel *ahenum*, quod habet in Genitiuo kotłá / ć verſo in t / eò quòd ć velit omninò poſt ſe i / vnde etiam Nomina in ćiec / mutant illud primum ć in y / vt Oćiec / *pater*, oycá; koćiec / *gallinarium*, koycá. Quæ habent rz immediatè ante e / perdunt z: vt Kobierzec / *tapes*, kobiercá; orzeł / *aquila*, orłá; & hoc ad euitandam duritiem in pronunciando, cuius etiam gratiá Szwiec *Sutor* habet in Genitiuo Szewcá / ꝛc.

Cætera ergo Nomina nihil diminuunt in obliquis, ſed addunt in Genitiuo a vel u vt dictum eſt, & præ-

tereà multa etiam alia ex illis terminationibus ek/ ec/ el/ rc. excepta, eaq; sunt Chleb/ *panis*, in Genitiuo chlebá; pogrzeb/ *funus*, pogrzebu; Kmieć/ *Colonus*, kmiecia; (i autem interponitur, quia vt sæpè inculcatum est, ć nisi finiat syllabam vult i sibi semper annexum) Człowiek/ *homo*, człowieka; wiek/ *ætas*, wieku; zbáwiciel/ *saluator*, zbáwiciela; obywátel/ *incola*, obywátela; przyiaciel/ *amicus*, przyiaciela; & omnia viris propria huiusmodi deriuatiua, præterea kisiel/ *farina fermentata*, kisielá; cel/ *meta*, celu; fortel/ *stratagema*, fortelu; cień/ *vmbra*, cieniá; szerszeń/ *crabro*, szerszeniá; ieczmień/ *hordeum*, ieczmieniá; ieleń/ *ceruus*, ieleniá; promień/ *radius*, promieniá; kámień/ *lapis*, kámieniá; krzemień/ *silex*, krzemieniá; goleń/ *tibia*, goleniá; grzebień/ *pecten* grzebieniá; fraucymer/ *gynecæum*, fraucymera, Káwáler/ *Eques*, Káwáleriá; pasterz/ *pastor*, pásterzá; & omnia in erz. Kres/ *periodus*, kresu; kes/ *frustulum*, kesu; okret/ *nauis*, okretu; & omnia in et / grzbiet/ *dorsum*, grzbieta & grzbietu; czámlet/ *vndulata vestis*, czámletu; sygnet/ *sigillum*, sygnetu; kret / *talpa*, kretá; sekret/ *arcanum*, sekretu; chlew/ *stabulum porcinum*, chlewá; cietrzew / *tetraon*, cietrzewá; gniew/ *ira*, gniewu; iez/ *erinaceus*, iezá; Papiez/ *Papa*, Papiezá, & omnia in z durum; deszcz/ *pluuia*, deszczá & dzdzá; & si quæ sunt alia, quæ vsus docebit.

Genitiuus. His præmissis danda esset regula, quæ nam Nomina habeant Genitiuum in a quæ in u / sed quia nulla est certa generalis regula, percurrendæ sunt (vt feci) omnes terminationes, & antea notandum nomina rerum animatarum, adeòq; arborum, & plantarum, & vrbium (exceptis in m quæ

u ha-

u habent) habere Genitiuum in a. Exceptis kielb/ *fundulus*, quod habet kielbiu; woł/ *bos*, wołu; ſkop/ *veruex*, ſkopu; bawoł/ *bubalus*, bawołu; & paucis alijs.

Nomina in c ć cz dz dź f i ñ rz ś w & ż/ pleraq; habent Genitiuum in a. In u tamen habent ſequentia: páłac/*palatium*, páłacu; owoc/*fructus*, owocu; płácz/*fletus*, płáczu; fałſz/*mendacium*, fałſzu; barſzcz/barſzczu; parágráf/ & ſimilia párágráfu; rydz/*boletus*, rydzu & rydzá; pieprz/*piper*, pieprzu; ſtaw/*ſtagnum*, ſtáwu; dziw/*mirum*, dziwu; ołow/*plumbum*, ołowiu; gniew/*ira*, gniewu; ryż/*oryza*, & alia quæ vſus docebit.

Cætera quippe in b d g ch k l ł m n p r s t y & z formant Genitiuum in u/ plurima tamen hinc excipiuntur, quæ in a illum formant, vt ſunt præter propria, de quibus iam ſupra dictum eſt, ſequentia, łeb/*caput*, łbá; chleb/chlebá/*panis*; grzyb/*fungus*; cud/*miraculum*; lud/*populus*; kord/*gladius*; drąg/*pertica*, orzech/*nux*; brzuch/*venter*; obuch/*aſcia*; ćwieczek/*clauus*; garnek/*olla*; członek/*membrum*; fiołek/*viola*; kąſek/*fruſtulum*; ręcznik/*manutergium*; & cætera in ik. Gdanſk/*Gedanum*; korał/*corallium*; ſzpytal/*xenodochium*; dyſzel/*temo*; figiel/*ars, aſtus*; káfel/*teſta fornacis*; kregiel/*conus*; kufel/*calix*; ſtobel/*retinaculum*; ſzczebel/*ſcandula*; kryſztał/*cryſtallum*; migdał/*amigdalum*; kociel/*ahenum*; młyn/*molendinum*; czołn/*nauicula*; beben/*tympanum*; trup/*cadauer*; ſer/*caſeus*; pázur/*vnguis*; koſtur/*ſcipio*; ſznur/*funiculus*; tálar/*Imperialis*; filar/*columna*; świder/*terebra*; ceber/*hydria*; pás/*cingulus*; kłos/*ſpica*; kos/*merula*; lás/*ſylua*; nos/*naſus*; obrus/*mappa*; świát/*mundus*; pálcat/*virga*; pierzynat/*puluinar*;

kąt/ *angulus*; bot/ *ocrea*; łot/ *vncia*; młot/ *malleus*; żleb/ *leps*; powroz/ *funis, &c.* Nonnulla etiam obtinent vtramq; terminationem, dicitur enim do ogrodá & do ogrodu/ *ad hortum*; do dworá & do dworu/ *ad aulam*; sic sunt las/ *sylua*; list/ *epistola*; łuk/ *arcus*; oley/ *oleum*; ryż/ *oryza*; włos/ *pilus*; grzbiet/ *dorsum*; sygnet/ *sigillum*; & alia.

Datiuus. Propria virorum nomina & pleraq; rerum inanimarum Datiuum formant in owi: vt Jan/ Janowi; Fráncißek/ Fráncißkowi; Szláchcic/ *nobilis*, ßláchćicowi; ßczupak/ *lucius*, ßczupakowi &c. Hinc tamen excipiuntur Pan/ *Dominus*, in Datiuo Pánu; oćiec/ *pater*, oycu; chłop/ *homo* & *rusticus*, & eius diminutiuum chłopiec/ chłopu/ chłopcu & pauca alia quorum etiam aliqua in rigore owi habere possent, vt & pleraq; ex infra assignandis nam owi est regularis terminatio Datiui in hac Declinatione.

Ista ergo formant Datiuum łeb/ łbu; grob/ *sepulchrum*; sposob/ *modus*; strách/ *metus*; pás/ *cingulum*; pauca in c dz & alia multa quæ tamen etiam owi habent, tunc verò maximè u habent, quando post præpositionem ku/ *versus*, ponuntur: vt ku Krakowu/ *versus Cracouiam*; ku Poznániu/ *Posnaniam versus, &c.*

Accusatiuus. Nomina rerum animalium habent Accusatiuum similem Genitiuo, scilicet in a (excepto wołu) Cætera similem Nominatiuo.

Vocatiuus. Vocatiuum in e formant propria virorum, & officium aut attributum aliquod personæ significantia. Item nomina desinentia in m p r s t w z b d ł n præter nonnulla quæ etiam u habent: vt Syn/ *filius*, synu/ *fili, &c.* Hinc excipiunt propria vrbium in aw quæ u habent

in

in Vocatiuo: vt Wrocław/ *Vratislauia*; Járosław/ *Iaroslauia, &c.*

In u præterea Vocatiuum formant primò propria, quæ supra innui in ek & diminutiua. Człowiek tamen habet etiam człowiecze præter człowieku.

Item desinentia in ac ąc ec præter propria illa de quibus dictum est, quæ faciunt cze: vt Oycze/ *pater*; chłopcze/ *puer*; ab oćiec/ chłopiec. In ic etiam propria: vt Szláchćic/ *nobilis*, ßláchćicu. In cz etiam cum proprijs, dz pariter (Xiądz tamen habet Xięże/ *Sacerdos*) in dz/ in g (Bog tamen habet Boże/ *Deus*) in ch præter propria quæ habent etiam ße: vt Woyćiech/ Woyćieße; in ik etiam cum proprijs in l n rz z & ß.

Nota tamen sæpè & præsertim in proprijs Vocatiuum esse similem Nominatiuo, & sic sæpè in vulgari sermone vsurpari.

Ablatiuus semper exit in em.

Vltimus casus semper est similis Vocatiuo, exceptis illis paucis quæ à communi regula Vocatiui excipiuntur, illa enim in Vltimo casu retinent regularem formam, quam habere debebant in Vocatiuo: vt sunt w Oycu/ *in Patre*; w chłopcu/ *in puero*; Bogu/ *Deo*; Xiędzu/ *Sacerdote, &c.* Pan habet w Pánie & w Pánu/ *in Domino*. Sic Syn/ *filius*, & pleraq; in n & ch.

Dualis numerus. Pauca sunt quæ dualé habent numerũ differenté à Plurali, isq; exit in a: vt dwá łokćiá/ *duæ Vlnæ*; dwá großá/ *duo grossi*; dwá kłocá/ *duo caudices*; & alia quæ vsus docebit. Inuenitur etiam Ablatiuus dualis in omá/ sed Masouitis relinquendus: vt ze dwiemá bráćißkomá/ *cum duobus fratribus*.

Pluralis Nominatiuus. Nomina propria Virorum, & quæ officium aut aliud aliquod attributum virile denotant, item quæ res animales significant, pleraq; habent in Nominatiuo Plurali owie: vt Janowie / *Ioannes*; Pánowie / *Domini*; Oycowie / *Patres*; Bogowie / *Dij*; Krolowie / *Reges*; Bocianowie / *Ciconia*, *&c.*

Plurima tamen præter owie habent etiam i / y / vel e. Nimirum nomina rerum animatarum desinentia in b d f g l n p t & w / Nominatiuum formant in i vt Drab / *miles vagus*, drabi; sąsiad / *vicinus*, sąśiedzi; Anyol / *Angelus*, Anyeli; Dyabel / *Diabolus*, dyabli; Hetman / *Præfectus exercitus*, Hetmáni; Prałat / *Prælatus*, Prałaći. Dicitur tamen woly / *boues*, in plurali non woli; dicimus quoq; licet rarius, etiam in Accusatiuo Plurali Pány Oycy / *Dominos Patres*, & similia.

In y verò Nominatiuum Pluralem faciunt nomina rerum animatarum, desinentia in c ch k r s. vt Szwiec / *sutor*, szewcy / *sutores*; Włoch / *Italus*, Włoszy / *Itali*; żak / *scholaris*, żacy; pies / *canis*, psy & pśi.

In e deniq; nomina in d dz ć l rz b p m n ś w & in cy: vt lud / *populus*, ludzie; łábec / *cygnus*, łábecie; przyiaćiel / *amicus*, przyiaćiele; kielb / *fundulus*, kielbie; kárp / *carpio*, kárpie; złodziey / *fur*, złodzieie; kárás / *coracinus*, kárásie / &c.

Xiądz / *Sacerdos*, præter regularem numerum pluralem (quo rariùs vtimur) habet Xiuza / quod est collectiuum, singularis numeri, generis fæminini, vt à Brát / *frater*, fit Bráćia / *fratres*, itidem collectiuum, & multa alia huiusmodi, declinanturq; vt fæminina secundæ Declinationis.

Cæte ra nomina rerum animatarum habent etiam Nomina-

minatiuum pluralem in i / y / vel e. Nimirum Nomina desinentia in g & k / & dźień / *dies*, Nominatiuum formant in i: vt Brzeg / *ora*, brzegi; flak / *omasum*, fláki; dźień / *dies*, dni.

Nomina desinentia in b d f ch ł m n p r s t w & z formant Nominatiuum pluralem in y.

Porrò in e Nominatiuum formant nomina terminata in c ć cz & ß dz & dź i l n rz.

Cud habet etiam cudá in numero plurali, *miracula*.

Genitiuus pluralis semper exit in ow / exceptis paucis in molles seu accentu notatas literas desinentibus, quæ formant Genitiuum in i: vt à Kmieć / *Colonus*, kmieći / *colonorum*; à łokieć / łokći / *Vlnarum*; à dźień / dni / *dierum*; à koń / koni / *equorum*; à káráś / káráśi / *coracynorum*; ab okuń / okuni / *percarum*; sic à lud / ludźi / *hominum*; à mieśiec / mieśiecy / *mensium*; à groß / großy / *grossorum*; quanquam & regularem formam seruare possunt, benè enim dicimus mieśiecow / dniow / káráśiow / ꝛc.

Datiuus. Datiui pluralis perpetua terminatio est om in omnibus.

Accusatiuus & Vocatiuus. Accusatiuus propriorum & eorum omnium quæ owie habent in Nominatiuo plurali, in ow exit vt Genitiuus. Cæterùm est similis Nominatiuo vt & Vocatiuus.

Ablatiuus in ámi propriè exit, sed sæpè per syncopen abbreuiatur, vt pro ludámi / ludźmi *hominibus*, pro listámi / listy *epistolis*; & sic ferè semper desinentia in t: sic ze psy pro ze psámi / *cum canibus*; ćiały pro ćiáłami / *corporibus*; krolmi pro krolámi / *regibus, &c.*

Vltimus casus exit in ách: Krolách / *Regibus*; końcách / *finibus*. In ech tamen etiam sæpè terminari potest

in

in nominibus in d t s desinentibus, nam benè dicimus w ludách & ludziech/*in hominibus*; w Brodách & Brodziech / Brody (vrbs est in Russia) pásach & pásiech / *cingulis*; błotach & błociech/ *lutis*, *&c.* & hoc in omnibus Declinationibus. Tu tamen securiùs vtere primo in ách.

Nomina propria à Latinis deriuata in y præcedente consonante more adiectiuorum declinantur, vt Ambroży/ *Ambrosius*; Ignácy/ *Ignacius*; Ambrożego / Ambrożemu / ꝛc. Ignácego/ Ignácemu / ꝛc.

Quæ omnia vt meliùs adhuc percipias, subiungo hic exempla variarum terminationum & significationum, ex quibus vsum præcedentium regularum capere poteris.

Singulariter.		Pluraliter.
Nom: Krol. *Rex.*	*Duali caret.*	Nom: Krolowie.
Genit: Krolá.		Genit: Krolow.
Dat: Krolowi.		Dat: Krolom.
Accus: Krolá.		Accus: Krolow.
Vocat: Krolu.		Voca: Krolowie.
Ablat. Krolem.		Ablat: Krolámi & krolmi.
Vlt: Krolu.		Vlt: Krolách.

Singulariter.	Pluraliter.
No: Pies. *Canis.*	Nom: Psy & psi.
Genit: Psá.	Genit: Psow.
Dat: Psu.	Dat: Psom.
Accus: Psá.	Ac: Psow & psy.
Vocat: Psie.	Voc: Psy & psi.
Ablat: Psem.	Ab: Psámi & psy.
Vlt: Psie.	Vlt: Psách.

Singu-

Singulariter.	Pluraliter.
Nom: Wol. *Bos.*	Nom: Woly.
Genit: Wolu.	Genit: Wolow.
Dat: Wolowi.	Dat: Wolom.
Accuſ: Wolu.	A. Wolow, woly.
Vocat: Wole.	Vocat: Woly.
Ablat: Wolem.	Ablat: Wolámi/ & Wolmi.
Vlt: Wolu.	Vlt: Wolách.

Singulariter.	Pluraliter.
N. Lud. *Populus.*	No. Ludzie. *Homines.*
G. Ludá & ludu.	Genit: Ludzi.
Dat: Ludowi.	Dat: Ludziom.
Accuſ: Lud.	Accuſ: Ludzie.
Vocat: Ludu.	Vocat: Ludzie.
Ablat: Ludem.	Ablat: Ludzmi.
Vlt: Ludu.	Vlt: Ludách/ludziech.

Sing. Xiedz/ *Sacerdos.*	Pluraliter.	
N. Xiedz.	N. Xiedzowie. ſed melius	Xieza.
G. Xiedzá.	G. Xiedzow.	Xiezey.
D. Xiedzu.	D. Xiedzom.	Xiezey.
A. Xiedzá.	A. Xiedzow.	Xieza.
V. Xieze.	V. Xiedzowie.	Xieza.
A. Xiedzem.	A. Xiedzámi.	Xieza.
V. Xieze. & Xiedzu.	V. Xiedzách.	Xiezey.

Singula-

Singulariter.	Dual:	Pluraliter.
Nom: Koniec. *Finis.*		Nom: Końce.
Genit: Końcá.		Gen: Końcow.
Dat: Końcowi.		Dat: Końcom.
Accuſ: Koniec.	dwá Końcá.	Accuſ Końce.
Vocat: Kończe.		Vocat: Końce.
Ablat: Końcem.		Abl: Końcámi.
Vlt: Końcu.		Vlt: Końcach.

Singulariter.	Pluraliter.
Nom. Dźień. *Dies.*	Nom: Dni.
Genit: Dniá.	Gen: Dni & dniow.
Dat: Dniowi.	Dat: Dniom.
Accu: Dźień.	Accuſ: Dni.
Voca: Dnie.	Vocat: Dni.
Ablat: Dniem.	Ablat: Dniámi.
Vlt: Dnie.	Vlt: Dniach.

Singulariter.	Pluraliter.
N.& Accuſ. Dwor. *Aula.*	N.& Accuſ. Dwory.
Gen: Dworu & dworá.	Genit: Dworow.
Dat: Dworowi.	Dat: Dworom.
Voc: Dworze & dworu.	Vocat: Dwory.
Ablat: Dworem.	Ablat: Dworámi.
Vlt: Dworze.	Vlt: Dworách.

Singulariter.	Singulariter.
N. & Accuſ. Kráków. *Cracouia.*	N. & Accuſ. Poznań. *Poſnania.*
Genit: Krákowá.	Genit: Poznánia.
Dat: Krákowu & owi.	Dat: Poznaniu.
Vocat: Krákowie.	Vocat: Poznániu.
Ablat: Krákowem.	Ablat: Poznaniem.
Vlt: Krákowie.	Vlt: Poznániu.

Plurali propriè carent.

Włochy/

Włochy/*Italia*, Niemcy/ *Germania*, & ſimilia carent Singulari. Sic autem inflectuntur.

Pluraliter.		Pluraliter.	
N. & Accuſ:	Włochy. *Italia.*	N. & Accuſ:	Niemcy. *Germania.*
Genit:	Włochow.	Genit:	Niemcow.
Dat:	Włochom.	Dat:	Niemcom.
Vocat:	Włochy.	Vocat:	Niemcy.
Abl:	Włochámi.	Abl:	Niemcámi.
Vlt:	Włoszech.	Vlt:	Niemczech.

SECVNDA DECLINATIO Nominum Fæminini Generis.

Genitiuus in hac Declinatione exit in y vel i vel e. Datiuus in e vel y vel i. Accuſatiuus in ę vel ą vel eſt ſimilis Nominatiuo. Ablatiuus in ą. Vltimus caſus ſimilis eſt Datiuo. Dualis vt plurimùm ſimilis eſt Datiuo Singulari. Nominatiuus Pluralis exit in y vel i vel e. Genitiuus in conſonantem deſinit abiecto a ſinali thematis; in i autem deſinit in nominibus à conſonante incipientibus. Datiuus in om vel am. Accuſatiuus ſimilis eſt Nominatiuo. Sic & Vocatiuus. Ablatiuus & Vltimus caſus, eaſdem in omnibus Declinationibus terminationes habent ám & ách vel ech. Id totum ex exemplis adducendis meliùs patebit.

Exem-

Exemplum primum Nominum in á.

Bábá / *Anus, Vetula.*

Singulariter.			Pluraliter.
Nom: Bábá.			Nom: Báby.
Genit: Báby.			Genit: Bab.
Dat: Bábie.			Dat: Bábom.
Accus: Bábe.	Dual: Bábie.		Accus: Báby.
Vocat: Bábo.			Voc: Báby.
Abl: Bába.			Abl: Bábámi.
Vlt: Bábie.			Vlt: Bábách.

Nota Dualem numerum semper esse similem Datiuo Singulari in hac Declinatione, nisi in illis nominibus, quæ Datiuum habent in iey: vt Paní / *Domina*, in Datiuo habet Pániey; in Duali dwie Pánie; sic dwie orácye / *duæ orationes, &c.* Inuenitur etiam in aliquibus nominibus Ablatiuus Dualis: vt dwiemá rekomá / melius quàm dwiemá rekámi / *duabus manibus.*

Sic declinantur omnia nomina in bá fá má ná pá sá wá zá. Item nomina in dá gá chá ká łá rá tá / nisi quod Datiuum & Vltimum casum (qui vt dictum est in nominibus fœmininis est semper similis Datiuo) in numero Singulari paulò immutent, nam nomina in dá faciunt in Datiuo dźie; biedá / *miseria*, biedźie. Nomina in gá faciunt dze; rozgá / *Virga*, rozdze. Chá in ſze / cechá / ceſze. Ká in ce / Corká / *filia*, corce. łá in le / chwałá / *laus*, chwale. Rá in rze / gorá / *mons*, gorze. Tá in ćie / cnotá / *Virtus*, cnoćie.

Aduerte quod iam innui, Genitiuum Pluralem terminari

minari conſonante, & fieri in omnibus nominibus huius Declinationis in a deſinentibus a Nominatiuo abiecta literâ finali a/ vt bábá/ bab/ vbi illud á quod erat apertum in themate, ſit hic obtuſum, non enim báb dicimus, ſed bab/ ferè bob.

Nomina etiam quæ ante vltimam ſyllabam habent vocalem e/ mutant illam in Genitiuo Plurali in a/ vt Meká/ *tormentum*; mak/ *tormentorum*; ruká/ *manus*, rak/ *manuum*; kniegá/ *liber*; kniag/ *librorum*; & ſic ferè in omnibus incrementis e tranſit in a/ & a in e/ vt infra gálaz/ *ramus*, gálezi.

Pchlá propter duritiem habet plech/ *pulicum*; izbá/ izdeb/ *hypocauſtorum*. Dicimus etiam ná reku & w reku/ pro w rece/ *in manu*, quaſi eſſet Maſculinum.

Alterum Exemplum in á Fœminini Generis.

Singulariter.	Dual:	Pluraliter.
Nom: Vlicá. *Platea.*	Vlicy.	Nom: Vlice.
Genit: Vlice.		Genit: Vlic.
Da: Vlicy.		Dat: Vlicom.
Accuſ: Vlice.		Accuſ: Vlice.
Vocat: Vlico.		Vocat: Vlice
Ablat: Vlica.		Ablat: Vlicámi.
Vlt: Vlicy.		Vlt: Vlicách.

Sic declinantur nomina in ia/ czá/ dzá/ lá/ rzá/ ſzá/ zá/ & in nia/ ſia/ & ſimilia, niſi quod in Duali habent etiam e: vt Dwie kule/ *duo globi, &c.*

Wola/ *Voluntas*, & compoſita habent tam in Genitiuo quàm Datiuo li: vt woli/ *Voluntatis & Voluntati*, niewoli/ *ſeruitutis & ſeruituti*.

Nota diminutiua à proprijs facta habere etiam Vocatiuum in u: vt Káśiá/ *Catharina parua*, in Vocatiuo Káśiu. Sic Anuśiá/ *Anna,* Anuśiu/ & sublato etiam u Anuś.

Nomina Latina facta Polonica mutant a finale in Genitiuo & Datiuo in ey/ & in Accusatiuo habent loco e/ ę: vt Coronátia/ seu vt alij meliùs scribunt Koronácya/ *Coronatio*, quod sic inflectitur:

Singulariter.	Pluraliter.
Nom: Koronácya.	Nom: Koronácye.
Genit: Koronácyey.	Genit: Koronácyi.
Dat: Koronácyey.	Dat: Koronácyom.
Accus: Koronácyę.	Accus: Koronácye.
Vocat: Koronácyo	Vocat: Koronácye.
Ablat: Koronácyą.	Ab: Koronácyámi.
Vlt: Koronácyey.	Vlt: Koronácyách.

Sic Historya/ *historia*; orácya/ *oratio*. Sic & Delija/ *Vestis*, & similia in ia purum desinentia.

Masculina in á has vt plurimùm regulas sequuntur, quosdam tamen casus Masculinorum primæ Declinationis more faciunt, nimirum Genitiuum pluralem formant in ow mutatâ finali literà á Nominatiui Singularis in ow: vt Stárostá/ *Capitaneus*, Stárostow; zdraycá/ *traditor*, zdraycow; poborcá/ *exactor*, poborcow; & Nominatiuum pluralem, præter regularem formam, formant in owie: vt Stárostá/ Stárostowie; Zdrayca/ zdraycy/ zdrayce/ & zdraycowie/ vt & Accusatiuum in ow/ vt in exemplo apparet.

Singu-

Singulariter.

Nom: Poborcá.
Genit: Poborce / & Poborcy.
Dat: Poborcy.
Accus: Poborcę.
Vocat: Poborco.
Ablat: Poborcą.
Vlt: Poborcy.

Pluraliter.

N. Poborcy/ Poborce/ & Poborcowie.
Genit: Poborcow.
Dat: Poborcom.
Ac: Poborcow/ & aliquando ce & cy.
Vocat: Poborcy/ ce/ & cowie.
Ablat: Poborcámi.
Vlt: Poborcách.

Ad hanc Declinationem reducuntur cætera Nomina Fæminina cuiuscunq; terminationis, quia tamen variant in multis casibus placet singulas terminationes breuiter percurrere, & paradigmata exponere.

Nomina Fæminina in i adinstar semilatinorum declinantur hoc modo:

Singulariter.

Nom: Páni. *Domina.*
Genit: Pániey.
Dat: Pániey.
Accus: Pánią.
Vocat: Páni.
Ablat: Pánią.
Vlt: Pániey.

Pluraliter.

Nom: Pánie.
Genit: Pań.
Dat: Pániom.
Accus: Pánie.
Vocat: Pánie.
Ablat: Pániámi.
Vlt: Pániách.

Quæ desinunt in consonantes variant in multis casibus, habent enim in Genitiuo & Datiuo, item in Vocatiuo & casu vltimo y vel i/ hoc est quæ in

molles literas ć dź l ń ś ź / habent i propter rationes ante allatas, cætera y Accuſatiuum ſimilem Nominatiuo habent. Ablatiuum in ą regulariter. Dualem in i vel y. Nominatiuum, Genitiuum, Accuſatiuum, & Vocatiuum Plurales in i vel y vel e. Datiuũ in om vel am. Ablatiuũ in ámi. Vltimum in ách. vt in ſubiectis exemplis videre eſt.

Singulariter.		Pluraliter.
Nom: Noc. *Nox.*		Nom: Nocy.
Genit: Nocy.		Genit: Nocy.
Dat: Nocy.		Dat: Nocom.
Accuſ: Noc	Dual: Nocy.	Accuſ: Nocy.
Vocat: Nocy.		Vocat: Nocy.
Ablat: Nocą.		Ablat: Nocámi.
Vlt: Nocy.		Vlt: Nocách.

Alterum:

Singulariter.		Pluraliter.
N. Kądziel. *Colus.*		Nom: Kądziele.
Genit: Kądzieli.		Genit: Kądzieli.
Dat: Kądzieli.	Dual:	Dat: Kądzielom.
Accuſ. Kądziel.	Kądzieli.	Accuſ. Kądziele.
Vocat. Kądzieli.		Vocat: Kądziele.
Ablat: Kądzielą.		Abl: Kądzielámi.
Vlt: Kądzieli.		Vlt: Kądzielách.

Broń habet in Nominatiuo, Accuſatiuo, & Vocatiuo Plurali Bronie / licet raro in Plurali numero vſurpetur, ſed Collectiuum videtur eſſe broń / *arma*.

Wieś / *Pagus*, sic declinatur.

Singulariter.	Pluraliter.	
N. Wieś / *Pagus*.	Nom: Wśi.	Sic etiam Nomina
Genit: Wśi.	Genit: Wśi.	in ew perdunt e
Dat: Wśi.	D. Wśiom.	in obliquis: vt
Accus: Wieś.	Accus: Wśi.	Choregiew / *Ve-*
Vocat: Wśi.	Vocat: Wśi.	*xillum*, choregwi;
Ablat: Wśia.	A. Wśiámi.	Konew / konwi;
Vlt: Wśi.	V. Wsiach.	plec / *sexus*, plci.

Drzwi / *fores*, caret Singulari. In Genitiuo Drzwi. Dat: Drzwiom. Accus: Drzwi. Vocat: Drzwi. Abl: Drzwiámi. Vlt: Drzwiach.

TERTIA DECLINATIO Neutrorum.

Singulariter.	Pluraliter.
No: Naczynie. *Vas.* & *Instrumentum.*	Nom: Naczynia.
Genit: Naczynia.	Genit: Naczynia.
Dat: Naczyniu.	Dat: Naczyniom.
Accus: Naczynie.	Accus: Naczynia
Vocat: Naczynie.	Vocat: Naczynia.
Ablat: Naczyniem.	Ablat: Naczyniami.
Vlt: Naczyniu.	Vlt: Naczyniach.

Duali propriè carent, nō enim dicimus dwie naczynie sed dwoie naczynia / *duo instrumenta*. Sic & in alijs neutris carentibus Duali, ponitur numerus in neutro cum Genitiuo Plurali: vt Dwoie / troie chłopiet / *duo, tres pueri*.

Sic declinantur omnia Neutra ine / præter iaie / (dicitur & iaio) quod sic inflectitur.

Singulariter. Jáie/ *Ouum.*		Pluraliter.
N. Jáie.	Dual: Dwie Jái.	N. Jaiá & iáycá.
G. Jaiá.		G Jay & iáiec.
D. Jáiu.		D. Jáiem & iáycō.
A. Jaie.		A. Jaiá & iáycá.
V. Jáie.		V. Jaiá & iaycá.
A. Jaiem.		A. Jáiámi/iáycámi & per syncopen iáycy.
Vlt: Jáiu.		V. Jáiach/ iáycách.

Cætera in e eodem modo declinantur quo supra, nisi quod Genitiuum Pluralem formant a Nominatiuo similiter abiecto e/ vt in exemplo sequenti patet.

Singulariter.	Pluraliter.
N. Ac. & V. Pole. *Campus.*	N. Ac. & V. Polá.
Genit: Polá.	Genit: Pol.
Dat: Polu.	Dat: Polom.
Ablat: Polem.	A. Polámi/polmi.
Vlt: Polu.	Vlt: Polách.

Nota in neutris Nominatiuum, Accusatiuum, & Vocatiuum similes esse.

Exempla Neutrorum in e.

Pauca in mie: vt Rámie / *humerus*, imie / *nomen*, znamie / *signum*, siemie / *semen*.

Singulariter.	Pluraliter.
N. Ac. Voc. Rámie.	N. Ac. Vo. Rámioná.
Genit: Rámienia.	Genit; Rámion.
Dat: Rámieniu.	Dat. Rámionom.
Ablat: Rámieniem.	Abl: Rámionámi.
Vlt: Rámieniu.	Vlt: Rámionách.

Cætera

Cætera in e formant Genitiuum in čiá/ & hoc modo declinantur:

Singulariter.			Pluraliter.
N.Ac.Voc. Xiąże. *Princeps.*			N A.V. Xiążetá.
Genit: Xiążecia.			Genit: Xiążat.
Dat Xiążeciu.			Dat: Xiążetom.
Ablat: Xiążeciem.			Abl: Xiążetámi.
Vlt: Xiążeciu.			Vlt: Xiążetach.

Genitiuus Pluralis fit à Nominatiuo Plurali vt supra ablato a / & hic mutato e in ą vt vides.

Dźiećie/ *infans,* regulariter quidem in Singulari numero declinantur, variat tamen in Plurali hoc modo: Pluraliter Dźieći. Genit Dźieći. Dat. Dźiećiom. Ablat. Dźiećmi. Vlt. Dźiećiach.

Neutra in o eodem ferè modo declinantur quo supra Nomina in e præcedente consonante: vt Pole / nisi quod vltimum casum & Dualem numerum habent in ie/ à qua regula excipiuntur etiam nomina in ko / quæ eundem vltimum casum in u habent, Nomina verò in rá / rze habent, vt ex subiectis exemplis patet.

Singulariter.		Dual:		Pluraliter.
N.Ac.Voc. Okno/ *Fenestra.*		Okńe.		N.A.V. Okná.
Genit: Okna.				Genit: Okien.
Dat: Oknu.				Dat: Oknom.
Ablat: Oknem.				Abl: Oknámi.
Vlt: Okńe.				Vlt: Oknach.

Vbi nota ad euitandam duritiem interponi e / & quia ſ & q & omnes illæ molles literæ accentu notatæ, immediatè post se, vt non semel dictum est, non admittunt e aut aliam vocalem, nisi intercedente i/

ita dicitur okien/ non oken vel okn. Quod euenit in bágno / *palus*, bágien, gumno / *horreum*, gumien; drewno / *lignum*, drewien/ ꝛc.

Kolano/ *genu*, in vltimo casu habet kolenie / mutato a vt plerumq; fit in e / quod euenit in Miásto/ *Vrbs*, mieście; láto/ *æstas*, lecie; vbi etiam t in suam affinem c mutatur, sic & in alijs, vt gniazdo/ *nidus*, gnieździe; iezioro / *lacus*, iezierze; mieso / *caro*, miesie; futro / *pellis*, futrze; ciáło / *corpus*, ciele.

Singulariter.			Pluraliter.
N. Ac. Voc.	Jábłko. *Pomum.*	Dual: Jábłce.	N. A. V. Jábłká.
Genit:	Jábłká.		Genit: Jábłek.
Dat:	Jábłku.		Dat: Jábłkom.
Ablat:	Jábłkiem.		Abl: Jábłkami.
Vlt:	Jábłku.		Vlt: Jábłkách.

Sic ferè omnia in ko/ łożko *lectus*, habet in Genitiuo Plurali łożek; iábłko / iábłek; miasteczko / *oppidum*, miasteczek Sic futro/ futer; berło/ *sceptrum*, bereł; mydło / mydeł / ꝛc. propter rationes ante allatas.

Singulariter.		Pluraliter.
N. Ac. Voc.	Práwo. *Lex.*	N. A. V. Práwá.
Genit:	Práwá.	Genit: Práw.
Dat:	Práwu.	Dat: Práwom.
Ablat:	Práwem.	Abl: Práwámi.
Vlt:	Práwie.	Vlt: Práwách.

Mieso *caro*, habet in Genitiuo Plurali e in o transeunte. Oko/ *oculus*, vcho/ *auris*, & niebo/ *cælum*, videntur Anomala in Plurali saltem numero, sicq; inflectuntur:

Singu-

Singulariter.	Pluraliter.	
N.A.V. Oko.	N A.V. Oká/*puncta*;	Oczy/*oculi*.
Genit: Oká.	Gen: Ok/	Oczu.
Dat: Oku.	Dat: Okom/	Oczom.
Abl Okiem	Ablat: Okámi/	Oczymá.
Vlt: Oku.	Vlt: Okách/	Oczach.

Dualis Dwie occ inuenitur, ſed non ſignificat duo oculi, ſed potiùs duo puncta.

Singulariter.	Pluraliter.
N. Ac. Voc. Vcho.	N. Ac. Voc. Vßy.
Genit: Vchá.	Genit: Vßu.
Dat: Vchu.	Dat: Vßom.
Ablat: Vchem.	Ablat: Vßámi.
Vlt: Vchu.	Vlt: Vßách.

Singulariter.		Pluraliter.
N. A.V. Niebo.	Dual: Niebie.	N.Ac.Vo. Niebá vel Niebioſá.
Genit: Niebá.		Gen. Niebios / niebioſow.
Dat: Niebu.		Dat. Niebom / niebioſom.
Ablat: Niebem.		Ablat: Niebámi / Niebioſámi.
Vlt: Niebie.		Vlt: Niebách / niebiech/ niebioſách/ & niebieſiech.

DE NVMERALIBVS.

Cardinalia sunt: Jeden, *Vnus*, dwá *duo*, trzy/*tres*, cztery/*quatuor*, *&c.* quæ sic inflectuntur:

Singulariter.

Nom:	Jeden /	jedna /	jedno.	*Vnus, a, um.*
Genit:	Jednego /	jedney /	jednego.	
Dat:	Jednemu /	jedney /	jednemu.	
Accus:	Jednego /	jedne /	jedno.	
Vocat:	Jeden /	jedná /	jedno.	
Ablat:	Jednym /	jedna /	jednym.	
Vlt:	Jednym /	jedney /	jednym.	

Pluraliter.

Nom:	Jedni / jedne / jedne.
Genit:	Jednych.
Dat:	Jednym.
Accus:	Jednych / jedne / jedne.
Vocat:	Jedni / jedne / jedne.
Ablat:	Jednymi.
Vlt:	Jednych.

more Nominis Adiectiui.

Plurali numero vtimur in eadem significatione in qua Galli *les vns* Latini alij, vt Jedni czytáia / drudzy pisza / *alij legent, alij scribunt*; *les vns lisent, &c.*

Masculinum.

Nom: Dwáy & dwá / *Duo.*

Gen.: Dwu & dwoch aliquando, præsertim cùm de hominibus est sermo.

Dat: Dwiemá & dwiem.

Accus: Dwá & dwoch / nempè accommodando numerum Substantiuo, vt & adiectiua omnia accommodari debent.

Ablat: Dwiemá.

Vlt: Dwu vel dwoch. Fæmi-

Fæmininum Dwie *duæ*, in Nominatiuo & Accusatiuo. Cæteri casus vt in Masculino.

Neutrum Dwoie / *duo.*

Nom: & Accus: Dwoie. Genit: Dwoygá.
Dat. Dwoygu & dwoygom. Ablat: Dwoygiem.
Vlt: Dwoygu.

Sic declinantur composita Obá & obádwáy vel obádwá / *ambo* vel *vterq;* hoc modo:

Nom: Obá & obádwa / obay & obádway.
Genit: Obu & obudwu / vel Oboch & obudwoch.
Dat: Obiemá & obom & obudwom.
Accus: Obá & obádwá / vel oboch & obudwoch / seu obu & obudwu.
Ablat: Obiemá.
Vlt: Obu & obudwu.

Fæmininum Obie & obiedwie / *ambæ.*

Neutrum

Nom: & Accus: Oboie. Genit: Oboygá.
Dat: Oboygu & oboygom.
Ablat: Oboygiem. Vlt: Oboygu.

Inuenitur tamen & Adiectiuum, licet non tam crebrò vsurpatum Oboi / oboiá / oboie / *vterq;*, dicimus enim Oboi narod / *vterq; natio,* oboiey płći / *vtriusq; sexus.*

Masculinum & Fæmininum Trzey / trzy / *Tres.*

Nom: Trzey & trzy. Genit: Trzech.
Dat: Trzem & trzemá. Accus: Trzech & trzy.
Abl: Trzemá & rarò trzemi. Vlt: Trzech.

Neutrum Troie / *tria*, troygá / &c. vt Oboie.

Sic Czterey & cztery / vel vt nonnulli scribunt śzterey & śztery *quatuor.* in Genit. Czterech. Dat: Czterem & czteremá vel cztermá. Accus. Czterech & cztery. Ablat: Czteremá & cztermi. Vlt: Czterech.

Neu-

Neutrum Czworo/ *quatuor.* Genit: Czworgá.
Dat: Czworgu & czworgom. Ablat: Czworgiem.
Vlt: Czworgu.

Vbi nota in Masculino Genere possumus dicere trzey & trzy/ *tres*, czterey & cztery/ *quatuor*, nempè cùm de hominibus sermo est, dicimus trzey/ czterey/ cùm de alijs rebus trzy/ cztery. In Fæminino autem solummodò trzy & cztery. non enim dicimus trzey niewiásty sed trzy/ *tres mulieres.*

Nota præterea neutrum in his & alijs numeris non præponi tantùm Nominibus neutris, imò etiam tunc maximè vtimur hoc Neutro, cùm sermo est de hominibus vel alijs animalibus vtriusq; sexus, vel tandem de alijs rebus diuersæ speciei mixtim & confusè sumptis, & semper cum Genitiuo Plurali: vt Dwoie ludzi/ *duo homines*, dwoie dzieći/ *duo infantes*, dwoie breni / *duo arma*, *&c.* Confunduntur enim sexus, siue sint mares siue fæminæ. Sed de hoc fusiùs in Syntaxi, cùm de numeralium constructione agemus: nunc satis sit scire quomodo declinentur.

Masc & Fæm. Pięć / *quinque.* Genit. Pięći/ pięćiu.
Dat. Pięciom. Accus. Pięć. Ablat. Pięćią.
Vlt. Pięći & pięćiu.
Neutrum Pięcioro/ pięciorgá/ ꝛc vt Czworo.

Sic declinátur Sześć/ sześćioro/ *sex.* sześći/ sześćiom/ ꝛc.
Sic Siedm/ *septem.* śiedmiu/ śiedmiom/ śiedmią/ ꝛc.
Neutrum Siedmioro. Sic Ośm/ ośmioro/ *octo.*
Dziewięć / dziewięcioro / *nouem.* planè vt Pięć/ & Dziesięć / dziesięcioro / *decem.*

Et has Casuum terminationes etiam in compositis retinent: vt Piętnaśćie/ *quindecim.* Genit. Pięćinaśćie. Dat. Pięćionnaśćie. Ablat. Pięćionaśćie. Vlt. Pięćinaśćie. Et in Neutro Pięcioronaśćie/

Pięćior-

Piećiorgánaśćie/ &c. addito simplici naśćie.

Tamen meliùs sic declinabis vt infra, præsertim in Masculino & Fæminino, nam Neutrum à decem vsq; raro vsurpatur, sed loco illius vtimur Masculino: vt Pietnaśćie dźieći / *quindecim infantes*, Dwádźieśćiá dźieći / *viginti pueri*; vsitatiùs dicimus, quàm piećioronaśćie vel dwádźieśćioro dźieći / sic ergo declinantur:

Nom. Pietnaśćie. Genit. Pietnastu. Dat. Pietnastom. Accus. Pietnaśćie & pietnastu. Ablat. Pietnasto. Vlt. Pietnastu.

Sic Szesnaśćie / *sex decem*. Szesnastu / &c. Sic etiam Dwádźieśćiá/*viginti*, dwonidźiestu/dwudźiestom/&c. Trzydźieśći/ 30. trzydźiestu/ &c. Czterdźieśći/ 40. czterdźiestu/ &c. Piećdźieśiat autem 50. Sześćdźieśiat/ 60. & reliqua vsq; ad centum declinantur vt sua simplicia, manente integro & indeclinato dźieśiat / vt Piećdźieśiet/piećidźieśiat/ &c. Vbi etiam nota quòd Poloni sæpè in numerando cùm paruus numerus accedit ad maiorem proferunt maiorem integrum addendo Præpositionem bez *sine*, quod Galli rariùs faciunt per *moins*, v. g. piećdźieśiat bez dwu / 48. vsitatiùs est quàm Czterdźieśći y ośm. Sic Sto bez ośmiu / bez pietnastu / 92. & 85. diceret Gallus *cent moins huict, &c.*

Sto / *centum*, sic declinatur:

Sing: quasi *vn cent.*		Plural:
Nom. & Ac. Sto.		No. & Ac. Stá.
Gen. Stá & stu.	Dual:	Gen. Set.
Dat. Stu.	Dwieśćie.	Dat: Stom.
Ablat: Stem.	*Ducenti.*	A. Stámi & sty.
Vlt: Stu.		Vlt. Set.

Singulariter.		Pluraliter.
Nom & Ac. Tyśiąc. *Mille.*	Dual:	Nom. & Ac. Tyśiące.
Genit: Tyśiącá.	Dwá	Genit: Tyśięcy.
Dat: Tyśiącu.	Tyśiącá.	Dat: Tyśiącom.
Ablat: Tyśiącem.	*duo millia.*	Ab. Tyśiącámi.
Vlt: Tyśiącu.		Vlt: Tyśiącách.

Ad numeros etiam pertinent kilká / *aliquot infra decem*; kilkánaście / *aliquot ſupra decem vſq; ad viginti*; kilkádzieśiąt / *aliquot ſupra viginti*; exempli gratiá, cùm ſunt triginta vel 40. vel 50. 80. vel ſimiliter, modò ſint plures quàm viginti ad minimum triginta, dicimus kilkádzieśiąt / nec poſſumus dicere kilká vel kilkanaście; nam cùm dicimus kilkánaście / intelligimus vel 11. vel 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. minùs quàm 20. cùm autem dicimus kilká / intelligimus 2. vel 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. ad ſummum decem, & conſtruuntur cum Genitiuo Plurali, vt numeri, ſic autem declinantur.

Nom. & Ac. Kilká. Gen. Kilku. Dat. Kilku & kilkom. Abl. Kilko. Vlt. Kilku.

Et in Neutro. Kilkoro / kilkorgá / kilkorgu / &c. vt Czworo; quanquam obliqui præſertim Caſus rarò vſurpentur, ſed potiùs in Maſculino dicamus.

Pari etiam modo declinantur compoſita kilkánaście / kilkunaście / vel meliùs kilkunaſtu / kilkunaſtom &c. vt ſupra Pietnaście. Et kilkádzieśiąt / kilkudzieśiąt / dzieśiąt indeclinato manente.

Circa numerandum etiam nota liberum eſſe præponere aut poſtponere numerum maiorem minori in numerando, v. g. perinde eſt ſi dicas trzy dwádzieścia / ac dwádzieśćiá y trzy 23.

Nota etiam cùm poteſt dimidiari notabilis numerus.

ſemper

ſemper ferè Polonicè dimidiari, dicimus enim pułtorá ſtá / 150. puł tyśiącá / 500. pułtrzećiá tyśiącá / 2500. melius quàm ſto pięćdźieśiąt / ⁊c.
Puł ergo ſignificat *ſemi*, demi & ſemper præponitur vt in Germanica lingua, vt puł godźiny / *media hora*, pułtorá látá / *ſeſqui annus*, puł czwárty godźiny / *tres horæ cum dimidio*; Wiert halbe ſtund, Galli dicunt vt Latini *trois & demi*; ipſi verò quaſi ſemiquatuor, quod multi Poloni ineptè in Latinis vſurpant, nam ſemiquatuor eſt duo.
Puł eſt indeclinabile, & regit Genitiuum Singularem adiacentis Subſtantiui, & etiam numeri, qui numerus ordinalis eſſe debet, ſed in Maſculino aliter declinatur hoc modo: Pułtorá / *ſeſqui*, puł trzećiá złotego / *floreni duo cum dimidio*, puł czwártá groſzá / *tres groſſi cum dimidio*, fiunt hi Genitiui à themate mutato i vel y in a. In Fœminino regulariter, vt Puł trzećiey / puł czwártey / ⁊c. Quod ſi præcedit Præpoſitio aliqua, declinabitur ferè vt kilka / vt z pułtoro złotych / *cum ſeſqui floreno*, o pułtoru złotych / idem vbi złotych in Plurali, quàm złotego in Singulari, vt in ſuperioribus caſibus ponitur. Ne tamen dicas zá pułtoro godźin vel quid ſimile, ſed zá pułtory godźiny / *poſt ſeſqui horam*, ſic zá pułtorá złotego / *pro ſeſqui floreno*, &c.
Ordinales numeri more Adiectiuorum declinantur, ſunt autem Pierwſzy / *primus*, wtory & drugi / *ſecundus*, trzeći / *tertius*, czwarty / *quartus*, dwudźieſty / *Vigeſimus*, dwudźieſty pierwſzy / *Vigeſimus primus*, dwudźieſty wtory / *Vigeſimus ſecundus*, &c. more Latinorum. Diſtributiuis propriè carent Poloni, ſed illa circumloquuntur per cardinales eos geminãdo vel præponendo Præpoſitionem po / hoc modo: po iednemu ſeu poiedynkiem / *ſinguli*,

Gn

bini, dwá á dwá / *bini*, ſeu po dwá / & aliquando po dwu & dwoch præſertim quando de hominibus ſit ſermo, trzy á trzy / ſeu po trzy & po trzech / *trini*, po cztery & po czterech / *quaterni*, po piáci & piáciu / *quini*, po ſtu / *centeni*, po dwudzieſtu / *viceni*; *vingt à vingt, &c.*

DE PRONOMINE.

Singulariter.		Pluraliter.
Nom Ja. *Ego.*	Dual: Má. ſed rarum eſt.	Nom: My.
Genit: Mnie.		Genit: Nas.
D. Mnie & mi.		Dat: Nam.
Accuſ: Mie.		Ac: Nas.
Ablat: Mną.	Ablat: Námá.	Abl: Námi.
Vlt: Mnie.		Vlt: Nas.

Singulariter.	Sic	Pluraliter.
Nom: Ty. *Tu.*	Dual: Wá.	Nom: Wy.
Genit: Ciebie.		Genit: Was.
Dat: Tobie & ći vel ć rarum.		Dat: Wam.
Ac: Cie & ciebie.		Accuſ: Was.
Vocat: Ty.		Vocat: Wy.
Ablat: Tobą.	Ablat: Wámá.	Ablat: Wámi.
Vlt: Tobie.		Vlt: Was.

Nota ſtatim Datiuum illum mi & ći ſeu ć non poſſe poni abſolutè, ſed coniunctim cum verbo eadem

planè

planè ratione, quâ in Gallicis *me* & *te* in Datiuo, v.g. Dal mi chlebá/ *dedit mihi panem*; *il me donna du pain*. Sic è contra Komu dal? *cui dedit?* tobie respondetur, non ci/ *tibi*. Sic etiam post Præpositiones, Ku tobie/ *versus te*, non Ku ci vel Ku. Vbi aduerte ci poni post dictiones consonante terminatas, vt dalci/ *dedit tibi*; ć verò post dictiones in vocalem desinentes, vt daé/ *dabit tibi*.

Quoad Accusatiuum cie & ciebie. Cie ponitur post verba & Præpositiones regentes Accusatiuum; ciebie autem omninò absolutè, v.g. vderze cie/ *percutiam te*; Kogo vderzysz? *quem percuties:* ciebie/ *te*.

Siebie/ *Sui*. Dat: Sobie. Accus: Sie. Ablat. Sobą. Vlt: Sobie. in omnibus numeris.

Singulariter.

Nom.	Ten/ *Hic* vel *ille*;	Tá/ *Hæc*;	To/ *Hoc*.	
Genit.	Tego/	tey/	tego.	more Adiectiuorum.
Dat.	Temu/	tey/	temu.	
Accus.	Tego/	te/	tego.	
Ablat.	Tym	tą/	tym.	
Vlt.	Tym	tey/	tym.	

Pluraliter.

Nom.	Ci/	te/	te.
Genit.	Tych.		
Dat.	Tym.		
Accus.	Tych/	te/	te.
Ablat.	Tymi.		
Vlt.	Tych.		

Dicimus etiam Ten to/ *Hic*, Gallicè *cestuycy*, & ten tám/ seu meliùs támten/ *ille*, *celuyla*.

Nota to omnium generum Nominibus apponi, possumus enim dicere Grzeczna to pánná/ *formosa est*

 hæc

hæc Virgo, grzeczy to człowiek / *egregius homo*, & ferè respondet Gallico *ce* seu *l'* *estuy*.

Ad hunc ferè modum declinantur ow & on/*is* vel *ille*, nisi quod habeant etiam multos casus coniunctiuos abbreuiatos hoc modo:

Singulare.

Nom. Ow/ *Hic*, vel on/ *is*, *ille*.

Genit. Owego/ onego/ vel niego vel iego / vel quod tamen rarum est go.

Dat. Onemu/ niemu/ iemu/ mu.

Accus. Onego/ niego/ iego/ go. vel est similis Nominatiuo vt Adiectiuum.

Ablat. Onym/ nim/ im.

Vlt. Onym / nim.

Fæmininum Singulare.

Nom. Oná/ *illa*, owá/ *hæc*.

Genit. & Dat. Owey/ oney/ niey/ iey.

Accus. One / nie / ią.

Ablat. Oną / nią / ią.

Vlt. Oney / niey.

Neutrum Singulare.

Nom. Owo/ ono/ *illud*.

Genit. Onego/ niego/ go/ iego.

Dat. Onemu/ niemu/ iemu / mu.

Accus. Ono/ nie/ ie/ & aliquando go.

Ablat. Onym/ nim / im.

Vlt. Onym/ nim.

Pluralis numerus trium Generum.

Nom. Oni vel one / onę / one.

Genit. Onych/ nich/ ich.

Dat. Onym / nim / im.

Accus. Onych/ nich / ich. vel one / nie/ ie.

Ablat. Onymi / nimi / quod scribunt alij onemi/ niemi / iemi / vel imi.

Vlt. Onych/ nich.

On

On & **ow** per suos omnes casus regulariter declinatum, absolutè aliquando ponitur post aliquam interrogationem, v. g. **Kto; byl?** *quis fuit?* **on/** *ille.*

Cæterùm debet semper annexum habere suum Substantiuum, vel saltem debet sequi Relatiuum *Qui, qua, quod.* aliter debemus vti alijs illis casibus diminutis. Illi ergo casus **niego / niemu /** & cæteri incipientes ab **n** inseruiunt Præpositionibus, hoc est, ponuntur post Præpositiones, nisi tamen sit expressum Substantiuum aut sequatur relatio, tunc enim, vt modò dictum est, scribendum esset **onego/ onemu/** *rc.* exempli gratiâ, **bez niego /** *sine illo,* **K niemu** vel **Kn niemu/** *Versus illum.* Dicimus autem **bez onego człowieká/** *sine illo viro,* **bez onego ktory ßedl z tebą/** *sine illo qui tecum ibat,* malè autem diceretur in vtroq; casu **bez iego** vel **bez go.**

Jego/ iemu/ & similes ponuntur absolutè sine Substantiuis aut verbis **Komuś dal?** *cui dedisti?* **iemu/** *illi.* Potest tamen aliquando apponi verbo ad exprimendum meliùs vel distinguendum, vt **iemu dalem ßostak/ á tobie trzy große;** *illi dedi sex, tibi tres grossos;* Quod etiam intellige de supradictis **mnie** *&* **tobie.** **Jego** præterea ponitur loco Genitiui possessiui eius, quando in Gallicis esse deberet *son* vel *sa,* vt **Corka iego /** *eius filia, sa fille.* **Go** verò & **mu/** & in Fæminino **ią** & **iey/** in Neutro **mu** & **ie** seu **go/** *rc* in Plurali **ich ie** & **im** ponuntur post verba seu tanquam casus verbi respondentq; Gallicis illis relatiuis *le, luy, leur, les.* vt **Widziałem go/** *vidi eum, ie l'ay veu;* **dalem mu/** *dedi ei, ie luy ay donne, &c.*

Notandum prætereà est post Præpositiones regentes Accusatiuum poni loco **niego** in Masculino **ń** vel **eń** coniunctim cum Præpositione, vt **weń/** *in illum,*

przedeń/ *ante illum*, nádeń/ *super* vel *prater illum*, nań/ *in illum*, przezeń/ *per illum*, pro w niego/ przed niego/ nád niego/ &c.

Sam/ sámá/ sámo/ *Ipse, ipsa, ipsum*. more Adiectiuorum declinatur, quod & solus sign sicat ac liberè præ- aut postponitur suo Substantiuo.

Tenże/ táż/ toż/ vel onże/ onáż/ onoż/ *idem, eadem, idem*, vt sua simplicia declinantur, tegoż/ teyże/ tegoż/ &c. fiunt à ten vel on vel etiam ow/ addito że vel ż/ hoc est, quando in consonantem desinit aut diphtongum, additur że/ quando verò in vocalem, additur ż/ quod euenit etiam in alijs Pronominibus, Nominibus, aut Verbis, quibus euphoniæ, energiæ, aut alius respectus gratia additur illud że vel ż.

Adduntur etiam sæpè aliæ particulæ, præsertim in interrogationibus, vt ć ś & ß quod alij ż scribūt, respondetq; illud ß seu ż particulis illis Latinis encliticis *nam* vel *ne* vel etiam *extra* interrogationem approbando, respondet seu æquiualet encliticis alijs *dum* vel *dem*: vt Ktoż vel ktoß? *quisnam?* kogoż? *quemnam?* á ktoraß? *ecquanam?* á widźiße? *Videsne?* nuż alij nuß/ *agedum*, tylez/ *tantumdem*, &c. ś verò videtur respondere particulæ encliticæ *piam*, vt Ktoś/ *quispiam*, coś vel cośi/ *quidpiam*. ć tandem vel ći affirmationis vim habet, & videtur respondere latino *quidem*, vt uczonyć ále pyßny/ *doctus quidem est sed superbus*; poydźć/ *ibo quidem*, dámći/ *dabo equidem*, vel *dabo tibi*. Kolwiek respondet Latino *cunq;*: vt Ktokolwiek/ *quicunq;*, cokolwiek/ *quodcunq;*, & manet etiam indeclinatum vt *cunq;* in Latinis, declinando solùm Kto/ &c. vt Kogokolwiek/ czegokolwiek/ &c.

Ktoż

Kto? *Quis?* Genit. Kogo. Dat. Komu.
Accus. Kogo. Abl. Kim. Vlt. Kim.
Neutrum Co? *Quid?* Genit. Czego. Dat. Czemu.
Accus. Co. Ablat. Czym. Vlt. Czym.

Kto propriè interrogatiuum est, & non refert nisi quando ponitur pro *ille qui*, Gallicè *celuy qui*, vt Kto pierwszy ten lepszy / *qui primus is melior; celuy qui est le premier, iceluy, &c.* Nota tamen quòd Kto significat etiam *aliquis, quelqu'un.*

Co? etiam purè interrogat; attamen prӕterquàm quòd ponitur pro *id quod, ce que*; vt co obaczywszy / *quod id quod videntes; ce qu'ayants veu*; cò frequentissimè & in familiari prӕsertim sermone vtimur relatiuè, loco Ktory/ ktora/ ktore/ *qui, quӕ, quod.* vt in Gallicis *qui* loco *lequel*, in omni genere & numero hoc modo. Si Relatiuum debet esse in Nominatiuo, tunc simpliciter dicimus co pro ktory/ ktora/ ktore: vt Ten co przyszedl/ *is qui venit*; tá co przyszłá/ *ea quӕ venit.* Sin verò in aliquo alio casu debeat esse Relatiuum, tunc dicimus etiam co in Nominatiuo, sed addimus prӕtereà casum, nimirùm suprà allati Pronominis on/ v.g. Ten co mu Pan dal / *is cui dedit Dominus*; ten co iego syn w cudzey ziemi / *is cuius filius in exteris est regionibus*, ci co ich bárzo dobrze znasz/ *ij quos optime nosti*; quanquàm in obliquis Pluralis numeri videtur vsitatiùs Ktory/ ktora/ ktore/ etiam in familiari sermone.

Ktory/ ktora/ ktore/ *Qui, quӕ, quod*; *le quel, laquelle*, normam Adiectiuorum sequitur, vt & Ktorykolwiek/ *quicunq;*, ktoregokolwiek/ &c. niektory/ *aliquis*, niektorego. Nikt pro nikto/ *nemo personne.* declinatur vt Kto/ nikogo/ nikomu/ &c. & nic/ *nihil*, pro nico. vt Co/ niczego/ &c.

Jákikolwiek / *qualiscunq.*, iákiegokolwiek / nam iáki *qualis?* si interrogatiuè ponitur, sin minùs significat *aliquis*, etiam more Adiectiuorum declinatur, vt & alia composita iákiś / *quidam, quispiam*, iákiegoś; niecáki *nonnullus, quidam*, niecákiego; żaden / żadna / żadne / *nullus & vllus, a, um*, żadnego / &c. wszeláki & wszelki / *qualiscunq.* seu *omnis generis; de toute sorte*. Wszytek / wszytká / wszytko / *omnis, totus*. wszytkiego / &c. káżdy / *quilibet, quisq., vnusquisq., &c.*

Possessiua quoque Moy / twoy / swoy / *meus, tuus, suus*, more Adiectiuorum declinantur, quia tamen in multis casibus syncopen admittunt, placet eorum exemplum proponere.

Singulariter.

Nom. Moy / moiá & má / moie & me. *Meus, mea, meum.*
Gen. Moiego mego / moiey mey / moiego mego.
Dat. Moiemu memu / moiey mey / moiemu memu.
Accus. Moiego mego & moy / moię mą / moie me.
Vocat. Moy / moiá má / moie me.
Ablat. Moim mym / moią mą / moim mym.
Vlt. Moim mym / moiey mey / moim mym.

Pluraliter.

Nom. Moi / moie me / moie me. *Mei, mea, mea.*
Genit. Moich mych *meorum, mearum, meorum.*
Dat. Moim / mym.
Accus. Moich mych / moie me / moie me.
Vocat. Moi / moie me / moie me.
Ablat. Moimi / mymi.
Vlt. Moich / mych.

Vbi nota Moy in Singulari monosyllabum esse; oy enim est diphthongus. In Plurali verò dissyllabum, i enim nunquam coalescit in diphthongum

vt

vt supra innui. Sic declinantur Twoy / *tuus*, swoy / *suus*.

Náß / náßá / náße / *Noster, nostra, nostrum*, & Wáß / wáßá / wáße / *Vester, Vestra, Vestrum*, normam Adiectiuorum sequuntur.

Obseruandum est hic diligenter Pronomen hoc Swoy / & illud aliud Reciprocum Siebie *sui*, ad omnes tres personas reciprocari, nimirùm cùm verbum est in eadem persona, in qua est Pronomen, v.g. cùm dico paro mihi aliquid, & paro est in prima persona, & mihi Pronomen est primæ personæ, ergò dicendum est, Gotuie sobie co. Sic gotuieß sobie co / *paras tibi aliquid*; przedalem dom swoy / *Vendidi domum meam*, przedaleś dom swoy / *Vendidisti domum tuam, &c.*

Si autem verbum sit diuersæ personæ, tunc non vtaris Pronominibus illis Reciprocis, sed alijs vt Latinè & Gallicè loquereris, vt *Parat mihi aliquid*, Gotuie mi co; przedał moy dom / *Vendidit meam domum*; przedalem twoy dom / *Vendidi tuam domum*; vbi v.g. in primo exemplo *parat* est tertiæ personæ, & *mihi* primæ, ergò iam non potes adhibere Reciprocum Pronomen Sobie.

DE VERBO.

DVO apud Polonos sunt Genera Verborum, *Actiuum* scilicet & *Neutrum*, nam *Passiuum* propriè non habent, sed illud circumloquuntur per verbum Substantiuum, vt infra videbitur.

Actiuum iterum & Neutrum, vel est absolutum vt Miluie / *amo*, ide / *eo*; vel reciprocum quod parti-

culam **śię**/ seu Accusatiuum Pronominis reciproci **śiebie** / annexum sibi habet, vt **Obawiam śię**/ *timeo*, **śmieie śię** / *rideo*.

Species Verborum deriuatorum duæ tantùm constitui posse videntur. Inchoatiua cuius terminatio in **ieie**: vt **Siwieie**/ *canesco*; aliquando in **ne**: vt **Chudne**/ *macresco*; & Frequentatiua cuius perpetua terminatio est **em** / & assiduitatem quandam seu habitum significat, & commodissimè per verbum *Soleo* exponi potest: vt **Siadam**/ *soleo sedere*, à **Siedzę**/ *sedeo*; **Bywam**/ *soleo esse*, ab **iestem**/ *sum*, seu **być**/ *esse*; **iadam** / *soleo edere*, ab **iem** / *edo*; quanquam non omnia verba in **am** desinentia Frequentatiua sunt, sed primitiua plurima, quæ à se frequentatiua, vt plurimùm in **iewam** formant, vt **Szukam**, *quæro*, **szukiwam**/ *quæsito*, **mam**/*habeo*, **miewam** / *soleo habere*.

Meditatiua verba circumloquuntur per **chce mi się**/ & Infinitiuum verbi, vt **chce mi się ieść**/ *esurio*, quasi diceres *Volo comedere*, vel vt barbarè ipsi aliquando interpretantur, *Vult mihi se comedere*.

Modos totidem habent quot Latini, Indicatiuum, Imperatiuum, Optatiuum, Subiunctiuum, & Infinitiuum.

Indicatiuus vt plurimùm sex tempora habet, Præsens, Imperfectum, Perfectum, Plusquàm perfectum, Futurum primum seu circumscriptum, quod benè imperfectum vocari posset, & Futurum secundum seu simplex, quod perfectum dici potest. Multi tamen perfectum cum imperfecto confundunt, licèt verè sint in plerisq; verbis distincta, non quidem terminatione sed incremento, vt in Græcis, nonnulla omninò eadem, vt in exemplis Coniugationum infra videbis.

Sunt

Sunt etiam multa Verba quæ carent alterutro Futuro, de quibus infra.

Imperatiuus vnicum tempus habet, licet in duplici sæpè forma.

Optatiuus & Subiunctiuus totidem quot Latini, etsi duo solùm diuersa habere videntur, quæ etiam sæpissimè confunduntur eaq; mutuantur à tertia persona Perfecti Indicatiui, & Optatiuo verbi Substantiui præpositis aliquando particulis bodaj/*vtinam*, áby/*vt*, vel similibus, vt infra meliùs ex exemplis percipies.

Infinitiuus præsens tantùm proprium habet, licet sæpè duplicis terminationis. Cætera tempora circumloquitur; habet tamen quoddam Præteritum Participij seu Gerundij, desinitq; in szy præcedente quacunq; consonante, respondetq; Præterito Participij Verborum Latinorum Deponentium, vt dogoniwszy/ *assecutus*; ymilowawszy/*cùm* vel *postquam amassem, amasses &c.* Gal. *ayant aimé.*

Numeri sunt tres, Singularis vt Miluie/ *amo.* Dualis vt milueywá/ *amamus nos duo.* Plùralis vt Miluiemy/ *amamus.*

Duali tamen numero minùs frequenter vtuntur ipsi Poloni, & cùm eo vtuntur id sæpè sine respectu numeri personarum faciunt, vt antea innui, dicimus enim benè podźmy/ *eamus nos duo.*

Coniugationes (quæ si quoties variant verba, toties peculiaris Coniugatio dici deberet, innumeræ propemodum essent) ad tria capita reducemus, tres enim duntaxat terminationes habent omnia verba Polonica in themate suo, hoc est, in Præsenti Indicatiui, vel enim in em/ vel in am/ vel in *e* exeunt. Prima ergò erit Verborum in em/ quorum exiguus est numerus. Secunda in am. Tertia in *e*. Et

quoniam cætera Verba, ad hoc vt ritè coniugentur, egent adminiculo verbi Substantiui ieſtem / *ſum*, ideò priùs videamus quomodo inflectatur antequam alia Verba magis regularia coniugemus, & formationem Temporum tradamus ex profeſſo.

Indicatiui Modi Tempus Præſens.

Sing. Jeſtem / *Sum*, ieſteś / *es*, ieſt / *eſt*.

Dual. Jeſteſwá / *ſumus duo*, ieſteſtá / *eſtis duo*, rariſſimum eſt.

Plur. Jeſteſmy / *ſumus*, ieſteście / *eſtis*, ſą / *ſunt*.

Vel ſic non minùs frequenter:

Jam ieſt / *ego ſum*. tyś ieſt / *tu es*, on ieſt / *ille eſt*.

Plur. Myſmy / *ſumus*, wyście / *eſtis*, ſą / *ſunt*.

Vel in prima & ſecunda Singularis numeri ſupprimendo etiam ieſt. Sic Jam / *ego ſum*, tyś / *tu es*; cùm præſertim Adiectiuum aliquod ſequitur, vt iam vbogi / *ego ſum pauper*, tyś bogáty / *tu es diues*, quod etiam poteſt dici vbogim / *pauper ſum*, bogátyś / *diues es*, m ſolùm addito pro prima perſona, & ś pro ſecunda. In Plurali verò ſmy pro prima, & ście pro ſecunda perſona, vt Vbodzyſmy / *pauperes ſumus*, bogáciście / *diuites eſtis*, & ſic in alijs Temporibus vt mox videbis.

Præteritum imperfectum & perfectum, idem enim ſunt in non paucis Neutris.

Sing. Bylem / *Eram & fui*, byleś / był.

Dual. Byláſwá / byláſtá. Sed vix eſt in vſu niſi apud Maſouitas.

Plur. Byliſmy / byliście / byli.

In Fœmino, hoc eſt, ſi fæmina loquatur.

Sing. Bylám / bylás / bylá.

Plur. Byłyſmy / byłyście / były. quanquam in Plurali dici etiam poſſis, Byliſmy / byliście / & meliùs quidem quàm Byłyſmy / byłyście.

In

In Neutro.

Sing. **Bylom/ byłoś / było.**
Plur. **Byłyśmy / byłyśćie / były.**

Possumus etiam dicere in prima persona **Byłech/ byłach/ byłoch/** posito loco **m/ ch.** & in Plurali **byliachmy.** sed sic durius.

Vel sic & non minùs vsitatum in Masculino.

Sing. **Jam był/** *ego fui*, **tyś był/ on był.**
Plur. **Myśmy byli/ wyśćie byli/ oni byli.** Dicunt pariter nonnulli **Jach był / mychmy byli.**

In Fæminino.

Sing. **Jam byłá / tyś byłá / oná byłá.**
Plur. **Myśmy były / wyśćie były / one były.**

In Neutro

Sing. **Jam było / tyś było / ono było.**
Plur. **Myśmy były / wyśćie były / one były.**

Obserua igitur diligenter Polonos sæpissimè terminationes primæ & secundæ personæ vtriusq; numeri in præcedentes dictiones reijcere solere, hoc est **m/** vel rariùs **ch** denotans primam personam Singularem; **ś** secundam Singularem; **śmy** vel **chmy** primam Pluralem; **śćie** secundam Pluralem, quæ literæ vel syllabæ in votum verbum cum illa dictione coalescunt cui adiunguntur: vt **Wczorám był /** *heri fui*, **wczoráś był /** *heri fuisti*, **wczoráśmy byli /** *heri fuimus*, **wczoráśćie byli /** *heri fuistis*; & sic elegantiùs & vsitatiùs quàm **wczorá byłem**/ scilicet etiam sic benè dici possit, & nota hanc terminationem resectam a verbo debere statim annecti primæ dictioni totius commatis. licet verbum sit in medio vel fine: vt **Tylkom wczorá był /** *tantùm heri fui*, malè enim diceres **tylko wczorám był.** Memoria etiam hic repete, quod supra diximus de alijs adiectionibus literarum aut syllabarum

in

in Pronominibus, ſcilicet ſi dictio cui applicantur huiuſmodi literæ, deſinit in conſonantem aut diphtongum, additur etiam e inter ipſam dictionem & literas adiunctas, ſin vocali terminetur nihil additur: vt Juzem byl / *iam fui*, iużeśćie byli / *iam fuiſtis*, non iużśćie byli / ad vitandam pronunciandi aſperitatem.

Præteritum pluſquam perfectum.

Sing. Bylem byl / *fueram*, byleś byl / byl byl.
Plur. Byliſmy byli / byliśćie byli. Byli byli.

Futurum vnicum.

Sing. Bede / *ero*, bedźieſz / bedźie.
Plur. Bedźiemy / bedźiećie / bedą.

Eliditur etiam aliquando y in prima perſona Plurali, & dicitur Bedźiem pro bedźiemy / quod euenit in omnibus alijs Verbis & Temporibus ſimiliter deſinentibus, hoc eſt in iemy.

Imperatiuus.

Sing. Bądź / *eſto*, niech bedźie / *ſit*.
Plur. Bądźmy / *ſimus*, bądźćie / *eſte*, niech bedą / *ſint*.

Optatiuus.

Sing. Bodaiem byl / *Vtinam ſim, eſſem, vel fuerim*, bodaieś byl / boday byl.
Plur. Bodaieſmy byli / bodaieśćie byli / boday byli. vel ſic O bym / ſeu ſine o / bym; vel bym byl / vel byl bym / byl byś / byl by.
Dual: ratus Byśwa byla / byśta byle / à quo abſtine.
Plur. Byſmy / byśćie byli.

Bym poteſt poni ſi ſequatur Adiectiuum ſi verò abſolutè ponatur, debet dici bym byl; & ſic in omnibus Temporibus tam Optatiui quàm ubi [illegible].

Infinitiuus.

Być / *eſſe*, vel byc.
Futurum. Mieć być / *fore*.

Gerund.

Gerund. Bycia vel być / *d'essie.* Bedac / *cùm sim,* bywszy / *cùm fuerim, &c.*
Part. Bedacy. Kto ma bydź / Futurum.

PRIMA CONIVGATIO.

Paradigma Primæ Coniugationis Verborum in em.

Vmiem / *scio,* vmieć / *scire,* seu *tenere callere.*

Indicatiui modi Tempus præsens.

Sing. Vmiem / *scio,* vmiesz / vmie.
Dual. Vmiewá / vmietá.
Plur. Vmiemy / vmiecie / vmieia.
Præteritum imperf. & perf. Idem enim sunt in pleriśq; incipientibus ab u / quæ videntur composita & præterea in multis Neutris.

In Masculino.

Sing. Ja vmiałem / *sciebam & sciui,* ty vmiałeś / on vmiał.
Dualis sed rarissimus in Præterito, ideòq; illum ampliùs non producemus, wá vmiáłáswá / vmiáłástá.
Plur. My Vmieliśmy / wy vmieliście / oni vmieli / a ante l verso in e.

In Fæminino.

Sing. Ja Vmiáłám / ty vmiáłáś / oná vmiáłá.
Plur. Vmiáłyśmy vel vmieliśmy / vmiáłyście vel vmieliście / vmiáły.

In Neutro.

Sing. Ja Vmiáłom / ty vmiáłoś / ono vmiáło.
Plur. Vmiáłyśmy / vmiáłyście / vmiáły.
vel vt suprà dictum est, vide Byłem.

Sing.

Sing. Jam Vmiał / tyś vmiał / on vmiał.

Plur. Myśmy Vmieli / wyśćie vmieli / oni vmieli.

Fæmin

Jam Vmiała / tyś vmiała / oná vmiáła.

Neutr.

Sing. Jam Vmiáło / tyś vmiáło / ono vmiáło.

Plur. Myśmy Vmiáły / wyśćie vmiáły / one vmiáły.

REGVLA GENERALIS.

Formatur ergo Præteritum hoc, tam in hac quàm in alijs Coniugationibus ab Infinitiuo, qui Infinitiuus variam in varijs verbis formam & terminationem habet, vt infra videbitur. In hac Coniugatione in eć ac[illegible], teśćem, & tem exceptis.

REG. GEN. Verba igitur omnia tam huius quàm aliis Coniugationis, quorum Infinitiuus desinit in eć / Præterita formant mutato eć in alem seu ał.

Plusquàm perfectum.

Sing. Vmiałem był / *scineram*, vmiałeś był / vmiał był.

Plur. Vmielismy byli / vmieliśćie byli / vmieli byli.

Vel

Jam Vmiał był / tyś vmiał był / etc.

Seu meliùs postposito był: hoc modo

Sing. Jam był vmiał / tyś był vmiał / on był vmiał.

Plur. Myśmy byli vmieli / wyśćie byli vmieli / oni byli vmieli.

Fæmin.

Vmiáłám byłá / vmiáłáś byłá / etc. vel

Jam byłá vmiáłá / tyś byłá vmiáłá / etc.

Sic Neutrum.

Vmiáłom było / vel Jam było vmiáło / etc.

REG: GEN: Fit plusquàm perfectum in omnibus verbis à Perfecto siue Imperfecto, additá tertiá per-

sonâ

sonâ Præteriti perfecti verbi Substantiui, hoc est, był / byłá / było / vt vides.

Futurum primum.

Sing. Bede Vmiał / vmiálá / vmiáło. *Sciam.*
Bedźiesz Vmiał / vmiálá / vmiáło.
Bedźie Vmiał / vmiálá / vmiáło.

Plur. Bedźiemy vmieli / bedźiecie vmieli / bedą vmieli / vel vmiáły.

Et aliquando Bede vmieć / *sciam*, bedźiesz vmieć / &c.

Et hoc cum Infinitiuo rariùs vtuntur, elegantissimè tamen ponitur in fine commatis postposito Substantiuo, v. g. y vmieli y vmieć bedą / *& sciuerunt & scient.*

REG: GEN: Fit in omnibus verbis à Futuro verbi Substantiui bede / & tertia persona Imperfecti, seu vt dictum est, aliquando ab eodem Futuro verbi Substantiui, & Infinitiuo proprij verbi.

REG: GEN: Futuro secundo caret hoc Verbum, & est Regula Generalis, quòd omnia Verba, quæ perfectum non habent distinctum ab imperfecto, carent etiam Futuro secundo & Præsenti secundo tam Imperatiui quàm Infinitiui, vno verbo omnibus quæ à Perfecto distincto vel deriuantur vel incrementum mutuantur, vt infra clariùs patebit.

Imperatiuus.

Sing. Vmiey / *scias*, niech vel niechay vmie / *sciat.*
Plur. Vmieymy / vmieycie / niech vel niechay vmieią.
Inuenitur etiam prima persona niech vmiem / *sciam, quæ sescache;* concedendo vel imperando.

Fit à tertia Plurali præsentis Indicatiui sublato ę & i quando est mutato in y / quod tamen alij relinquunt, & hoc intellige solùm, cùm ią illud finale præcedit vocalis, nam quando consonans præcedit, totum ią illud finale abijcitur: vt à robią / *laborant*, dic rob' / *labora.* Quod

Quod si illa consonans quæ a præcedit, cognationem habet cum alijs, tunc illa vel z assumit, vel in cognatam mutatur: vt a kláda/ *ponunt*, sit kladz/ *pone*; a piecą/ *assant*, piecz/ *assa*; à biorą/ *capiunt*, bierz/ *cape*. Quæ in ną tertiam Pluralem habent, si præcedat vocalis, ą tantùm abijciunt: vt giną/ *pereunt*, giń/ *peri*. (vbi ń sit molle vt vides, quod etiam in alijs contingit) Si verò præcedat consonans, ą mutant in i: vt krádną/*furantur*,krádniy/ *furare*, ad vitandam duritiem. Tertia autem persona tam Singularis quàm Pluralis numeri, est ipsa tertia persona præsentis Indicatiui præponit niech vel niechay. Záwießę záwieś à záwieśił/ scribenda regula.

Imperatiui secundi seu perfecti fiunt à tertia Plurali, Futuri secundi eadem omninò ratione.

Optatiui Præsens & Futurum.

Sing. Obym vel bych vmiał/ *Vtinam scirem*, byś vmiał/ by vmiał.

Plur. Bychmy vmieli/byśćie vmieli/ by vmieli. nam obych vmiałem/ non est in vsu.

Vel sic Bodáy vmiałem.

Seu meliùs Bodáiem vmiał/ vmiáłá/vmiáło/ *Vtinam sciam*; bodáieś vmiał/ łá/ ło. boday vmiał/ łá/ ło.

Plur. Bodáiesmy vmieli/ bodáieśćie vmieli/ boday vmieli.

Sic etiam sæpè loquuntur Boże day vel Day Boże ábym vmiał/ ábyś vmiał/ &c. quasi *faxit Deus Vt, &c.*

Imperfectum.

Obym Vmiał/ &c. vt supra, vel sine o/ vmiałbym/ *scirem*. vmiałbyś/ &c. vel radbym vmiał/ *libenter scirem*. si cum Boday/ *Vtinam*, bodaybym vmiał.

Perfe-

Perfectum vel cum imperfecto, vel cum plusquàm perfecto conuenit, idemq; est.

Plusquàm perfectum.

Obym był vmiał/*vtinam sciuissem*, obyś był vmiał/ ꝛć. vel Bodaiem był vmiał / bodaieś b l vmiał.

REG: GEN: Nota enim omnia hæc Tempora Optatiui sæpè confundi, & vnum pro altero adhiberi, sæpè enim dicunt Vmiałbym / pro *sciuissem*, & vmiałbym był / pro *scirem*.

REG: GEN: Optatiuus igitur totus & Subiunctiuus nihil est aliud quàm tertia Perfecti Indicatiui, cui præponitur aut postponitur Optatiuus verbi Substantiui, hoc est, bym vel bym był.

Subiunctiuus idem esse videtur cum Optatiuo, nisi quòd aliæ præponantur particulæ vel nullæ, hoc modo.

Coniunctioni latinæ *cùm* respondet quidem Polonica gdy/ sed ea in Polonicis semper Indicatiuum postulat, nisi quando ponitur pro iesli/*si*, idcircò præsens Subiunctiui, quod rarùm est, vel absolutè sine particula ponitur, vel solùm post byle/ hoc modo:

Vmiałbym / *scirem*, vmiałbyś/ vmiałby/ ꝛć.

Bylebym vmiał / *si modò scirem*, *pourueuque se sceusse*, quod dicitur etiam bylem vmiał / byleś vmiał / byle vmiał / ꝛć.

Nota prætereà áby & żeby respondere Coniunctioni Latinæ *Vt*, & videri gaudere Subiunctiuo vt in Latinis, illis tamen solùm applicatur tertia Perfecti Indicatiui in vtroq; tempore, hoc est, Præsenti & Imperfecto, nam *Vt* hæc duo solùm tempora regere videtur, nisi quando ponitur pro *que* Gallico seu *quod*, nimirùm in Latinis post *ita, tam, talis, tantus*, & similia; in eo casu Polonicè non dicimus áby vel żeby/ sed że vel iż/ quod *que* & Indicatiuo

E seruit;

seruit, vt v. g ták trudny żem go nigdy nie mogł poiąć / *tám difficilis vt id nunquam capere potuerim.* Solùm vtimur żeby vel áby post verba, & quando in Gallicis dicimus *affinque*, Sic autem coniugabis:

Sing. Abym vmiał / vmiałá / vmiáło / *vt sciam* vel *vt scirem*, ábyś vmiał / áby vmiał.

Plur. Abyśmy vmieli / ábyście vmieli / áby vmieli. Inuenitur tamen ábym był vmiał.

Præteritum Imperfectum absolutè efferri potest Vmiałbym / vmiałbyś / ꝛc.

Et respondet priori Imperfecto Gallico, *ie scaurois, tu scaurois, &c.*

Cæterùm admittit ante se alias particulas, quæ secus in alijs temporibus Indicatiuo gaudent; hæ autem sunt coniunctiones: choć / chociay vel chociaſz / *etiamsi*, ieśli vel iezeli / *si*, gdy & kiedy / *si*, & byle / *modo, dummodò*, vt choćbym vmiał / *etiamsi scirem*, choćbyś vmiał / ꝛc. kiedybym vmiał / *si scirem*, kiedybyś vmiał / ꝛc.

Perfectum rarum est, & cum Imperfecto seu plusquam perfecto coincidit.

Plusquam perfectum eodem modo adhibetur quo Imperfectum hoc est, vel absolutè:

Vmiałbym był / *sciuissem*. vmiałbyś był / ꝛc.

Vel post particulas supradictas, v. g.

Kiedybym był vmiał / *si sciuissē*, kiedybyś był vmiał / ꝛc.

Futuro Subiunctiui propriè carent, sed loco illius vtuntur Futuro Indicatiui absoluto, vbi est, præponendo gdy vel kiedy / *cùm*, nim / *antequam*, iak *postquam*, skoro / *statim atque*, vt gdy bede vmiał / *cùm sciuero*, bedzieſz vmiał / ꝛc.

Et ratio videtur esse quòd illæ particulæ gdy / kiedy / & cæteræ antedictæ gaudent Indicatiuo præterquam in Imperfecto & plusquam perfecto.

Infini-

Infinitiuus. Vmieć/ *Scire.*

Perpetua quidem Infinitiui terminatio est ć/ & in nonnullis dź/ aut etiam in paucis c. Formatio autem eius certis regulis comprehendi vix potest, eò quòd omnes alios modos multiplici varietate superet, fit tamen in hoc verbo à themate mutato m in ć.

Præterito carent, sed illud reddunt per że/ *cùm.* Indicatiuo vt etiam Galli, & aliæ pleræq; Nationes, vt *Scio te sciuisse,* wiem żeś vmiał/ *ie scay que tu as sceu.* In alijs periphrasi vtuntur, vt vsus docebit.

Futuro etiam propriè carent, sed per mieć/ *habere,* quod est Latinis *debere,* Gallis *deuoir,* per omnia tempora coniugatum illud circumscribunt, mieć vmieć/ *sciturum esse, deuoir sçauoir,* vnde thema mam vmieć/ *scituru sum, ie dois sçauoir,* masz vmieć/ *sciturus es, &c* planè vt Galli faciunt *ie dois, tu dois, &c.*

Gerundia.

Vmienia/ *sciendi.* Quo est rarum, & est propriè Genitiuus verbalis vmienie/ quasi diceres *scitio,* vnde difficilè est dare regulam formationis illius, sed potiùs ex vsu aut ex dictionarijs quærendam esse velim. Fit tamen semper à Participio Passiuo paucis mutatis.

Per Infinitiuum igitur sæpè hoc Gerundium in *di* reddimus: vt *Tempus est sciendi,* czás vmieć/ meliùs & vsitatiùs quàm vmienia.

Vmiejacy vel vsitatiùs vmiejac/ *sciendo.* Idem esse videtur cum Participio præsentis temporis.

REG: GEN: Gerund: Præteriti temporis Vmiawszy/ *cùm sciuissem* Respondet Gallico *ayant sceu.* Fitq; à tertia perfecti, mutato lem in szy si præcedat cõsonans; si verò vocalis, mutato lem in wszy:

vt Vmiawßy ab vmiałem / iadßy ab iadłem / thema Jem / *edo.*

Gerundio similiter in *dum* propriè carent, illud autem reddunt vel per Præpositionem & verbale hoc modo: do vmienia vel dla vmienia / *ad sciendum* vel *propter sciendum*, quasi *ad* vel *propter scitionem*, vel vtuntur aliqua alia periphrasi.

Loco Supini adhibent Infinitiuum Vmieć / *Scitum.*

Participium Præsentis temporis seu Actiuum Vmieiący / seu per apocopen quæ frequentissima est Vmieiąc / vmieiąca / vmieiące. *Sciens.*

REG: GEN: Fitq; à tertia Plurali præsentis Indicatiui, addito cy in omnibus ferè verbis.

Part: Præt: seu Passiuum.

Vmiány / a / e. *Scitus, a, um.* sed rarum.

Futurum propriè non habent, sed vt dictum est de Futuro Infinitiui per mieć / *debere*, circumscribitur, Kto ma vmieć / *Sciturus*, quasi *qui debet scire.*

Sic in omnibus coniugatur śmiem / *audeo*, & wiem / *scio*, nisi quòd in tertia plurali Præsentis Indicatiui facit wiedzą / in Præterito wiedźiałem / Imperatiuo wiedz / Infinitiuo wiedźieć / Gerund. wiedzenia / *sciendi*, wiedząc / *sciendo* vel *sciens*, *&c.*

Sic & rozumiem / *intelligo*, nisi quod Perfectum distinctum aliquando habeat & consequenter Futurum secundum, Imperatiuum & Infinitiuum duplex, & ferè omnia alia tempora duplicia, quare eius paradigma substituo:

Indicatiui modi Tempus præsens.

Sing. Rozumiem / *intelligo*, rozumieß / rozumie.

Dual. Rozumiewá / rozumietá.

Plur. Rozumiemy / rozumiećie / rozumieią.

Imperfectum.

Sing. Rozumiałem / *intelligebā*, rozumiałeś / rozumiał.

Plur.

Plur. Rozumielismy / rozumieliście / rozumieli.

Perfectum.

Sing. Zrozumiałem / *intellexi*, zrozumiałeś / zrozumiał.

Plur. Zrozumieliśmy / zrozumieliście / zrozumieli.

Nota ergo vt supra innui Perfectum in plerisq; verbis & præsertim actiuis & alijs quæ gignunt ex se composita, distingui ab imperfecto, & hoc incremento quod plerumq; assumunt à suis compositis, hoc est, Præpositionem aliquam siue separabilem siue inseparabilem præponendo imperfecto,& tunc tantùm modò cùm actiuè ponuntur & casus eorum ponitur,nam sine casu cùm ponuntur quasi neutraliter tunc vtimur loco Perfecti Imperfecto, & sic loco Futuri secundi primo,&c. Quod in hoc verbo luculenter patet, quando enim significat *puto* vel *credo* quod est neutrum, tunc nullum capit incrementum in Perfecto & Futuro aut alio quocunq; tempore: vt Rozumiałem non zrozumiałem żeś poiechał/ *putaui te discessisse*. Contra verò quando ponitur pro *intelligo* seu *percipio*, quod est actiuum cum suo casu, tunc capit incrementum: vt Zrozumiałem te rzecz/ *rem intellexi*, pierwey zrozumiem rzecz / *rem prius intelligam*. Quæ tempora cum composito zrozumiewam coincidunt, vt in plerisq; alijs verbis.

Præteritum plusquam perfectum.

Rozumiałem był/ si sine casu & pro *putaueram* ponitur, rozumiałeś był / &c.

Zrozumiałem był / si cum casu pro *intellexeram*, zrozumiałeś był / &c.

Futurum primum seu imperfectum.

Będę rozumiał vel alioquin rozumieć / *putabo*.

Futurum secundum seu perfectum.

Sing Zrozumiem / *intelligam*, zrozumieß / zrozumie.
Plur. Zrozumiemy / zrozumiecie / zrozumieią.
Fit à Præsenti assumpto incremento, quo solùm ab eo differt.
Eadem ferè ratio est horum futurorum. Primo quippè vtimur cum sine casu ponitur. Secundo cum casu. Cæterùm primum actionem in fieri videtur significare, secundum in facto, seu rem vt factam denotat, vt patet in verbo żenie się / *Vxorem duco*, nam cùm dico bede się żenił / significat actionem ipsam qua vxorem ducere intendo quasi dicerem vxorem ducere volo, *ie me veux marier*, sed cùm dico ożenię się / iam omninò rem tanquam factam assero, vxorem ducam, *ie me marieray*.
Idem ferè intellige in alijs verbis & temporibus duplicibus, quæ in alijs linguis vix perfectè reddi possent, vnde semel hic pro semper sit diligenter notatum, illa prima tempora tam in Indicatiuo quàm in Imperatiuo Infinitiuo vel alio modo acceptam, seu quasi arreptam tantum actionem significare; secunda verò scilicet cum incremento perfectam actionem, & in præterito quasi tempore significare.

Imperatiuus primus seu imperfectus.

Sing. Rozumiey / *puta & intellige*, niech rozumie.
Plur. Rozumieymy / rozumieycie / niech rozumieią.

Secundus seu perfectus.

Sing. Zrozumiey / *intellige*, niech zrozumie.
Plur. Zrozumieymy / zrozumieycie / niech zrozumieią.
Incremento solùm differt à primo, fitq; à tertia Plurali Futuri in omnibus verbis, paucis mutatis.

Optatiuus.

Bodaiem Rozumiał vel obym rozumiał / *Vtinam intelligam*

intelligam vel *intelligerem*, *putem* vel *putarem*, ſine caſu.

Bodaiem zrozumiał / obym zrozumiał / *Vtinam intelligam* & *intelligerem*, cum caſu.

Et in pluſquam perfecto.

Bodaiem był rozumiał & zrozumiał / vel obym był rozumiał & zrozumiał / *Vtinam intellexiſſem*, & ſic in cæteris.

Infinitiuus imperfectus.

Rozumieć / *putare* & *intelligere*.

Perfectus.

Zrozumieć / *intelligere*.

Gerund.

Rozumienia & zrozumienia / *intelligendi*.

Rozumieiąc & zrozumieiąc / *intelligens*.

In Præt.

Rozumiawſzy & zrozumiawſzy / *cùm intellexerim*, *&c.* *ayant entendu*

Part.

Rozumieiący & zrozumieiący / *intelligens*.

Rozumiány & zrozumiány / *intellectus*, & per apocopen zrozumian.

Sic ferè coniugatur.

Sing. Iem / *comedo*, ieſz / ie.
Plur. Iemy / iecie / iedzą.

Imperf.

Sing. Iadłem / iadłeś / iadł.
Plur. Iedliſmy / iedliście / iedli.

Perf.

Iadłem / ſi ſine caſu. Si autem cum caſu
Ziadłem / ziadłeś / ziadł. Plur. Zjedliſmy / &c.

Futurum primum.

Będę iadł vel ieść / będzieſz iadł vel ieść / &c.

Secundum

Sing. Ziem/ zieſz/ zie. Plur. Ziemy/ ziecie/ ziedzą.

Imperatiuus.

Sing. Jedz & ziedz/ niech je.

Plur. Jedzmy/ iedzcie/ niech iedzą.

Infinitiuus. Jeść/ *comedere*, cum caſu zieść.

Gerund. Jedzenia & ziedzenia/ *comedendi*, iedząc & ziedząc/ *comedendo & comedens*, iadſzy & ziadſzy/ *cum comederim, &c*

Jedzony & ziedzony/ *comeſtus.*

Hæc verba ferè ſingula habent ſua compoſita, quæ licet eodem modo non terminentur, in perfectis temporibus imitantur coniugationem ſimplicium, quia tamen in cæteris variant, eorum inflexionem poſt ſimplicium coniugationem ponemus.

Et ſic habes coniugata omnia verba huius terminationis in iem. Vnde colliges quanta ſit varietas in coniugatione cæterorum Verborum, ſi quidem in hac coniugatione, vel ex ſex verbis vix duo inueniuntur, quæ eâdem omninò ratione inflectantur.

SECVNDA CONIVGATIO Verborum in am deſinentium.

Paradigma Verbi Secundæ Coniugationis

Czytam/ *lego*; czytáć/ *legere.*

Indicatiui modi Tempus præſens.

Sing. Czytam/ *lego,* czytaſz/ czyta.

Dual. Czytawá/ czytatá.

Plur. Czytamy/ czytacie/ czytáią.

Præt. Imperfectum.

Sing. Czytałem/ czytałeś/ czytał.

Plur. Czytáliſmy/ czytáliście/ czytáli.

Fit

Fit ab Infinitiuo mutato ć in **łem**/ & hoc in omnibus verbis cuiuscunq; coniugationis, quorum Infinitiuus desinit in áć ać ić yć oć & xć/ vel viceuersa Infinitiuus fit ab hoc præterito mutato **łem** in ć. vt **Czytać** / **czytałem**; **prágnąć**/ *desiderare*, **prágnąłem** / *desiderabam*; **bić**/ *percutere*, **biłem**/*percutiebam*. Et certè in hac coniugatione potes tibi formare hoc tempus à tertia Plurali præsentis Indicatiui mutato **ią** in **łem** / vnde postea formabis Infinitiuum modo dicto.

Quæ habent Infinitiuum in eć mutant illud in **ałem**. vt **Słyszeć** / *audire*, **słyszałem** / *audiui*, à **słyszę**/ *audio*; paucis exceptis infra afferendis.

Quæ habent Infinitiuum in ść vel **c** / mutant illud etiam in **łem**/ sed resumunt consonantem quæ erat in themate, vt **Paść**/ *cadere*, facit **padłem**/*cecidi*, quia in themate est **padam**/ *cado*. Sic **Sţuść**/*Vellere*, **stubłem**/*Vellebam*, a **stubię** / *Vello*. **Stłuc**/ *contundere*, **stłukłem**/ *contudi*, à **tłukę**/ *contundo*. **Strzec** vel **strzedz** / *asseruare*, **strzegłem** / *asseruaui*, à **strzegę**/ *asseruo*.

Præt. perfectum cum casu.

Przeczytałem/ *legi* aut *perlegi*, **przeczytałeś** / ꝛc.

Futurum primum.

Będę czytał & **czytáć** / *legam*.

Secundum.

Przeczytam / *legam* seu *perlegam*, **przeczytasz** / ꝛc.

Simile est præsenti Indicatiuo assumpto incremento vt vides. Sed hoc solùm in regularibus, quæ habent in Præterito **ałem** regulariter formatum à tertia Plurali, nam cætera quæ in hac coniugatione Perfectum habent irregulariter formatum siue in **iłem** siue in **yłem** aut **nąłem**, faciunt Futurum secundum mutato **iłem** vel **yłem** vel **ąłem** in **ę** / &

resumptâ consonante præcedente thematis si mutata erat in Præterito, vt à porzućiłem / *proieci*, porzucę / *proijciam*, quia est in themate c non ć / rzucam / *iacio*, ab ofuknąłem / *obiurgaui*, ofuknę / *obiurgabo*, thema fukam / quod etiam facit in præterito pofukałem / & in futuro pofukam

Quæ dłem habent faciunt dnę: vt à zpadłem / *cecidi*, zpadnę / *cadam*, thema padam / *cado*; à zgadłem / *diuinaui*, zgádnę / *diuinabo*. Cætera regulas nesciunt, vsum consule.

Imperatiuus.

Sing. Czytay & przeczytay / *lege*, niech czyta.
Plur. Czytaymy / czytayćie / niech czytáią.

Infinitiuus.

Czytáć & przeczytáć / *legere*.

Gerund.

Czytánia / *legendi*, czytáiąc / *legendo*, czytawszy & przeczytawszy / *cùm perlegissem*.

Part.

Czytáiący & czytáiące / *legens*.
Czytány / przeczytány / *lectus*.

Sic coniugantur pleraq; tàm neutra quàm actiua in **am** desinentia, præter composita de quibus infrà, & nonnulla simplicia quæ mox ordine alphabeti substituemus.

Verba etiam reciproca eodem modo declinantur, addendo solùm singulis personis vbiq; śię / exempli causa, Gniewam śię / *irascor*, gniewasz śię / gniewa śię.

Plur. Gniewamy śię / gniewaćie śię / gniewáią śię.

Imperf.

Gniewałem śię / gniewałeś śię / &c.

Perf.

Rozgniewałem śię vel pogniewałem śię / &c.

Plus-

Plusquàm.

Rozgniewałem śie był / rozgniewałeś śie był.

Futurum primum.

Bede śie gniewał / bedźieß śie gniewał / ꝛc.

Secundum

Rozgniewam śie / rozgniewaß śie / ꝛc.

Imperat

Gniewáy śie / rozgniewáy śie.

Optatiuus.

Gniewałbym śie / obym śie gniewał / ꝛc.

Infinitiuus.

Gniewáć śie / rozgniewáć śie / *irasci.*

Vbi obserua dispositionem particulæ śie / quòd post primum statim vocabulum ponatur siue sit verbum siue non; non enim benè diceres *v. g.* Bede gniewał śie / sed dic bede śie gniewał. Sic Jam gniewał śie / *iratus sum*, dic iam śie gniewał. Circa incrementum quod assumunt verba, in singulis coniugationibus variant.

Multa neutra respuunt incrementum, cætera verò præsertim actiua assumunt pro incremento vel u / quæ præpositio perfectionem significat: vt łápam / *Capio*, vłapiłem / *cepi*, ßykuie / *instruo, ordino*, vßykowałem / *ordinaui*, tráce / *perdo*, vtráćiłem / *perdidi, &c.* vel po / vt cáłuie / *osculor*, pocáłował / *osculatus est*, dźiekuie / *gratias ago*, podźiekował / *gratias egit*, máže / *maculo*, pomazał / *maculauit*; vel z / vt koßtuie / *gusto*, zkoßtował / *degustauit, &c.* alia roz / przy / od / prze / vel alias præpositiones quas melius vsus docebit, & ex significatione præpositionum in compositione quam interiùs exponam, faciliùs percipies & accommodare tibi postea poteris.

ANO-

ANOMALA SECVNDÆ CONiugationis.

Verba desinentia in cam.

Rzucam / rzucaſz / rzuca / regulariter.
Imperfectum regulariter Rzucałem. In omnibus eſt regulare Imperfectum.
Perfectum Porzućiłem.
Futurum primum regulariter Będę rzucał.
Secundum Porzucę.
Imperatiuus primus regulariter Rzucay.
Secundus Porzuć.
Infinitiuus Rzucáć / porzućić.
Gerund. Rzucánia & porzucenia / à rzucány & porzucony / rzucawſzy & porzućiwſzy.
Tracam / *trudo*, tracaſz / regulariter quidem inflectitur, ſed & tracę / tracíſz / inuenitur in eadem ſignificatione.
Sic Wracam / *verto & reddo*, & wrocę / & multa alia.
Obracam / *conuerto*, in Perfecto obróćiłem / compoſitum eſt à wrocę vel wracam.
Ocucam / *expergefacio*, ocućiłem & ocknąłem. Infinit. Ocućić & ocknąć. etiam compoſitum.
Przemycam / *Legem de portorio ſoluendo violo.* Præt. Perf. Przemyćił. vnde Infinit. Przemyćić / à myto quaſi mycę.
Vbi nota inueniri multa compoſita ſine proprio themate, ſeu ſimplici verbo à quo deriuentur, ſed id omninò fingendum eſt.
Czam. Dokuczam / *vrgeo.* Imperf. Dokuczał regulariter ſemper. Perf. Dokuczyłem. vnde Infinit. Dokuczáć & dokuczyć / quaſi à kuczę inuſitato.

Sic

Sic Domieſzczam / *compotem facio*, habet in Perf. Domieśćilem. Vbeſpieczam / *securum reddo*, vbeſpieczył. Poduſzczam / *incito*, poduſzczył. Poruczam / *committo*, poruczył. Przywłaſzczam / *approprio*, przywłaſzczył / & ſimilia quæ compoſita ſunt, licet careant ſimplici verbo.

Puſzczam / *dimitto* Perf. Puśćiłem. Futurum ſecundum reg: Puſzczę. Imperat. Puſzczay & puść / &c. quia dicitur & puſzczę. Sic alia illa duplicia, quaſi habeant duplex thema, vnde etiam taczam / *voluo*, habet in Perf. Potoczyłem / potoczę / &c.

Dam. Padam / *cado*. Perf Padłem. Fut. ſecundum Pádnę. Imperat ſecund. Pádniy. Infin. ſecund. Páść. Part. ſecund. Pádnąc.

Gadam / *loquor*, regulariter quidem inflectitur, ſed compoſita habent in Perfecto dłem / & aliquando dnąłem. In Futuro autem ſecundo dnę / vt Zgadłem / *diuinaui*, zgádnę / *diuinabo*. zgadniy / *diuina*.

Gam. Dźwigam / *porto*. Perf. Dźwignąłem / &c. Sic drgam / *palpito*, migam / *vibro*, mrugam / *nictor*, rzygam / *ructo*, śćigam / *perſequor*, tárgam / *lacero*, wierzgam / *calcitro*.

Sćigam / *ſector*, cum compoſitis. Perf. Sćignąłem & śćigłem / vnde Infinit. ſecund. Sćignąć & śćiec.

Sic Siegam / *attingo*, siegnął & siegł. vnde Fut. ſecund. Siegnę & siągnę. Imperat. ſecund. Sięż & śiegay. Infinit. ſecund. Siegnąć & śiec. Part. ſecund. Siegány. Sic Strugam / *ſcalpo*, ſtrużony habet.

Cham. Multa in cham habent in Perfecto etiam nął: vt Bucham / *efferueo*, charcham / *ſcreo*, chucham / *afflo ore*, dmucham / *flo*, macham / *verſo*, pcham / *trudo*, pierzcham / *repentè fugio*, słucham / *audio*, tucham / *agito*, pucham / *halito*, vśmiecham / *arrideo*,

deo, &c. In plerisq. tamen durum est Præteritum in nol.

Zdycham / *morior* propriè de bestijs. Perf. Zdechl. Fut. secund. Zdechne. Infinit. secund. Zdechnać. Præt. Participij Zdechly.

Jam. Chybiam / *aberro,* chybilem. Fut. secund. Chybię. Sic Mieniam / *muto,* pochlebiam / *adulor,* ponawiam / *innouo,* pełniam / *adimpleo,* wszczepiam / *insero,* trafiam / *collimo,* sprawiam / *exequor,* stáwiam / *statuo, &c.*

Mijam / *prætereo,* minąłem.

Ceniam aut fortaßè meliùs cenię / *impono pretium,* zácenil / à cena / *pretium.*

Kam. Pauca in kam regulariter, habent enim in Præterito perfecto plurima knąłem: vt Brzękam / *pulso,* brzęknąłem. Sic Krzykam / *exclamo,* fukam / *obiurgo,* záiąkam się / *balbutio,* klękam / *genuflecto,* námukam / *fraceo,* & cætera huiusmodi composita.

Maikam / *sorbeo,* szczekam / *latro,* & alia multa.

Łkam / *singultio,* & łykam / *glutio,* połknąłem. Sic tykam & dotykam się / *tango,* dotknąłem się.

Ciskam / *iacio,* & alia in skam abijciunt k ad vitandam duritiem, cisnąłem. Sic trząskam / trząsnąłem / *concrepo,* kláskam / *plaudo,* parskam / *concito risum,* piskam / *mutio,* pluskam / *aspergo,* pryskam / *spargo, &c.*

Lękam się / *timeo,* zląkłem się. Fut. zlęknę. Infinit. zląc się.

Lam. Kalam / *luto,* kálilem. Sic Strzelam / *iaculor,* stulam / *comprimo,* pozwalam / *permitto,* pozwolilem; & cætera composita à nomine wola / *voluntas.* Sic Obalam / *euerto,* compositum à wále. Sic Oddalam / *remoueo,* náchylam / *inclino.*

Mam. Mam / *habeo,* Præt. Miałem. Fut. vnicum

Będę

Bedę miał. Imperat. Miey. Infinit. Mieć. Gerund. Mienia. Part. Máiąc. Miány.

Imam / *capio*, iąłem. Fut. Imę. Infinit. Iąć. Gerund. Jęcia. Part. Pass. Jęty & imány.

Ram. Composita ferè sunt omnia in ram: vt Otwierám / *aperio*, otworzyłem. Part. Pass. Otworzony & otwárty.

Záwieram vel zápieram / *claudo*, záwárłem. Fut. Záwrę. Imperat. Záwrzyi. Infinit. Záwrzeć. Part. Pass. Záwárty.

Odzieram / *despolio*, compositum est à drę / vnde habet odárłem / odrę / etc. Nápieram / *promoueo*, à Prę *protrudo*, ścieram / *detergo*, pocieram / *confrico*, &c. à trę / *tero*; pożeram / *deuoro*, à żrę / *ligurio*; przemieram / *inedia fatigor*, à mrę / *enecor fame*.

Przyśtwieram / *Vrgeo*, habet przyśtwárłem.

Rzam. Zdarzam / *prospero*, zdárzyłem.

Sam. Kąsam / *mordeo*, vkąśiłem. Fut. Vkąśzę. Gerund. Vkąśzenia.

Kisam / *fermentesco*, kisłem / vkiśnę / kiśnąć. Part. Pass. Kisły.

Trząsam & trzęsę / *concutio*, trząsłem. Fut. Potrzęsę. Infinit. Potrząść.

Szam. Wieszam / *pendo*, záwieśiłem / záwieszę.

Tam. Chwytam / *capio*, vchwyćiłem / vchwycę. Zbrátam / *consocio*, zbráciłem / quasi à brácę.

Zam. Ciązam / *aufero pignora*, ciązyłem. Obnażam / *nudo*, obnażyłem.

Cætera regulariter vt supra Czytam. Sed iam ad tertiam Coniugationem veniamus.

TERTIA

TERTIA CONIVGATIO Verborum in ę.

Difficillima omnium est hæc Coniugatio, nullam penè regulam habens, vnde si longam nimis Verborum seriem tibi adduxero, ne mireris velim, imò laborem agnosce immensum in quærendis & colligendis his omnibus verbis; nec tamen reijciendum existimes; sic Authores Grammaticæ Latinæ omnes fecerunt, omnia verba collecta ad certas regulas redegerunt, vt ex his Tyrones discerent, quomodo quodq; verbum habeat in Præterito & Supino, nam cætera tempora vbiq; eodem modo formantur; hic verò in Polonica lingua, omnia ferè tempora in singulis verbis, saltem terminationibus variant; quia tamen maximè omnium regularia videntur verba in uię / quorum est maxima copia; primò talis verbi exemplum proponamus.

Paradigma Tertiæ Coniugationis.

Miłuię / *amo*, miłowáć / *amare*.

Indicatiui Præsens.

Sing. Miłuię / *amo*, miłuiesz / miłuie.
Dual. Miłuiewá / miłuietá.
Plur. Miłuiemy / miłuiećie / miłuią.

Imperf.

Sing. Miłowałem / *amabam*, miłowałeś / miłował.
Plur. Miłowáliśmy / miłowáliśćie / miłowáli.
Fit ab Infinitiuo ć in łem mutato. Hic fit à tertia Plurali uią in owáć mutato.

Præteritum perfectum.

Vmiłowałem / vmiłowałeś / &c.

Plus-

Plusquàm.

Vmiłowałem był / vmiłowałeś był.

Futurum primum.

Bede Miłował vel miłowáć.

Secundum.

Sing. Vmiłuie / vmiłuieſz / vmiłuie.
Plur. Vmiłuiemy / vmiłuiećie / vmiłuią.

Futurum ſemper in *e* exit, & hic cum Præſenti coincidit.

Imperatiuus imperfectus.

Sing. Miłuy / niech miłuie.
Plur. Miłuymy / miłuyćie / niech miłuią.

Imperatiuus ſecundus perfectus.

Vmiłuy / niech vmiłuie.

Optatiuus.

Miłowałbym / vmiłowałbym / ꝛc. *amarem.*

Infinitiuus.

Miłowáć / *amare.* Vmiłowáć / *amare.*

Futurum.

Mieć miłowáć / *amaturum eſſe.*

Gerund.

Miłowánia / *amandi*, ſit à miłowány / *amatus.*

Miłuiąc / *amanter, amando.* Miłowawſzy & vmiłowawſzy / *cum amauerim, &c.*

Sic coniugantur pleraq; verba in *uie* præter compoſita, de quibus poſtea & nonnulla ſimplicia præſertim diſſyllaba, quæ modo ordine alphabeti ſubſtituemus.

Nota hic inueniri plurima verba in *uie* peregrina à Latinis facta, vel ex alijs linguis deducta; & certè liberum eſt ex quolibet fermè verbo Latino, aut etiam Italico, Gallico, &c. noto ſeu aliquatenùs vſitato, & intellectu facili, Polonicum verbum in hac terminatione formare, vt ab *accommodo*, Akkomo-

 duie/

duie/ quod meliùs scribis Polonicè ákkomoduie się; sic à *contentare* Italico (nam Latinum non inuenitur) fit kontentowáć/kontentuie. Et sic in reliquis verbis siue etiam nominibus mutata vltima vocali in uie / vel vltimæ consonanti addendo uie.

Verba autem hinc excepta sunt hæc:

Bluie/ *vomo*, & pluie/ *spuo*, (sed illud minùs honestum, adeóq; vitentius pauló videtur womituie regulare) in Præterito imperfecto Plwałem. Perf. Plułem Fut. secund. Wypluie. Imperat. Pluy & wypluy. Infinit. Plwáć/&c.

Czuie/ *sentio* & *vigilo*. Czuł & poczuł. cætera regulariter (dicitur & czuwam) Sic kluie/ *ferio rostro*, truie/ *veneno occido*, żuie/ *mando, dis*, suie idem est, sype / *aggero*.

Kuie / *cudo*, kował / vkuł / vkuie/ kowáć & kuć/ kowany & kuty. Sic Knuie / *machinor*, snuie/ *euoluo*.

Szczuie / *concito canes*, szczwałem / szczwáć.

Zstepuie / *contraho*, zstepowałem/ zstąpiłem/ zstąpię/ zstąp/ zstępuy/ zstępowáć/ zstąpić.

Náyduie / *inuenio*, compositum est náydował / ná- lazłem / nayde & znayde / náleść & znaleść / vel etiam náyść ex ide & na.

Náymuie quoq; *conduco*, oznáymuie/ *significo*, composita sunt ab imam *capio*, in Infinitiuo náiąć. Sic obiąć *complecti*, odiąć/ *auferre*.

Spráwuie / *effacio*. spráwiłem / spráwię / spraw. Sic & strawuie / *sustento*.

Et nota quidem esse multa verba, quæ duplex thema habent in am & e. Quare dupliciter etiam formant tempora sua: vt Chramuie/ *claudico*, & chramam/ łamie & łamam/ *frango*, spráwuie & spráwiam/ *efficio*, &c. In am & in uie imperfectius significant quàm

quàm in *e* simpliciter, vnde perfecta tempora sumi debent ex verbo in *e* imperfecta in am.

Ce. Młocę / *trituro*, młóciß / młóci. Młócimy / młócicie / młocą. Tertia persona pluralis in hac Coniugatione fit à prima *e* mutato in ą / cæteræ personæ fiunt à secunda vt vides. In Præt.imperf. Młóciłem. Perf. Zmłóciłem. Fut.secund. Zmłocę. Imperat. Młoć. Infinit. Młóćić. Gerund. Młocenia. Part.Pass. Zmłocony. Sic Płacę / *soluo*, &c. Sic etiam Bielę / *dealbo*, pobielę. Mylę / *fallo*, omylę / &c.

Chcę / *Volo*, chceß / chce. Chcemy / chcecie / chcą. Præt. Imperf. Chciałem. Perf. zá vel zechciałem. Fut. Zechcę. Imperat. Chciey. Infinit. Chcieć.

Cę. Chrobocę / *strepo*, chroboceß. Præt. Chrobotałem. Imperat. Chrobotay & chroboc. Infin. Chrobotáć. Sic Klekocę / *crepito*, & cætera sonum significantia: vt Markocę / *murmuro*. Rzegocę / *coaxo*, świegocę, *garrio*, &c. Sic Kołácę / *pulso*. In Futuro secund. Zákołácę. Druzgocę / *confringo*, podruzgocę. Łechcę / *titillo*, połechcę. Szepcę / *susurro*, depcę / *calco*.

Kłopocę, *sollicito*, kłopotałem & kłopociłem / pokłopocę / &c.

Lecę / *Volo*, leciß / leciałem / poleciałem / polecę. Imperat. Leć. Infinit. Lecieć. Sic wiercę / *perforo*.

Cze. Baczę / *animaduerto*, baczyß baczyłem / obaczyłem. Fut. secun. Obaczę. Bacz baczyi / baczema / &c. Sic Vczę / *doceo*, vczyłem / nauczyłem / náuczę &c. & cætera in czę / quæ hic desiderentur (quod de aliis terminationibus intellige). Sic Stárczę / quando significat *sufficientiam do*, quando autẽ *extendo* habet stárczałem / stárczeć.

Sic præterea coniugantur Burzę / *euerto*, gorßę / *scandalizo*,

dalizo, służe/*seruio*,& omnia desinentia in ſze & że/ quæ ſub ſua terminatione non inuenies ſpecificata.

Kracze/*crocito*, kraczeſz/ krakałem/ kracz/ (& krakay quia inuenitur Krakam) krakáć. Sic Płácze/ *fleo*, płocze/ *perluo*, troſzcze/ *sollicito*.

Głaſzcze/ *demulceo*, pogłaſkałem/ pogłaſzcze

Iſzcze/ *pediculos quæro*. Fut. Poiſkam & poiſzcze/ quia duplex thema habet Iſkam & iſzcze/ ꝛc.

Kleſzcze/ *complodo manus*.

Klecze/ *nitor genibus*, kleczyſz/ kleczałem/ kleczeć. Sic Káwecze/ *consumo ætatem*, krzycze/ *exclamo*, tucze/ *sagino*, kwicze/ *grunnio*, wárcze/ *ringor*, becze/ *mugio*, milcze/ *taceo*, mrucze/ *murmuro*, błyſzcze ſie/ *fulguro*, dźwiecze/ *persono*, wrzeſzcze/ *vociferor*, piſzcze/ *pipio*, rycze/ *rugio*, ſkrzecze/ *clango*, ſkwiercze/ *gannio*, trzeſzcze/ *crepito*.

Chrzcze/ *baptizo*, chrzćiſz/ chrzciłem/ ochrzcze. Imperat. Chrzćiy. Infinit. Chrzćić. Chrzczony. Sic Miſzcze ſie/ *vlciscor*. Máſzcze/ *inungo*,(in Imperat. Maść) & chroſzcze/ *strepo*, czyſzcze/ *purgo*, iſzcze/ *sto promissis*, in Imper. viść ſie. Infin iśćić.

Zazdroſzcze/ *inuideo*, pieſzcze/ *indulgenter educo*, poſzcze/ *ieiuno*.

Oblocze/ *induo*, obłoczyſz/ obłoczyłem/ obloklem/ obloke. Imperat. Obłocz & oblecz. Infin Obłoczyć & oblec videtur compoſitum.

De. Bode/ *cornu ferio*, bodźieſz/ bodłem/ zbode/ bodź. Infinit Bość. (ex regula ſupra allata Infinitiui in ść) Bodzenia.

Sic Kláde/ *pono*, pokładłem/ ꝛc. Przede/ *neo*, przadłem/ vprzede/ przadź/ vprząść.

Wiode/ *duco*, wiedźieſz/ wiodłem/ vwiode/ vwiedź/ vwieść.

Iáde/ *discedo*, iedźieſz/ iáchałem/ poiáde/ caret altero

ro Futuro. Imperat. Jedź. Infinit. Jáchać.

Jdę / *eo*, idźieß / ßedłem / in Fæminino ßłam. Fut. poydę / caret altero. Jdź & podź. Infinit. Jść & poyść. Gerund. Sćia / ßedßy.

Dzę. Wádzę / *concito lites*, wádźiß / wádźiłem / powádzę / ꝛc.

Widzę / *video*, widźiß / widźiałem / sine incremento. Infin. Widźieć, widzenia / widźiany. Sic Smier-dzę / *fateo*.

Siedzę / *sedeo*, śiedźiß. Siedźiałem / *sedebam; i'estois assis*; śiadłem & vśiadłem / *ie me suis assis*. Fut. secund. Vśiedę / *ie m' asserray*. Imperat. Siedź / vśiadź. Infin. Siedźieć / *estre assis*, śieść / *s'asseoir*.

Gę & kę ferè vt dę / exempli gratia Strzegę / *asservo*, strzeżeß / strzegłem / postrzegę / strzeż / strzedź / strzeżenia / strzeżony.

Sic Mogę / *possum*. In Infinit. moc non modź.

Piekę / *asso*, pieczeß / piekłem / vpiekę / piecz / piec / pieczony.

Sic Ciekę / *fluo*, wlokę / *repto*, tłukę / *contundo*, żgę / *uro*.

Je & primò áię. Báię / *fabulor*, báieß / (dicitur & báiam) báiałem / będę báiał / bay / báiáć. Sic źiáię / *hio*, káię / *desisto*, & łáię / *increpo*, quod tamen habet in Perf. Połáiałem. & in Fut. secund. Połáię.

Kráię / *scindo*, kráieß / kráiałem & skráiałem / vkroiłem / vkroię / vkroy & kráy. Infinit. Kráiáć & vkroić. Part. præs. Kráiąc & vkroiąc. Sic præt. Skráiány & vkroiony.

Dáię / *do*, (& dawam) dawałem / dałem / dam / day / dáć. Sic ferè Wstáię habet in Fut. Wstánę. Wstań / wstáć compositum à Stoię / *sto*.

Ráię / *concilio*, ráiß / ráiłem / náráię. Sic Táię / zátáię / *occulto*.

Eie. Leie/*fundo*, leieſz/lałem/vlałem/vleie/ ley/ lać. Sic Grzeie / *calefacio*, zágrzać. Wieie / *ventilo*, wiałem. Smieie ſie / *rideo*, śieie / *ſero*, chwieie/ *vacillo*, dzieie / *necto*.

Sic etiam ferè inchoatiua in ieie: vt Bledmeie / *palleſco*, bledmeieſz / zbledmałem & pobladłem / zbledmieie & pobladnie / zbledmieć & zbládnąć / zbladszy ſit ab blády / *pallidus*. Sic Iáśnieie / *clareo*, ab iáſny / *clarus*, iaśniałem / zaiaśniałem / záiáśnieie / záiáśnieć. Sic Glupieie / *fatuor*, à glupi / *fatuus*; prochnieie / *cariem ſentio*, à proch / *puluis*; kámienieie / *lapideſco*, habet etiam ołamiał; dretwieie / *occaleſco*, zdretwiał; ćmieie / *luceo*, zaśmiał; boleie / *doleo*, zabolał; czernieie / *nigreſco*, poczerniał; ete mutato in ał / ꝛc.

Kleie / *conglutino*, kleiſz / kleiłem / zkleie & vkleie / kleić.

Ie & yie. Biie / *verbero*, bieſz / biłem / pobiie / biy / bić / bićia / biiy. Sic Piie, *bibo*, aliquando in Perfecto Napiłem ſie. Sic Wiie / *necto*, kryie / *abſcondo*. Sic Wyie, *vlulo*, zyie / *viuo*, ryie / *exſculpo*, myie / *lauo*, ſzyie / *ſuo*, & tyie / *pingueſio*

Oie. Boie ſie / *timeo*, boiſz. Boiałem *melius* bałem. Bede bał / boy ſie / bać ſie.

Stoie / *ſto*, ſtoiſz / ſtałem / ſtánąłem / ſtánę / ſtoy / ſtań / ſtać / ſtanąć. Quanquam ſtánąłem / & alia perfecta tempora aliundè deriuari videantur.

Broie / *deliro*, broiſz / broiłem / zbroie. Sic Stroie / *exorno*, znoie / *aſtuo*, poie *ad potionem*, goie / *medeor*, gnoie / *ſtercoro*, doie / *mulgeo*.

Vie. In vie habes ſupra.

Præcedente conſonante. Robie / *laboro*, robiſz / robiłem / zrobie / zrobiony / zrobić / ꝛc.

Sic Czynie / *facio*, gubie / *perdo*.

Skubie/

Skubie / *vello*, skubieß / skubłem / à skubie / skuść.
Sic Grzebie / *sepelio*, grzebłem / &c.
Bebnie / *tympanizo*, bebnieß / bebnłem / bebny / bebnąć / &c.
Dybie / *suspenso gradu eo*, dybieß / dybałem / zdybałem / zdybie / zdybáć.
Sic Skrobie / *circumrado*, kápie / *perfluo*. sápie / *spiro*, drapie / *frico*, trzepie / *ingemino ictus*, zobie / *collectio*, niedze klepie / *inopia premor*.
Cierpie / *patior*. cierpiß cierpiałem / vćierpie / ćierpieć.
Sic Pomnie *recordor*, świerzbie / *prurio*, seu świerzbi impersonale; chrapie / *sterto*, chrapieß / chrapałem / chrapać & chrapieć.
Spie / *dormio*, śpiß / spałem / śpiy / spáć. (vsnąłem / *obdormivi*. *ie me suis endormi*, vsnie & vsnąć dicitur, sed alium sé videtur derivatum non propriè à śpie)
Szumie / *obstrepo*, szumiß / szumiałem, wyszumieć / szumieć.
Le. Multa vt Mloce / vide ce.
Wole / *malo*. woliß / wolałem / woleć.
Kole / *pungo*, koleß / kłołem / vkole / kol / kłoć / kłoty.
Miele / *molo*, mieleß / mełłem / vmiele / miel / mleć / mielenia & meléia / mieleny & mełty
Scżele / *sterno*, ścieleß / słałem, pościele / ściel / słáć / ścielenia / słánia / słány.
Sle / *mitto*, sleß / słałem / pośle / pośliy / posłáć.
Me. Dme / *suffl.* dmieß, dmłem / dmiy / dąć / dety / decia / composita in dymam / nadymam / nádme / odme.
Ne. Brne / *vado*, brnieß / brnąłem / zábrne / brniy / brnąć.
Sic Rzne / *scindo*, gine / *pereo*.
Zene / *pello*, zenieß / zoniłem, &c.

Inchoatiua in ne: Chudne / *macreſco*, chudnieß / chudlem / zchudne / chudnąć. Sic Páchne / *oleo*.

Kiſne / *fermenteſco*, kiſnąlem / kisłem.

Kwitne / *floreo*, kwitłem. Sic Márzne / *congelo*, mełkn / *taceo*, mokne / *madeſco*, więdnę / *marceo*, zwiądłem; ziębne / *frigeo*, zziębłem; & ſchne / *areo*, quod habet ſchnąłem / vſechłem / vſchłám / &c.

Krádne / *furor*, kradnieß / kradłem / vkrádne / kradmy / kraść / kradźiony.

Słodne / *dulceo*, słodnieß / słodniałem / słodnieć / słodzony.

Tne / *incido*, tnieß / ćiąłem / przetne / tniy / ćiąć / ćięty.

Sic Pne / *tendo*, piąłem; gne / *inflecto*, giąłem; żne / *meto*, żąłem; & klne / *exſecror*, kląłem; ſiue ı ſunt enim duræ literæ.

Mknę / *promoueo*, mknieß / mknąłem / pomknę / mknąć / vnde pomykam / &c.

Re. Biore / *capio*, bierzeß / brałem / pobiore / bierz. Sic Piore / *lauo*; & Pore / *diſſuo*, ſed immutato e ſic pore / poŕzeß / prołem / wyporze / porz / proć / protý.

Dre / *lacero*, drzeß / dárłem / zedre / drzyi / drzeć / dárty.
Sic Tre / *tero*, żre / *voro*, & mre / *morior*, à quo vmárły / *mortuus*.

Pre / *nego* przeß / habet etiam przałem / párłem / záprze / przyi / przeć / záprzany.

Sic Wre / *bullio*, propriè wreß / wre: vt Kápuſtá wre / *bullit braſsica*. Sed de perſoná Wrze ná mie / *odio me proſequitur immortali* Wrzałem propriè, wárłem de perſoná metaphoricè wreć / wrzeć.

Rze. Burze / *expugno*, vt Bacze.

Chmurze / *fuſco*, chmurzeß / chmurałem.

Modrze ſie / *cæruleum colorem refero*, modrzał.

Smerze / *ſtrimor*, gmerzeß / gmerałem / gmeroy / gmeráć.

Sic Szemrze & mámrze / *murmuro*. Kárze / *punio*, żebrze / *mendico*, orze / *aro*,

Doyźrze / *cerno acutè*, doyźrzyß / doyźrzalem / doyźrze & doyrze / doyrzyy & doźrey / doyźrzeć. Sic Weyźrze *inſpicio*. przyźrze / *attendo*, & cætera huiuſmodi compoſita neſcio à quo, niſi à wzor / *forma*.

Se. Sſe / *fugo*, ſśieß / ſśie. Sśiemy / ſśiećie / ſsą. Præt. Sſalem. Imperat. Sśiy. Infin. Sſáć.

Nioſe idem quod noßę / *porto*, nieśieß / nośilem / nioslem / vnioſe / nieś / nieść / nieśiony.

Páſe / *paſco*, páśieß / paslem / páś / páść / wypáśiony.

Trzeſe / *agito*, trześieß / trząslem / trześ / trząść / trzeſiony.

Sze. Multa vt Bacze.

Duße / *ſtrangulo*, duśiß / duśilem / vduße / duś / duśić / dußony.

Sic Krztuße / *exſcreo*, koße / *deſeco*, kraße / *exorno*, kreße / *lineas duco*, gáße / *extinguo*, kuße / *tento*, kwáße / *fermento*, laßę ſie / *viminor*, noßę / *fero*, proße / *rogo*.

Dyße / *anhelo*, dyßyß / dyßalem / dyßeć.

Sic Słyße / *audio*, & głuße / *exſurdo*.

Cieße (drzewo) *dolo*, cieśieß / cießalem / cieś / cieſáć vel cioſáć / cieſány. Sic Czeße / *pecto*, kłoße / *inuitus equito*, kolyße / *cunas agito*, krzeße / *ignem elicio*, piße / *ſcribo*, pląße / *geſticulor*.

Wiße / *pendeo*, wiśiß / wiśialem / wiśieć.

Sic Muße / *cogor*.

Actiua eorum compoſita habent in Perfectis śilem: vt Przymußam / *adigo*, przymuśilem przymußony; Obießam vel wießam / *ſuſpendo*, obieśilem / obießony.

Te. Gniote / *comprimo*, gnieciesz / gniotlem / vgniecie / gnieć / gnieść / vgnieciony. Sic Plecie / *plecto*.

Roſte / *creſco*, rośćieſz / rosłem / vroſnę / rośmy / rość / vrosły / *adultus.*

Te. Gryzę / *rodo*, gryźieſz / gryzłem / vgryzę / gryź / gryść / zagryziony.

Sic tere Wiozę / *veho*, wieźieſz / wiozłem / wieść / wieźiony.

Sic & Łażę / włażę & złażę / *derepo*, leźieſz / lazłem / wlaźę / wleść.

Te. Mulu vt Bacze. vide ibi.

Wożę / *veho*, woźiſz / woźiłem / vwożę / woź / woźić / wożony

Sic Łażę / *perrepto*, grożę *minor*, gnieżdżę / *nidifico*, gżę ſię / *agitor oeſtro*, ieżdżę / *equito.*

Wiążę / *ligo*, wiążeſz / wiązałem / záwiążę / wiąż / wiązáć / wiązány.

Sic Liżę / *lambo*, Kążę / *iubeo*, mážę / *inungo*, rżę / *hinnio*, rzeżę / *ſcindo.*

Bieżę / *curro*, bieżyſz / bieżałem / biegłem / pobiegnę / bieżeć / & cætera huius modi quæ habent frequentatiua in gam: vt Leżę / *iaceo*, leżałem / legiem / legę / leż / leżeć.

Łżę / *mentior*, łżeſz / łgał / zełgę / łgáć / quaſi à łgam.

Grążę ſię / *ſido*, grążyſz / grążałem / grążyć ſię.

Strużę / *ſcalpo*, ſtrużeſz / (à ſtrugam) ſtrugałem / ſtruż / ſtrugáć.

Gwiżdżę / *ſibilo ore*, gwiżdżeſz / gwizdałem / zágwiżdżę / gwiżdż / gwizdáć.

Dzierżę / *teneo*, dzierżyſz / dzierżałem / podzierżę / dzierż / dzierżeć / dzierżąc.

Sic tere Drżę / *tremo*, drżyſz / drżałem / zádrżę / drżyi / drżeć / drżenia / &c.

Et ſic habes omnia verba ſimpliciter coniugata.

Quod compoſita notandum eſt primò magnam eſſe complicatum verborum copiam, ita vt ſæpius

per

per compoſita loquamur quàm per ſimplicia, quæ ſimplicia vt vidiſti hactenus pleraq; carent Perfectis temporibus, eaq; à ſuis compoſitis mutuantur, adeò vt cuilibet ferè ſimplici compoſitum affingere etiam poſſimus, licet non inueniatur in Dictionarijs. Quare vt Tyronibus leuetur ſaltem hæc difficultas formandi huiuſmodi compoſita, primò quid ſignificent in compoſitione Præpoſitiones tam ſeparabiles quàm inſeparabiles, breuiter explicabimus, deinde per omnes terminationes verborum vagabimur, & quomodo gignant compoſita ſeu quid mutent in ſuis compoſitis videbimus.

Bez. Bez in compoſitione priuationem ſignificat, ſed in nominibus tantùm ijsq; paucis inuenitur: vt Bezdenny / *carens fundo*.

Do. Do reſpondet Latinæ Præpoſitioni *ad*: vt Dodáie / *addo*, dochodzę / *aſſequor*. Interdum finem & perfectionem rei inceptæ denotat: vt Dorabiam / *ad finem vſq; lauoro*, id eſt, *opus perficio*. Sic Doczekam / *expleo omnem expectationem*; dochowywam / *vſq; ad finem ſeruo*; dokonywam / *perficio*. Alias etiam ſignificationes habet, quas vſus docebit.

Ná. Ná reſpondet quidem Latinæ *in*: vt Náwiedzam / *inuiſo. &c.* ſed alias multas ſignificationes habet: vt Náwracam / *conuerto*. Interdum ſæpè ac multùm ſeu diu aliquid agere ſignificat: vt Náłáiał mi / *diu me increpuit*, násluchałem ſie / *ad ſatietatem audiui*. náiádłem ſie / *expleui famem*, náplaſałem ſie / *ſat diu ſaltaui*, & ſic ex omnibus ferè huiuſmodi verbis, potes formare huiuſmodi Præterita perfecta, & quæ inde deriuantur, nam præſentibus & imperfectis propriè carent, redderes autem Latinè *ad ſatietatem*, Gallicè *tout mon ſoul*: vt Náiádłem ſie / *ad ſatietatem comedi*; *i'ay mangé tout*

sout mon soul. In aliquibus loco ną vtimur wy: vt Wyſpalem ſie / *ad ſatietatem dormiui*; ſkoro/ ieno ſię wyſpię/ *Vbi ad ſatietatem dormiero.*

Nád. Nád reſpondet Latinæ *ſuper* vel *inter*, Gallicæ *ſur*: vt Nádchodze / *superuenio* vel *interuenio*; *ſur venir, ſur preudze*; nádmierzam/ *ſuper menſuram do*, vel *auctarium adijcio*; *ie ſur meſure.*

Nie. Nie tàm in nominibus quàm verbis reſpondet Latinæ priuatiuæ *in* vel *de*: vt Niezwyćiężony/ *inuictus*, nieśmiertelny/ *immortalis*, niechce/ *nolo*, niedoſtáie czego/ *deeſt, deficit*, niemoge/ *agroto.* Sed rarior eſt in verbis.

O. O ferè de Latino, reſpondet Opadam / *decido, decreſco*, omawiam kogo / *detraho alicui.* Sic & Osławiam / *diffamo*, obalam / *deijcio, proſterno*, à wále / w in b mutato, quod in multis alijs contingit, Obracam/ *conuerto*, à wroce.

Ob. Ob Præpoſitio inſeparabilis æquiualet Latinis *ob* vel *circum*: vt Obchodzę / *obeo* & *circumeo*, oblegam/*obſideo*, obtaczam/*circundo*, obowiezuie/ *obligo.* Dicimus obiadlem ſie / opilem ſie / quaſi *ingurgitaui me cibo, potu, &c. oppleui.*

Od. Od motum de loco ſignificat, reſpondetq; Latinæ *a* vel *ab*: vt Odiezdzam/ *abeo, diſcedo eques vel in curru*, odchodzę / *abeo pedes*, odſtáie/ *nuntium remitto hero.* Interdum Latinæ inſeparabili *re* æquiualet: vt Oddawam / *reddo, reſtituo*; oddychám / *reſpiro*, & alias ſignificationes habet.

Po. Po intendit ſignificationem verbi cum quo componitur: vt Poćieszam / *conſolor*, pochwalam/ *collaudo*, potwierdzam/ *confirmo*, pogadzam / *compono*, pogardzam/ *contemno.*

Pod Pod idem eſt cum *ſub* Latino: vt Podkładam / *ſuppono*, podrzucam / *ſubijcio.*

Prze-

Prze. Prze propriè *per* significat in compositione, Przebiegam / *percurro*, przemieniam / *permuto*, przeciekam / *perfluo*; sæpè etiam *trans*: vt Przechodzę / *transeo*, przenoszę / *transfero*, przenikam / *transeo, penetro*. Interdum *de* significat: vt Przepraszam / *deprecor; demander pardon*; przebaczam / *dimitto* quasi *despicio*; przebieram / *deligo, seligo*. Quandoq; etiam excedere aliquid & superare significat: vt Przegadam / przedispiuię / *disputando aliquem vinco*; przekonywam kogo w czym / *conuinco aliquem* v. g. *amentia*, przemagam / *praualeo*; & sic non rarò ponitur pro *præ* Latino.

Przy. Przy Latinis est *ad*: vt Przydawam / *addo*, przychodzę / *aduenio*.

Roz. Roz respondet inseparabili Latinæ *dis*: vt Rozpraszam / *dissipo, dispergo*; rozpędzam / *dispello*.

S. S non videtur differre à z præpositione, & significat vt plurimùm motum ad locum inferiorem, respondetq; Latino *de* vel *a*: vt Spuszczam / *demitto*, sstępuię quod meo iudicio alij meliùs scribunt zstępuię / *descendo*. Interdum inseparabili Latinæ *con* (vt & z) respondet: vt Składam / *compono*, złączam / *coniungo*.

V. V inseparabilis in compositis vim quandam & perfectionem significato vocis addit aut rem præteritam adsonat: vt Vtonął / *submersus est*, à tonę; vbespieczam / *securum reddo*. Interdum significationem minuit: vt Vlewam / *pauxillum effundo*, vchodzę / *euito, declino*.

W & we. Præpositio w & we motum à loco exteriore ad interiorem significat Latinis *in*: vt Wpycham / *impello, intrudo*, wchodzę / *introeo*. Aliquando motum à loco inferiore ad superiorem: vt Wstawam / *assurgo*, wstępuię / *ascendo*.

Wy.

Wy. Wy inseparabilis Latinis est *e* vel *ex*: vt Wychodzę / *exeo*, wypiiam / *ebibo, exhaurio.*

Z & ze. Z & ze aliquando *e* vel *ex* vel *a* vel *de*, Latinis Præpositionibus (vt ꝺ) respondet: vt Ziechać / *abire*, sæpiùs *cum* Latino æquiualet: vt Zbieram / *colligo* ziednam / *concilio.*

Zá. Zá varias habet significationes: vt Zábawiam / *occupo*, zábiegam / *occurro*, zábiiam / *occido*, &c.

Et hæ sunt Præpositiones cum quibus componimus verba; habent autem & alias significationes hic non allatas, sed in his vsum consule.

His ergo præmissis videndum est quid mutent simplicia in suis compositis, nam etiam vt plurimùm differunt coniugatione. Circa quod nota primò

Verba quæ gignunt frequentatiuum, ab hoc frequentatiuo in eadem omninò terminatione composita sua habent eaq; ferè omnia in am secundæ Coniugationis vt in prima coniugatione Jestem / *sum*, habet frequentatiuum bywam / *soleo esse* seu *frequento*, vnde sunt composita przybywam / *adijcior*, *adsum*; przebywam / *frequento*; odbywam / *dejungor*, &c. ferè cum omnibus Præpositionibus. Sic iem / *edo*, habet frequentatiuum iadam / *soleo edere*, vnde doiadam / *decomedo*, przeiadam / *comedendo expendo*

Nota secundò. Verba omnia composita regulariter in omnibus temporibus imperfectis seu illis primis coniugantur secundùm coniugationem & terminationem cuius sunt. At in perfectis temporibus mutuantur tempora à simplicibus, vt in subiecto schemate videre est.

Indicatiui Præsens.

Sing. Dobywam / *promo*, (ab iestem) dobywaß / dobywa.

Plur.

Plur. Dobywamy / dobywaćie / dobywáią.

Præteritum imperfectum.

Dobywałem / dobywałeś / &c.

Præteritum perfectum.

Dobyłem / dobyłeś / &c.

Plusquàm.

Dobyłem był / dobyłeś był / &c.

Futurum primum seu imperfectum.

Bede dobywał / bedźieſz dobywał / &c.

Futurum secundum seu perfectum.

Dobede / dobedźieſz / &c.

Imperatiuus primus seu imperfectus.

Dobyway / niech dobywa / &c.

Secundus seu perfectus.

Dobadź / niech dobedźie.

Optatiuus.

Obym dobywał & dobył.

Infinitiuus imperfectus.

Dobywáć.

Perfectus.

Dobydź seu dobyc.

Śmieie ſie / *rideo*, facit naśmiewam ſie / *irrideo*, vix alia habet composita aut frequentatiua quibus caret etiam vmiem / *scio*.

Wiem / *scio*, & rozumiem frequentatiuis propriè carent, sed habent composita. Rozumiem enim facit in iewam: vt Dorozumiewam ſie / *conijcio, coniectura assequor*; zrozumiewam / *percipio*. Wiem in iadam / powiádam / *dico, narro*, odpowiádam / *respondeo*; facit etiam dowiáduie ſie / *exploro*, wywiáduie ſie / *rescio*, *&c.*

In Secunda Coniugatione.

Plurima verba nihil penitùs mutant, sed solùm præponunt

ponunt Præpositionem : vt Przegabam / *lento*, nagabam / *inquieto*, dopadam / *indipiscor*, przegadam / *loquendo vinco*, przemieniam / *immuto*, *&c.* Perfecta tempora habent (vt iam dictum est) vt simplicia, Dopadlem v. g. dopádnę / przemieniłem / przemienię / *&c.*

Nonnulla am mutant in ywam : vt Latam / *Volo*, przelátywam aut melius przelatuię / *Volito*, pámiętam / *memini*, zapámiętywam / *obliuiscor*, czytam / *lego*, przeczytywam / *perlego*, pytam / *interrogo*, dopytywam się / *rescio*. Quanquam rara sunt in huiusmodi compositis tempora imperfecta, sed solùm perfecta. Przeczytáć / *perlegere*, dopytáć się / *rescire*.

Non pauca am mutant in uię : vt Imám / *capio*, poymuię / *percipio*. odeymuię / *adimo*, *&c.* Kásam / *mordeo*, przekęsuię / *demordeo*, stapam / *incedo*, przystępuię / *accedo*, krzykam / *clamo*, wykrzyknę / *exclamo*, *&c.*

In tertia Coniugatione.

Pleraque verba huius Coniugationis composita sua gignunt, seu addunt secundæ Coniugationi, nempè in am : vt Zdobię / *orno*, tertiæ Coniugationis, facit Ozdabiam / *exorno*, secundæ. Biię / *Verbero*, freq: biam / przebiiam / *transuerbero, transfigo.* Sic Piię / *bibo*, piiam / *poto*, przepiiam / *proluo.* Robię / *laboro*, freq: rabiam / dorobiam / *ad finem vsq; laboro.* Piorę / *lauo*, pieram / *lauito*, wypieram / *perlauo.* Zenię / *iungo*, ożeniam / *matrimonio coniungo*, godzę / *concilio*, pogadzam / idem.

Sed hîc est aduertendum certas vocales transire in suas affines, vt o in a / zdobię ozdabiam / vel in e sequente r : vt Biorę / bieram / przybieram / *assumo*;

e in ą /

e in a / vt Wytrzasam / *excutio*, à trzese / *agito*.
Verba in ie præcedente vocali mutant ie in wam: vt Kryie / *abscondo*, odkrywam / *detego*, żyie / *viuo*, vżywam / *fruor*, myie / *lauo*, vmywam / *perlauo*, leie / *fundo*, polewam / *superfundo*, czuie / *sentio*, poczuwam / *præsentio*.
Excipe Stoie / *sto*, facit stawam / *soleo stare*, vnde przestawam / *desino*, regulariter, vel sic przestaie / poprzestáie / *absisto incepto*; sic dostawam & dostáie / *assequor*, &c. ne dicas tamen przestánal / sed przestal / etc. sic dáie / *do*, dawam / *dare soleo*, dodawam & dodáie / *addo*, poie / *poto*, vpaiam / *inebrio*, nápawam / *adaquo*.
Præcedente consonante regulariter formant: vt Robie / *laboro*, rabiam / dorabiam / cæteraq; aliter desinentia mutant solùm e in am.
Excipiuntur autem Etrzbie / *frico*, habet ostrobuie / *circumrado*, spie / *dormio*, sypiam / *dormire soleo*, wysypiam sie / *ad satietatem dormio*, zowie / *voco*, wyzywam / *euoco*, pomnie / *memini*, zápominam / *obliuiscor*.
Rwe / *vello*, porywam / *arripio*, y interposito euphoniæ gratia, sic in aliis Sle / *mitto*, wysylam / *emitto*, tne / *ferio*, zacinam idem, rzne / *scindo*, vrzynam idem, dre / *carpo*, wydzieram / *eripio*.
Wiode / *duco*, frequentatiuum. wodze / *ductito*, vndè przywodze / *adduco*, &c.
Ide / *eo*, frequentatiuum, chodze / *incedo*, vndè przychodze / *aduento*.
Jáde / *equito*, frequentatiuum, iezdze & iezdzam / vndè przyiezdzam / *aduento*.
Widze / *video*, widam & widywam frequentatiuum, compositum tamen náwiedzam / *inuiso*.
Siedze / *sedeo*, siadam / *sedere soleo*, zásiadam / *occupo locum*.

Niosę / *Fero*, frequentatiuum, noßę / *gesto*, vndè przynoßę / *affero*, &c.

Bieżę / *curro*, biegam / *curso*, zábiegam / *occurro*, sic Leżę / *cubo*, legam *cubito*, przylegam / *adhæreo*

Skaczę / *Salto*, wyskákuię / *prosilio*. Pißę / *scribo*, pisuię / *scriptito*, przypisuię / *adscribo*. Wiążę / *Ligo*, przywiezuię / *alligo*, Każę / *Iubeo*, roskázuię / *impero*. &c. Cætera vsus docebit.

Nota tamen, vt iam dictum est, plurima esse composita sine simplici Verbo, à quo deriuentur; sed potius a nomine aliquo deducuntur. Ad hoc ergò vt habeantur illorum tempora, assingendum est illis simplex, sumptum ex nomine vndè deriuantur terminatione, vt pozwalam / *permitto*, deriuatur a wola / *Voluntas*, si assinxeris ergò wolę / wolisz / & vt bielę / seu mlocę / intelexeris, habebis perfectum pozwolitem / & sic in cæteris. Oznáymuię / *Significo*, oznaymował / oznáymił / quasi à znaymię sic Przypásuię / *Succingo*, quasi à paßę / przypasał / etc. & sic innumera alia.

Hactenus de Actiuis & Neutris Verbis. Sequitur tractatio

DE VERBIS Passiuis.

VErba Passiua, vt Galli ita & Poloni propriè non habent, vt supra dictum est: sed ea tripliciter circumscribunt. Primò & minùs frequenter per Participium præsentis temporis, seu Passiuum eiusdem Verbi & Verbum substantiuum iestem / vel bywam. Per omnia tempora sua coniugatum. vt Iestem miłowan seu miłowány / miłowána / miło-

miłowány. Jestem miłowány / miłowána / miłowane. sic Bywam bit / seu bity / *sæpe verberor.* In imperfecto, byłem miłowany / etc. Sic etiam Galli *Ie suis aimé, i'estois aimé.*

Sæpè etiam per Actiuum cum Pronomine Primitiuo sie/ad modum reciproci: vt zowie się/ *Vocor,* zowiesz się / *Vocaris,* zowie się / *Vocatur,* &c.

Tandem illud sæpissimè circumloquuntur; vt sæpè Galli per tertiam pluralem Actiui cum Accusatiuo (qui in Latinis Nominatiuus est) Quod Galli faciunt per tertiam Singularem Actiui præposito on / etiam cum Accusatiuo, quod vt meliùs intelligas exemplum subiicimus integrum.

Indicatiui Præsens.

Sing: Miłuią mie / *Amor,* miłuią cie / *amaris,* miłuią go / *amatur.*

Plural: Miłuią nas / miłuią was / miłuią ich / etc.

Vndè si velis dicere *amatur Virtus,* pones in Accusatiuo Cnotę / sic miłuią cnotę. Secus in alijs circumscriptionibus remanet in Nominatiuo, vt miłuie się cnotá / & (quod rarius est,) cnotá iest vmiłowána / *Virtus amatur,* & sic in reliquis.

Imperf:

Miłowali mie / benè quidem dicitur, sed tamen longè vsitatiùs est.

Sing: Miłowano mie / miłowano cie / miłowano go / vel ią.

Plur: Miłowano nas / miłowano was / miłowano ich.

Fitq; à Participio Passiuo mutato y in o / in omnibus generibus.

Perfect:

Sing: Vmiłowano mie / vmiłowano cie / vmił: go.

Plur: Vmiłowano nas / vmił: was / vmił: ich.

Piusquam perf:

Sin. Vmiłowano mie było/ vmiłowano cie było/ &c.
Plu. Vmiłowano nas było / vmiłowano was &c.

Futurum primum.

Sing. Będą mie miłowáli / vel miłowáć / &c.
Plur. Będą nas miłowáli / będą was mił: &c.

Secundum.

Sing. Vmiłuie mie / vmiłuie cie / vmił: go.
Plur. Vmiłuie nas / vmiłuią was / vmił: ich.

Imperat:

Sing. Niech mie vmiłuie / niech cie vmiłuie / &c.
Plur. Niech nas vmiłuie / niech was vmiłuie / &c.

Optatiuus.

Sing. Boday mie miłowano / vel vmiłowano / vtinam *amer*,
Plur. Boday nas miłowano / vel vmiłowano vtinam *amemur*.

Infinitiuus.

Być vmiłowánym / *amari*, vel iż mie miłuie / &c.

Futurum.

Amandus sum, máią mie miłowáć. *Amandum est*, trzebá miłowáć / *il' faut aimer*, eodem modo quo Galli *il' faut* vt in Imperfecto *Amandum erat*, *il falloit aimer*, trzebá było miłowáć / seu sine trzebá miłowáć było / quod trzebá sæpè omittunt.

DE VERBIS Impersonalibus.

IMpersonalia apud Polonos quoq; duplicia sunt scilicet Passiuæ & Actiuæ vocis.

Impersonale Actiuæ vocis nihil aliud est, quàm tertia persona singularis Verbi Actiui in omnibus temporibus & modis coniugata regulariter, quasi esset ipsum Actiuum. Passiuæ

Passiuæ autem significationis est tertia Pluralis Verbi Actiui eo modo coniugata quem modò in Passiuo ostendimus, quare sit.

Paradigma Verbi Impersonalis Actiuæ significationis secundæ coniugationis.

INdicatiui præsens. Swita / *Dies fit.* Præt. świtáło. Futurum. Bedzie świtáło. Imperf. Niech świta. Opt. bodáy świtáło; świtáć / *dies cere.*

Et sic in alijs Coniugationibus, vt Grzmi / *tonat*, grzmiáło / *tonabat*, zágrzmiáło / *tonuit*, *&c.* przystoi / *decet*, à stoie / &c.

Mrze kedy / *grassatur pestis*, *on meurt.* Márznie / *Congelascit*, márzneło / márzło / márznie. Trafia sie / *Accidit*, tráfiło sie / trafi sie. Boli / *Dolet*, boláło / záboli. Należy / *Pertinet*, należáło.

Paradigma Passiuæ significationis secundæ etiam Coniugationis.

CZytáią / *Legitur.* Czytano / przeczytano / przeczytáią. Imperf: Niech czytáią. Optat. Oby czytano.

Redditur etiam hoc impersonale, nec minùs frequenter per tertiam Actiui addita particula sie / vt Czyta sie / *Legitur*, czytáło sie / *legebatur.*

Loco etiam Impersonalium, habent Poloni certa nomina, quibus addunt in Præteritis było / in Futuro bedźie. In præsenti autem subauditur iest / vt żal mi / *dolor est mihi*, seu *panitet me.* In Præterito, Zal ci było. Futurum. Zal mi bedźie / *Panitet*, *panitebat*, *panitebit me*, seu *doleo.* nam dicimus, żal ci / *panitet te*, seu *doles*, żal mu / *panitet illum* seu *dolet.* Sic in reliquis cum Datiuo casu.

Eiusmodi sunt trzebá seu potrzebá / *oportet*, trzebá było / *oportebat*, trzebá będzie / *oportebit*, quasi *necessitas* seu *opus est*, *erat*, *erit*. Teskno / seu cieszno mi / *tadet me*, *tadium est mihi*, laeno mi / (quod & láccnem dicitur, quasi *sum vacans*) *ie n'ay rien à faire*. Lubo mi / *Lubet*, *Voluptas est mihi*, sic mio mi / *gratum mihi est*, mdło mi / *deficio viribus*, ciásno mi / *anguste sedeo*, zimno mi / *frigeo*, ciepło / & goráco mi / *caleo & æstuo*, trudno mi / *distineor*, ćiężce mi / *grauor*, mierżono mi / *ægrescero*, nie spieio mi / *nihil promoueo*, pukomá mi / *rumpor inuidiá*

Nonnulla cu cumeribunt énieg pádá / *ningit*, deszcz pada & idzie / *pluit*, sic grad pada vel idzie / *grandinat*. Sunt & Reciproca multa. Śni mi się / *Somnio*, śniło mi się / *somniaui*, cum Datiuo personæ, śnić się / *somniare*, quasi i śnie / sie mży mi się / *Vigilans dormio*, ckni mi się / *tadet me*, mieszka mi się / *mora mihi sit*, mázy mi się / *Vexant me insomnia*. sie dżdży się / *cælum est pluuium*. In præt: zádżdżyło się / chmurzy się / *nubilus est æther*, kurzy się / *exhalat*, &c.

Inueniuntur etiam multa defectiua præsenti Indicatiui carentia, vt oślizło / *facta est lubrica via*, Fut. oślizgnie / sic ociepliło się / *incaluit*, & plurima alia quæ vsus docebit, immensus enim forem si singula adducere vellem.

DE PARTICIPIO.

PArticipia mouentur & declinantur vt nomina adiectiua, de quibus supra dictum est.

DE ADVERBIO.

DErivatiua Aduerbia qualitatis, fiunt à suis Adiectiuis regulariter y vel i mutato in o vel ie vt krotki / *breuis*, krotko / *breuiter*, cieszki / *grauis*, ciezko / *grauiter*, chedogi / *elegans*, chedogo / *eleganter*, łácny / *facilis*, łacno / *facile*, piekny / *pulcher*, pieknie / *pulchrè*, cudny / *elegans*, cudnie / *eleganter*, szczęśliwy / *felix*, szczęśliwie / *feliciter*, & sic pleraque quorum comparatiua nomina habent: ieszszy vt a śmieszny / *ridiculus*, śmiesznie / *ridiculè*, à mądry tamen *sapiens*, mądrze / *sapienter*, dobry / *bonus*, dobrze / *bene*, zły / *malus*, źle / *malè*, *&c.*

Primitiuorum maximam partem eorumque significationem ordine digestam hic habes, & primò loci seu

In loco.

Tu / sám / owdzie / *hic*, tám / támo / háyno / *ibi*, gdzie / kędy, & gdzież / kędyż / *vbi*, ládagdzie / ládakędy / *vbicunque*, vel *vbiuis* (negligenter) kędykolwiek / *vbicunque*, wszędy / wszędzie / *vbique*, nigdzie / *nullibi*, gdzie indziey / *alibi*, nágorze / *superius*, ná dole / *inferius*, wrecz / *cominus*, opodal / *longè*, dáleko / *procul*, ná dworze / *foris*, wewnątrz w domu / *intus*, domá / *domi*, ná przedzie / *ante*, *deuant*, ná zádzie / *retrò*, *pone*, blisko / blizu / *propè*, nádoredzin / pogotowiu / *in promptu*.

Ad locum.

Dokąd / *quorsum*, *quò*, gdzie / kędy / *quò?* gdzie & kędykolwiek / *quocunque*, poki / *quousque*, poty & dotąd / *hucusque*, sám / tu / *huc*, tám / *illuc*, *eò*, háyno / háywo / *huc*, w dom / *intrò*, nádwor / *foras*.

foras, precz / *foras*, *allons*, *via*, wprzod / vel naprzod / *ante*, nazad / *retrorsum*, na gore / *sursum*, *superiùs*, quasi ad superiorem partem, ná dol / *infra*, *deorsum*, ku sobie vel wlewo / *sinistrorsum*, *a gauche*, od śiebie vel wpráwo / *dextrorsum*, *a droitte*.

Per locum.

Ktoredy / *quà*, tedy owedy / *hàc*, onedy támtedy / *illàc*, ktoredykolwiek / ktoredy inędy / *aliâ*.

Ex loco.

Skąd / *vndè*. ztąd / *hinc*, zowąd / *hinc*, zonąd / ztámtąd / *illinc*, *indè*. zewsząd / *vndiq;*, zkądkolwiek / *vndecunq;*, zwierzchu / *supernè*, zgory / *desuper*, seu *ex superiori parte*, zdolu / *infernè*, seu *ex inferiori parte*, *d'enbas*, zinąd / *aliundè*, z gośćiny / *peregrè*, zdworu / *forinsecus*, *de dehors*.

Temporis.

Kiedy / *quando*, & *aliquando*, teraz / *nunc*, dźiś / dźiśia / *hodie*, tak dawno / *quampridem*, dawno / *pridem*, zdawná / *olim*, wczora / *heri*, iutro / *cras*, nazaiutrz / *postridie*, ládawdźień / *perendie*, *le lendemain*, nie dawno / *non pridem*, onegdy / *nuper*, & *nudius tertius*, czasem / *interdum*, niekiedy / niegdy / *aliquando*, *olim*, iuż / *iam*, tedy / *tunc*, ráno / poránu / *mane*, záraz / *statim*, wnet / *mox*, *iam*, *tam*, *tout*, *incontinent*. rychło / *citò*, pochwili / *pauiò*, *post*, prędko / *citò*, wkrotce / *breui*, *tan tost*, *bien tost*. Wczás / *maturè*, *tempestiuè*, pozno & nierychło / *sero*. záwdy / záwżdy & záwżże / *semper*. Skoro / *quamprimum*, *statimq;*, wskok / *citò*, *viste*, *viste*, áż / *quoadusq;*, poki & dokąd / *quamdiu*, poty / & dotąd / *hactenus*, dopiero dopierko / dopieruśieńko / *modò*, de tempore præterito, *solummodò*, długo / *diu*, & *quamdiu*,

nie dlu-

nie długo / *non diu*, przedtym / *antea*, potym / *postea*, natychmiast / *illico*, *ex tempore*, często / *sapè*, jeszcze / *adhuc*, & post interrogationem respondendo, significat etiam *nondum*, vt byłeś? *fuistine?* jeszcze / *nondum*, dicitur etiam jeszcze nie / máło na chwilę / *paulisper*, záczym vel zatym / *interim*. Nápotym / *in posterum*, potym / *postea*, nigdy / *nunquam*.

Interrogandi.

Czemu? dla czego? *quare?* iáko? *quomodo*. Czemu nie / *quidni*, áza / azali / ázaż & ano / *num*, *nonnè*, *non pas*, nie / *n' est cepas*, czy czyli? *an?* wiele? *quantum*, *quot*, *quanti?*

Affirmandi.

Ale / *ita*, *ouy*; ták / tak iest / *sic*, *ita est*, y owszem / *imò*, záiste, *profectò*, pewnie / *certè*. *proculdubiò*, práwie / *plane*, záprawdę / wprawdzie / *verè*, *&c.* bez pochyby / *sine dubio*, też / *etiam*, zwłaszczá / *praesertim*. mianowicie / *nominatim*, to iest / *scilicet*, *idem*.

Negandi.

Nie / *non*, áni / ni / *neq;*, námniey / bynamniey / *minimè*, nyák / żadną miarą / vel żadnym sposobem / *nequaquam*, *nulloienus*, *nullatenus*, nierzkąc / *nedum*.

Demonstrandi.

Ná / *en*, oto / owo / *ecce*, *en*, wey / weyże / *en*, *ecce*, álić / áliści / *ecce autem tibi*.

Numerandi.

Wielekroć / vel wiele rázy? *quoties?* raz / *semel*, dwá rázy / *bis*, trzykroć / *ter*, *&c.* & sic deinceps ad numerum cardinalem addes kroć vel rázow aut etiam rázy / vt dziesięć kroć sto tysięcy / *decies centena millia*, *&c.* rzadko / rzadko kiedy / *rarò*, záśie

& záś / *rursus*, znowu / *denuò*, ilekroć / ilerázow / *quotiescunque*, Wielekroć / *multoties*, częstokroć / *sæpenumerò*.

Ordinis.

Napierwey / *primò*, naprzod / *inprimis*, *primò*. powtore / *secundo*, potym / *deinde*, *postea*, *tum*, *&c.* potrzecie / *tertio*, naostátek / *postremo*, nawet / *tandem*, ktemu / *præterea*, nádto / *insuper*, wzajem / *vicissim*, *reciproce*, *&c.*

Quantitatis.

Wiele / śiłá / *multum*, mało / kęsek / trochę / vel troche / *parum*, quæ declinantur z wielá / z málá / bez málá & niemal / *ferè*, máło nie / *ferè*, *parum abest*, *quia*, ledwo / *vix*, bárzo / *valde*, názbyt / *nimium*, dość / dosyć / dosić / *satis*, doszczetu dosczetku / *penitus*, *ad amussim*, wniwecz / *in nihilum*, więcey / *plus*, tyle / *tantum*, seu ták wiele / mniey / *minus*, nic á nic *nil prorsus*, *rien du tout*.

Intendendi.

Ták / *tam*, ták dálece / *adeo*, y owszem / *imò*. Nota hic modum loquendi hunc. Dobrzem żyw ná cię / *maximè tibi succenseo*, quasi *vix sum viuus in te subaudi*, *præ ira in te concepta*, im bárziey / tym bárziey / *quò*, *eò*.

Qualitatis.

Dobrze / *benè*, źle / *malè*, łácno / látwie / *facilè*, mężnie / *fortiter* / śmieśznie / *ridicule*, słusznie / *iustè*, skrycie / skrycko / *tectè*, *occultè*, srogo & srodze / *seuere*, *valde*, chcąc vmyślnie / *data opera*, cáłkiem / *integre*, sztychem / *punctiuè*, iednáko / *vniformiter*, iednákowo to iest *tout vn*, prędko / *celeriter*, prozno / *frustra*, dwoiáko / *bifariam*, troiáko / *trifariam*, rozmáicie / *multipliciter*, *varijs modis*, nędznie / *misere*, mądrze / *sapienter*.

Hor-

Hortandi.

Nu / nuż / nużе / nueno / nuż ieno / *age, agedum, sus a*, ochotnie / *alacriter, courage.*

Remittendi.

Pomálu / *paulatim*, pocichu / *submissa voce*, pokęsu / vel pokąsku / *frustim*, potrosze / *parumper*, polekku / *sensim*, omacká / *pedetentim*, ledwie / *vix, ægre*, z wielką biedą / ledwie / tez / *vix.*

Prohibendi.

Nie / niechay / *Ne.*

Optandi.

Boday / Bożeday / oby / *vtinam, ô si*, Dalby to Pan Bog / *Faxit Deus.*

Dubitandi.

Snadź / *fortè*, podobno / *forsitan, fortassè.*

Similitudinis.

Iáko / *quomodo, vt, sicut, quemadmodum*, iákoby / *quasi*, rowno & rowmie / *æque*, wszytko zá iedno / ieduakowo / *proinde*, rzkomo / *quasi, quasi verò, en apparence, faisant semblant.* ták / *sic*, tákże / *pariter, quoq;*, owák / *ita*, inaczey / *aliter*, nie ináczey / *non secus.*

Congregandi.

Pospołu / społecznie / społem / wespoł / wespołek / *vnasimul*, razem / oraz / *simul.*

Separandi.

Osobno / z osobná / *seorsim*, ná stronie / *seorsim, arriere*, przynamniey / *saltem, ad minimum*, poiedynkiem / *sigillatim.*

Concedendi.

Dobrze / *esto*, y owszem / *quin imò*, niech ták będzie / *transeat, esto.*

Iurandi.

Dalibog / *per Deum*, quasi *si det Deus.*

tákom

Jákom cnotliwy / dobry / &c. *Vt honestus, bonus sum, &c. bona fide*, boday mie zábito / *peream*, (*Vtinam occidar*) iák śię Paná Bogá boię / *vt Deum timeo*, przyśięgam Bogu / *iuro Deum.*

Eligendi.

Ráczey / *potiùs*, prędzey / *citiùs*, y owſzem / *imò.*

Euentus.

Tráfunkiem / z tráfunku / przypadkiem / z przypadku / z przygody / *casu, fortuitò.*

Comparantur ea Aduerbia quæ ab Adiectiuis Nominibus comparabilibus deducuntur, ab iisq; fiunt mutato ſzy in cy vel iey; & mutatis literis mutabilibus: vt Szczęśliwy / *felix*, ſzczęśliwiey / *feliciùs*, głupiey / *stultiùs*, dłużey / *longiùs*, drożey / *cariùs*, daley / *longiùs*, pięknie*y* / *pulchriùs*, cudniey / *elegantiùs*; & in cæteris huiusmodi nihil additur. In illis autem quæ ante ſzy habent r vel d additur z: vt Gorſzy / *peior*, gorzey / *peiùs*; ſzerſzy / *latior*, ſzerzey / *latius*; chytrſzy / *astutior*, chytrzey / *astutius*; goręcſzy / *ardentior*, gorecey / *ardentius*; t mutato in c: sic więcey / *plus*, barziey / *magis*, mniey / *minùs, &c.*

Superlatiuus autem fit regulariter præposito na vel nay: Particulæ quæ Superlatiuis Intendendi gratiâ addi solent, sunt co & iák / *quàm*: vt Co narychley / *quàm citiſsimè*, iák nalepiey / *quàm optimè*; quibus particulis carent ferè Galli, sed sic circumloquuntur: *le mieux du monde le mieux qu' il est*, vel *qu' il sera poſsible*, vel similiter, &c.

DE PRÆ-

DE PRÆPOSITIONE.

Genitiuo gaudent:

Bez / *sine, absq;* vt Bez boleśći / *sine dolore.*

Blisko / blizu & poblizu / *propè,* blisko miásta / *propè Vrbem,* ponitur sæpè aduerbialiter.

Dla / *propter, ob,* dla ciebie / *propter te.*

Do / *ad,* do miásta / *ad Vrbem.*

Od / *à* vel *ab,* od miásta / *ab Vrbe.*

Koło & około / *circa, circiter;* koło miásta / *circa Vrbem.*

Ná przećiwko / *contrà, è regione; vis à vis;* ná przećiwko kośćioła / *è regione templi; vis à vis de l'eglise.*

Krom / kromia / *absq;, præter,* krom tego / *præter hoc.*

Procz & oprocz / *præter, excepto,* wszyscy oprocz ciebie / *omnes præter te.*

Podle & wedla / *iuxtà, secus,* podle mnie / *iuxtà me.*

Według & podług / *iuxtà, secundùm,* według iego zdánia / *iuxta illius opinionem.*

V / *apud,* V Páná / *apud Dominum.*

Z & ze / *ex;* z miásta / *ex Vrbe,* ze dworu / *ex aula.*

Względem / *pro, præ, respectu;* nic nie vmie względem tego / *nihil scit respectu huius; il ne sçait rien au regard de celu,* vel *de cestuy cy.*

Datiuo gaudent:

Ku / *versus,* ku miástu / *versus Vrbem.*

Przećiw & przećiwko / *contra, erga;* vt Przećiwko tobie / *contra & erga te.*

Gwoli vel vt alij kwoli / *propter;* Gallicè *pour l' amour* vel

vel *ad appetit*, vczynię qwoli tobie / *faciam tui gratiâ*; *ie le ferai pour l'amour de vous.*

Accusatiuum regunt:

Prze / *propter*; prze boiaźni / *præ timore*. Dicitur prze Bog non prze Bega / *proh dolor, per Deum.*

Przez / *per*; przez miasto / *per vrbem.*

Ablatiuo seruiunt.

Z vel ze / *cum*, significat *cum auec*: vt Ze wszytkiemi / *cum omnibus*, z nim / *cum eo.*

Sæpè tamen vtimur hac præpositione z vel ze cum Accusatiuo loco okolo / *circiter* seu *ad summum*: vt Ze trzy godźiny / *ad summum tres horæ*, z pięć chłopow / *circiter quinq; homines.*

Vltimo Casui seruiunt:

Przy / *penes, inter, apud*; przy tym Pánu / *penes hunc Dominum.*

Modò Accusatiuum modò Ablatiuum ratione motus & quietis regunt.

Miedzy / *inter*: vt Weśnął się miedzy ludźie / *inseruit se turbæ* vel *inter turbam*, miedzy námi iest / *inter nos est.*

Przed / *coram*. przyszedł przed Páná / *venit in conspectum Domini*, przed Pánem stoi / *stat in conspectu Domini.*

Cæterùm quando tempus significat, semper Ablatiuo gaudet: vt Przyszedł przed południem / *venit ante meridiem.*

Pod / *sub*. vt Wlazł pod łáwę / *sub scamnum subrepsit*. Pod łáwą leży / *est sub scamno*. Dicimus etiam cum Accusatiuo pod czas / *sub tempus*, pod wieczor / *vesperi*, & similia.

Nád / *super supra*, propriè regit Ablatiuum nád nim / *supra illum*, interdum tamen Accusatiuum quando ponitur pro *præter*, vt post Compárati-

paratiuum loco Ablatiui latini, v. g. Vczeńszy nád mię / *doctior me* quasi *præter me.*

Zá *extra*; poszedł zá miásto / *iuit extra Vrbem*, zá miástem gra / *extra Vrbem ludit.*

Sic etiam quando significat *post* vel *pone*: vt Siedzi zá piecem / *sedet post fornacem*, wlazł za piec / *iuit post fornacem.*

Quando autem significat *pro* vel *propter*, solùm Accusatiuum postulat: vt Zá co? *pro quo? quanti?* zá trzy złote / *pro tribus florenis*; sic Dałem za to trzy złote / *dedi pro hoc tres florenos.* Sic etiam quando de futuro tempore agitur, zá trzy godziny / *post tres horas*, zá godzinę / *intra horam.* Si autem de præterito tempore fit sermo, construitur cum Genitiuo: vt Zá czásow Augustá Cesárzá / *temporibus, ætate Augusti Cæsaris.* Sic Zá pánowánia Augustá / *Regnante Augusto.*

Zá præterea inuenitur cum Nominatiuo, positum post co / pro *qualis*. vt Co zá człowiek, co zá Pan / *qualis homo est, qualis Dominus*; quod etiam Germani habent: Was fur ein herr. Sic Służy zá towarzysz / *seruit in qualitate Equitis* aut *commilitonis.* Item dicimus, Zá mąż idę / *nubo*, zá mąż dáię / *do in matrimonium*, cæterùm etiam in hac significatione Accusatiuum regit, dicimus enim Poszła zá Páná Janá non za Pan Jan / *nupsit Domino Ioanni.*

Accusatiuo & Vltimo casui seruiunt ratione motus & quietis, &c.

Ná / *in* vel *supra*; Poszedł ná miásto / *iuit in Vrbem*, pije ná mieście / *potat in Vrbe.*

Dicunt etiam nonnulli wśiadam & wsadzam ná koń / *conscendo equum*, & *impono equo.* Sed omninò potest dici wśiadam ná koniá / cum Accusatiuo.

W vel

W vel we / *in, intra*; vt Wszedł w kośćioł / *intrauit in templum*, modli śię w kośćiele / *orat in templo.*

Nota modum loquendi w bieley / w czerniey / w szárzey chodźi / &c. pro w białych / czarnych / szárych sukniách / *il va habille de blanc de noir de gris.*

Po quando significat *post* seu *per* Ablatiuum vltimum desiderat: Po koronácyey / *post coronationem*, po mieśćie / *per Vrbem.*

Quando deberet efferri Latinè cum aliquo Substantiuo, vt *more, modo, instar*, tunc peculiarem sibi formant casum in u ab adiectiuo: vt Po Fráncusku / po Polsku / *Gallicè, Polonicè*, seu *more, modo Gallico, Polonico*; *a la Francoise*, vel etiam *linguâ Gallicâ, Polonicâ*; *en Francois en Polonnois.* Sic Po Láćinie / *Latinè*; *en Latin*; Po bráterstu / *fratris instar*; po ludzku / po Páńsku / *humaniter, magnificè*; *en homine, en Prince.*

Cùm verò significat *pro* & benè redderetur Latinè per aliquod verbum allatum, vel quæsitum vel afferas, &c. Gallicè per verbum *querir* vel *querre*, tunc regit Accusatiuum: vt Podź po wodę / *eas allatum*, i, *affer aquam*; *allez querir de l'eau*; podź po ń / *eas illum vocatum*; *allez le querir* vel *appeller*; po coś tu przyszedł? *pro quo, ad quid huc venisti? qu'estes vous venu faire icy?* Sic quando significat *ad* vel *tenus*: vt Po kostki woda / *ad talos aqua profunda*; po rzekę moy grunt / *ad fluuium vsq;*, *à fluuio vsq; fundus meus.*

Cæterùm cùm significat pretium, regit Datiuum in u: vt po czemu? *quanti? combien la piece?* po złotemu / po táleru / po groszu / *singula floreno, imperiali grosso*, sic po staremu / *more solito*, in plurali tamen cum Vltimo casu construitur, po dwoch tálerách / po dwudźiestu złotych / *duobus imperialibus, viginti florenis.*

Ante

Ante numeros distributiuos quomodo construatur, vide supra in declinatione numeralium.

O quando de significat, regit vltimum casum o tym / *de hoc, de hac re*, alias Accusatiuum, quando pro alia Præpositione ponitur, vt *pro, ad, in, ob, pro, & post*, proszę / *rogo*, pytam / *interrogo*, gniewam się / *irascor*. skárżyć się / *conqueri*, potępić / *damnare*, skáráć *punire*, założyć się / &c. *sponsionem facere*. Dicimus præterea, nie o to gra idzie / & nie o tym rzecz / *non hoc ambigitur*, o gránicę z kim mieszkam / *confinis sum alicui*, o skorę się bóie / *agitur de tergo meo*, o łeb / *in caput*, o ziemię vderzyć / *applodere ad terram* / o nędzę przywodzić / *ad inopiam redigere*, o bok / *ad latus, à latere*, o włos / id est, bez málá / *parum abest*.

Dicimus tamen, o chlebie poszczę / robię / obiad / &c. *solum panem edens ieiuno, operam loco, prandium sumo*, sic, o swey strawie robię / *meo cibo laboro*, o tey dobie / *id temporis*, o tym czásie / & quotiescunq; de tempore agitur respondendo ad quæstionem quando, vt o trzeciey / *tertiá horá, a trois heures*.

Vide Cnapium in huiusmodi exemplis copiosum.

Mimo & imo / *secus, iuxta, ad*, Accusatiuum propriè regit, aliquando etiam cum Genitiuo construi videtur, vt mimo dźiesięci wam támey spuszczę / locutio mercatorum, *præter decem tibi vni leniori pretio dabo*, iáchalem mimo miásto / *transiui secus Ciuitatem*.

Precz & dáleko / *procul*, non sunt propriè Præpositiones, sed Aduerbia & idcircò assumunt sibi alteram Præpositionem od / vt dáleko od niego / *procul ab eo*, sic áż / *vsq;*, assumit do. áż do końcá / *vsq; ad finem*.

Aliquádo vtitur vulgus Præpositione bez loco przez /

& è contra, v. g. dicunt, bez Miásto / *per Vrbem*, & bez boleści / *sine dolore*.

Notandum hîc est has Præpositiones, bez / nád / od / przed / przez / w & z / item inseparabilis roz / interdum o assumere sequente videlicet durâ aliquâ, aut duplici consonante, vitandæ asperitatis gratiâ, vt bezemnie pro bez mnie / *sine me*, nádemnie / *supra me*, pro nád mnie / zemnie / pro zmnie / *mecum*, *&c.* Quod etiam in verbis quibusdam compositis obseruatur, vt rozedre pro rozdre / *dilacerabo*, vbi autem apta est consonantium in vnam syllabam copulatio in illis hæc obseruatio locum non habet, vt w nocy / non we nocy / *noctu*, z polá / non ze polá / *ex campo*.

Ku etiam Præpositio, u interdum abijcit, vt knam / *versus*, & *erga nos*, k sobie / pro ku sobie / *versus se*, *sinistrorsum*. Sequente p nunquam u abijcias.

Inueniuntur duplicatæ Præpositiones hoc modo, z pod łáwy / *ex scamno*, seu quasi *ex sub scamno*, *de dessous lebanc*, sic z miedzy ludzi / *ex medio hominum*, *d'enne lemonde*, vbi vt vides prima casum regit secunda otiatur.

Præpositiones inseparabiles sunt roz / wy / ob / quarum vt & separabilium in compositione, significationem & valorem supra explicauimus.

DE CONIVNCTIONE.

Coniunctiones copulatiuæ sunt y & á / & differunt tamen quòd a latiùs extendatur quàm y / ponitur enim pro *autem*, & præterea in interrogationibus

nibus locum habet, secus y / quod *&*, tantum significat, tez vel też / etiam y / y / *&*, *&*, *tàm, quàm*, tak / tako / y / *tàm, quàm, cùm, tum*, raz ten / drugi raz ow / seu to ten / to ow / *modo hic, modò ille, tum hic, tum ille.*

Disiunctiuæ, ábo vel álbo / *Vel, aut*, lubo / lub / & bądz / *siue*, podobno / *an, fortasse*, iesli / czyli / *an, num*, si additum vocabulo. respondet encliticæ latinæ *ne*, dobryli / *bonusne est*. Idem etiam valet quod iesli extra interrogationem, vt poydzieli / dobrze / iesli nie / &c. *si iuerit, benè, sin minus, &c.* ni / ani / *nec, neq;* . niż / niżli / ániżeli / *quàm.*

Aduersatiuæ, ále / *sed*, a / zás / zásię / *autem*, wszák / *atqui, Vtiq;*, lecz / *sed, atqui*, iednák / wżdy / przecie / *tamen*, ácz / áczkolwiek / choć / chociay / chociaż / *etiamsi, quamuis*, lubo / *etsi*, gdy / *cùm, si*, iesli / *si*, chybá / *nisi, fortè.*

Causales, bo / bowiem / álbowiem / *nam, etenim*, iż / że / *quia*, poniewaž / gdyż / *quoniam*, by / aby / żeby / *Vt.*

Ratiocinatiuæ, przeto / przetoż / *igitur, idcircò*; a tak / tedy / to / *ergò*, dla tego / dla czego / zá czym / *quare, quapropter*, zwłaszczá / á zwłaszczá / *præsertim, scilicet.*

Expletiuæ, wprawdzie / *quidem.*

De ordine coniunctionum nihil dicendum est, cum omnes clausulas principio collocari nihil prohibeat.

ſæpè magis abbreuiant, Wáſzeć mość Pan/ vel aliter ferè ad libitum, ſic Dominum vocando Mos Pánie / pro Mośći Pánie / quod Mośći / alij Mośćiwy dicunt abbreuiatum à Miłośćiwy / vnde in inſcriptionibus literarum ſic ſcribunt:
Memu vel Mnie wielce Mośćiwemu Pánu y Przyiaćielowi vel Dobrodźieiowi Iego Mći. Pánu ꝛc.
Magnatibus, Wielmożnemu á mnie wielce Mćiwemu Pánu ꝛc.
Prioribus, Senatoribus, Iáśnie Wielmożnemu ꝛc. Principibus, Iáśnie Oświeconemu ꝛc. Regi, Naiaśnieyszemu ꝛc. Sed hæc vſus meliùs doceat. Nos ad Noſtra.
Waſzeć / ergò cum alijs titulis declinantur in Genitiuo Wáſzećí Mego Mośćiwego Páná/ vel ſimpliciter Mośći Páná / vel etiam breuiſſimè Mos Páná / ſic in Datiuo, Wáſzećí Memu Mćiwemu Pánu/ Accuſatiuo, Wáſzećí mego Mćiwego Páná / Ablatiuo, Wáſzećiá Mośćiwym Pánem / Vltimo, Wáſzećí memu Mćiwemu Pánu. In plurali numero. Nominatiuo, Waſzeć moi Mośćiwi Pánowie, Genitiuo, Wáſzećiow moich Mośćiwych Pánow / Datiuo, Wáſzećiom moim Mćiwym Panom/ Accuſatiuo, Waſzećiow moich Mćiwych Pánow / Ablatiuo, Waſzećiámi memi Mćiwemi Pany / Vltimo, Waſzećiách moich Mćiwych Pánách. Sic Wáſzá Krolewſka Mość / Wáſzey Krolewſkiey Mći regulariter.
Hi itaque titulis addimus verbum in tertia perſona, vides ſed tamen non raro in ſecunda perſona, vt iák ſie Wáſzeć maſz / maćie / meliùs quàm máią / *quomodo Vales, Valetis.* In Imperatiuo autem ſemper debet eſſe Verbum in ſecunda perſona non in tertia, Podź Waſzmość / *Veni*, non niech Wá-
ſzeć

ßeć poydźie. Et ad propositum Imperatiui nota hic phrasin Polonicam quæ in alijs linguis ridicula foret, Day Boże dobre zdrowie Wáßeći / Wam. Sic. Day ci Boże dobry dźień. *Deus det tibi sanitatem, bonum diem,* quasi diceres (nam Boże est Vocatiuus) *Deus da tibi bonum diem*, pro niech ći da Pan Bog dobry dźień / dobre zdrowie. Quòd tamen est maximè in vsu. Sic dicitur & Bog zápłać / *Deus rependat*, obmysl ćie Pan Bog / *superi bene faciant tibi*, cum secunda persona Imperatiui.

Obserua demùm circa dispositionem partium orationis seu constructionem, eam liberam esse apud Polonos vt & apud Latinos, hoc est, liberum est præponere aut postponere Nomina suum, casum verbi, &c. quod non est apud Gallos vbi ferè naturalis ordo constructionis obseruatur, vt Wáßeći proße / & proße Wáßeći. In qua dispositione & præsertim in orationibus & concionibus quæ requirunt sublimem stylum, imitantur plerumque latinam linguam, cuius etiam multas regulas obseruant. In nonnullis tamen loquendi modis Gallicæ aut Italicæ se conformant, vt per totam Syntaxim clariùs parebit.

DE SYNTAXI Nominum.

Licet Bráćia / Xieża / & similia nomina collectiua sint Fæminini generis & Singularis numeri, illis tamen apponimus sæpè adiectiuum Pluralis numeri & generis Masculini, quasi sit numerus Pluralis simplicium Brát / Xiądz / & similium: vt Bráćia náśi & nášá / *fratres nostri*, wßyscy Xieża / *omnes Sacerdotes*. Cæterùm

Adiectiui & Substantiui eadem est ratio & libera constructio quæ apud Latinos. Sic & duorum Substantiuorum, quanquam melius dicitur Miásto Rzymskie quàm Miásto Rzym. Vbi diligenter aduerte ex quolibet ferè Nomine etiam proprio posse fieri Adiectiuum præsertim possessiuum, quod loco Genitiui possidentis ponitur: vt *Liber Francisci*, Xięgá Fránćiszkowá; Páná Oycowá/ *Domini Parentis*; illud enim Páná etiam cum Iego Mośći in Genitiuo manent,& præponuntur postea tandem Adiectiuum possessiuum. A cognominibus in ki non deriuantur huiusmodi adiectiua, nam ipsa propriè sunt adiectiua, vnde dic Xięgá Iego Mośći Páná Káńskiego / *liber Magnifici Domini Kańsky*. A cæteris Masculinis deducuntur à Genitiuo mutato a vel u in ow / wá / we. Fránćiszek/ in Genitiuo Fránćiszká / á muta in ow habebis Fránćiszkow/Fránćiszkowá/Fránćiszkowe. In fæmininis verò a Datiuo e mutato in yn: vt Pániey Siestrzyn nož / *Domina Sororis culter*; sic córczyn/ *filia*, máćzyn/ *matris*, máćzyná chustá/ *linteum matris*. Cæterum cùm ea formare non poteris, vtere Genitiuo Substantiui.

Ab aduerbijs temporis fiunt etiam adiectiua in ieyszy: vt Dźień iutrzeyszy/ wczorayszy/onegdayszy / *dies crastinus, hesternus, nudius tertius*; Dźień Niedźielny/ *dies Dominicus*; & alia quæ vsus docebit.

Adiectiua Substantiua facta à latinis neutraliter posita, vt plurimùm Polonicè in Fæminino efferuntur: vt Piękna to / *pulchrum est*, vel in Neutro e tamen verso in o/ trudno/ łácno/ *facilè, difficile*, subauditur *est*, quæ videntur aduerbia: vt Dobrze/ *bonum est*; sic lepiey/ *melius est, præstat*.

Nic / *nihil*, co & nieco / *aliquid*, cum illis aduerbijs quanti-

quantitatis quæ potiùs nomina videntur, cum Genitiuo vt in Latinis construuntur: vt Nic dobrego/ *nihil boni*, coż dobrego? *quid boni?* siłá/ wiele pieniedzy; máło / trochá rozumu / *multum pecuniarum, parùm intellectus.*

Adiectiua quæ significant curam & è contra, copiam vel inopiam, & cætera quæ in Latinis Genitiuum vel Ablatiuum adsciscunt, volunt apud Polonos Genitiuum: vt Chćiwy/ prágnący honoru/ *cupidus honoris*, godny zlitowánia/ *dignus commiseratione*, pełny winá / *plenus vino*, wiádom & świádom czego / *peritus alicuius rei*, & biegły w czym.

De alijs regentibus siue Datiuum siue Accusatiuum cum Præpositione *ad*, eadem est ratio quæ apud Latinos: vt Gotowy do wszytkiego / *paratus ad omnia*, wierny Pánu swemu,/ *fidelis Domino suo*, podobny temu & do tego / *similis huic.*

Dicimus po Fráncusku/ *Gallico more; a la Franco ise*, sine alio Substantiuo.

Comparatiuus nullum propriè casum regit, sed redditur casus eius per Præpositionem nád cum Accusatiuo, vel per niżeli vel ániżeli *quàm*, cum Nominatiuo, v. g. Piotr iest vczeńszy nád Janá / vel niż Jan / *Petrus est doctior Ioanne.*

Cùm sequitur verbum & latinè redditur per *quàm*, Polonicè adhibemus etiam niż vel ániżeli/ sed verbum in Indicatiuo ponitur: vt Vczeńszy iest ániżeli był Homer / *doctior est quàm fuerit Homerus.*

Superlatiuus eodem modo construitur quo Latinus, hoc est, vel cum Genitiuo, vel cum Præpositione miedzy *inter*, vel z *ex*: vt Homer iest naucześńszy wszytkich Poetow vel miedzy wszytkiemi Poetami vel ze wszytkich Poetow / *Homerus est doctissimus Poetarum.*

Numeri cardinales Adiectiuorum ferè more construuntur, vt plurimùm post Præpositiones: vt Ze dwiemá pacholkami / *cum duobus seruis*, w dwudziestu groszach / *in viginti grossis*, bez trzech groszy / *sine tribus grossis*, dziecie w pięci lecięch / *puer quinq; annorum*. Cæterùm regunt ferè Genitiuum Pluralem: vt Ma pięć lat / *habet quinq; annos*, mam sześćdziesiąt czerwonych złotych w skrzyni / *habeo sexaginta aureos in arca*.

Dwá / trzy / & cztery / omninò & semper sunt Adiectiua: vt Dwie lecie / *duo anni*, (nam Dualis numerus in neutris sic desinit) trzy látá / *tres anni*, cztery látá / *quatuor anni*; sic dwa groszá / *duo grossi*, trzy grosze / *tres grossi*, cztery grosze / *quatuor grossi*. Reliqui omnes numeri vt plurimùm Substantiuè ponuntur, & regunt Genitiuum nisi post Præpositiones post quas vt Adiectiua cum Substantiuis concordant, quanquam etiam cum Genitiuo Substantiuè adhiberi possunt: vt Z pietnaśćie / z kilkánaśćie człowieká / *cum 15. aliquot hominibus*, z pięciá niewiast / *cum quinq; mulieribus*, & sic semper in hoc casu.

Neutrum genus dwoie / troie / czworo / &c. semper Genitiuo Plurali gaudet, & eo tunc vtimur vt iam dictum est, cùm res aut personæ diuersi sexus confusè accipiuntur, & ante illa Neutra in *e*: vt Pięcioro pácholąt / *quinq; pueri*, z troyga pácholąt / *cum tribus pueris*.

Cætera vide in Declinatione numeralium. His additur vt plurimùm verbum in Singulari numero, *v. g.* Było ich pietnaśćie / *fuerunt 15.* ze trzy ich iest / *sunt circiter tres*, zostało ich czterey ná mieyscu / *quatuor remanserunt*. Vbi aduerte cum Genitiuo etiam trzy & cztery vt & dwá construi, cùm de

personis

personis agitur, quasi dicas, *ex illis tres* seu *illorum tres*.

Nota etiam in regestris seu computis solet scribi aut dici prius numeratum, seu res numerata semper in Genitiuo qualiscunq; sequatur numerus, siue duo, tria, quatuor, centum: vt Dałem mu złotych trzy/ groszy sześć/ szelągow dwa/ *dedi illi florenos tres, grossos sex, solidos duos.* Si tamen sit vnitas iam adiectiuè sunt construenda grosz ieden/ złoty ieden/ *grossus vnus, florenus vnus.*

Nota præterea hìc, numerando pecuniam dicimus vulgò pro sesqui grosso półtorak/ pro tribus grossis potroyny vel troiak/ aleatores dudek; pro sex grossis szostak/ pro 18. ort/ pro 24. półgrzywny/ pro 30. złoty/ *florenus*, pro 48. grzywna quasi *marca*, pro 60. kopa/ *sexagena*, &c.

DE SYNTAXI Pronominum.

DE vsu & constructione Pronominum iam dictum est in eorum Declinatione, quò ego te remitto.

DE SYNTAXI Verborum.

DE vsu temporum Verborum satis superq; dictum est in etymologia.

Omne Verbum personale postulat ante se vt in Latinis Nominatiuum, quem vt innui liberum est præponere aut postponere habitá euphoniæ ratione.

Verbum

Verbum Substantiuum & ea omnia quæ in Latinis admittunt post se Nominatiuum, in Polonicis volunt Ablatiuum: vt Bog iest Pánem nád Pány/ *Deus est Dominus Dominantium*; bądź dobrym/ *sis probus*; sic Zowie się Janem (quod melius dices Jan mi imię) *Vocor Ioannes*. Quod etiam in actiuis obserua, nimirùm secundum Accusatiuum Latinum redde per Ablatiuum: vt Zowią go Janem/ *Vocant illum Ioannem*, vczynił go Pánem/ *fecit illũ Dominum*. Huiusmodi sunt Czynię/ *facio reddo*; Zowię & composita *Voco*, miánuię/ *appello*, zostáię/ *fio*, *&c.*

Aduerte tamen quòd si pro secundo seu posteriore Nominatiuo Verbi Substantiui sit Adiectiuum ad priorem Nominatiuum pertinens, tunc illud Adiectiuum in Nominatiuo ponitur: vt Bog iest dobry non dobrym *Deus est bonus*, & si in exemplo superiùs allato adiectiuum est in Ablatiuo, ideò fit quia subauditur człowiekiem/ quasi diceres bądź dobrym człowiekiem/ *sis probus Vir*, & sic in reliquis.

In hoc ergo casu, cùm scilicet est vtrinq; Nominatiuus, aut cùm est tantùm vnus nempè prior, tunc sæpissimè & elegantissimè supprimitur verbum: vt Dobry Bog/ *Deus est bonus*, czás *tempus est*, & sic cum negatione nie dobra náuká bez cnoty/ *non est bona doctrina sine Virtute*, ieszcze nie czás ieść/ *nondum est tempus comedendi*, trudno zrozumieć/ *difficile est intelligere*, prawdá/ *Verum est*.

Sæpè additur to præsertim cùm in Gallicis esset *c'est*, vt Dziwna to że/ *mirum est quod*; *c'est merueille* vel *c'est vne chose admirable que*. Sic prawdá to/ *Verum est*; *c'est la Verite*; brydnia to/ *sunt ineptiæ*; *c'est vne folie*; ia to *c'est moy*, *ego sum*. Sic kto to? *quis est? qui est ce*; złodzieie to/ *ce sont des Voleurs*.

Et

Et ita etiam cum negatione nie dziwna to / *non est mirum; ce n' est pas merueille;* nie prawdá to / *nō est verum, ce n' est pas la verité;* nie ia to / *non ego sum; ce n' est pas moy.*

Quando Gallicè dici deberet *il y a,* Polonicè dicimus quidem iest / vel illo suppresso Nominatiuum solum proferimus: vt Jest chleb / *est panis, il y a du pain,* iuż trzy niedźiele iákom nie był domá / *tres iam hebdomadæ elapsæ sunt cum vel à quibus non fui domi; il y a desia trois sepmaines que ie n' ay pas esté au logis* (loco *cùm, quę* vides poni iáko.) Et sic post interrogationem dawno? *quàmpridem? combien y a il?* vel *y a il long temps?* trzy niedźiele temu / *tres hebdomadæ elapsæ sunt,* vel *à tribus hebdomadis,* quanquam sine temu possit dici. Si de numero personarum aut rerum sit sermo, tum poni potest iest impersonaliter cum Genitiuo numerorum trzech / cztérech / dwoch / & cum Nominatiuo maiorum: vt Trzech Panow było / *tres Domini erant; il y auoit trois seigneurs;* pięćdźieśiąt towárzystwá było / *quinquaginta Equites fuére; il y eut 50. Caualiers.* Verùm si sit negatio & Gallicè dici debeat, *il n' y a point,* imò etiam aliquando *il n' est pas,* vt cùm est præpositio aliqua post verbum loco Nominatiui, tunc dicendum est Polonicè nie mász cum Genitiuo, quasi *non habes,* in Præterito nie było / in Futuro nie będźie: vt Nie mász chlebá / *non est panis, il n'y a point de pain;* nie mász trzech dni / *non sunt tres dies; il n' y a pas trois iours;* nie mász Páná Oycá domá / *non est Dominus Parens domi; mon Pere n' est pas au logis.* Secus in illis superioribus exemplis; non enim possumus dicere Bog nie mász Páná aut Pánem / sed Bog nie iest Pánem / *Deus non est Dominus.* Sic nie mász dźiwney

wney sed nie dziwna seu nie dziwna to/ vt iam dictum est. Vbi nota si intercedat iedno vel tylko/ *nisi*, iam casus sequens sit Nominatiuus non Accusatiuus: vt Nie máß iedno ieden/ *non est nisi Vnus*; *il n' y en a qu' Vn.*

Cæterum hoc Verbum substantiuum iest cum denotat Possessionem regit Genitiuum, sed sæpiùs ex illo Genitiuo formamus adiectiuum Possessiuum eo modo, quò iam supra dictum est, vt Czyiá Xiegá? *Cuius est liber?* Iey Mości Pánny Anny/ *Magnifica Dna Virginis Annæ.* Piotrowá/*Petri.* sic czyi nož? *cuius culter?* Páná Ianow. *Domini Ioannis.*

Verba Actiua Genitiuum vel Accusatiuum regunt. Pleraq; Verba negatiua vt sunt Prohibendi, impediendi &c gaudent Genitiuo, vt sunt zániechawam tego przedśiewźięćia. *relinquo* vel *abijcio hoc propositum.* sic zápamiętywam & zápominam/ *obliuiscor*, zákázuię/ *Veto*, bronię & zabraniam/ *prohibeo*, & similia.

Præterea Genitiuum postulant omnia Verba Actiua præcedente negatione, (etiamsi affirmatiuè posita regerent Accusatiuum) vt nie miluię występku/ *non amo Vitium*, nie szánuieß Pánny/ *non obseruas Virginem*, licet affirmatiuè dicamus. miluię cnotę/ *amo Virtutem*, szánuię Pánnę/ *colo Virginem*, cum Accusatiuo. sic alia omnia. sic nie chcę vel nie mogę tego (non to) vczynić/ *non possum id facere.*

Item Genitiuo gaudent Actiua omnia Reciproca, hoc est quæ habent sibi annexam particulam sie/ necnon composita à Præpositione do/ vt obawiam sie czego/ *metuo aliquid*, wstydzę sie tego/ *pudet me istius*, dostawam godnośći/ *acquiro dignitatem*, dorabiam suknię/ *perficio Vestem.*

Tandem cum Genitiuo construuntur sequentia verba;

ba, licet eorum nonnulla etiam cum Accusatiuo construi possint. żáłuię tego przypadku / *doleo hunc casum*, żądam / *opto*, życzę / *opto*, & composita, pożyczam / *mutuo do*, vel *accipio*, vżyczam / *impertior*, prágnę *desidero*, łáknę / *aueo*, ßukam / *quaero*, vżywam & záżywam. *Vtor*, *fruor*; vdźielam / *largior*, chybiam; *aberro*; nádáię / *confero*, náginam / *incurro*, czekam; *expecto*; tykam / *tango*, przestáię & poprzestáię / *desino*, podśkubuię / *aliquantulum vello*, przywarzam: *suffer nefacio*: pomykam; *promoueo*; popieram / *vrgeo*, popráwuię / *emendo*, popycham; *protrudo*, porußam / *moneo*, poćieram: *confrico*: podpieram bokow / *refitio vires*, pilnuię: *attendo*: poćiągam czego; *lente trabo*; popilowáć czego: *limare*: záśypiam czego; *indormio alicui*: kosztuię / *degusto*, mácam; *palpo*: nábieram w śię czego: *imbuor aliqua re*: nábywam / *acquiro*, náchylam / *inclino*, náginam czego idem est quod zginam co. *inflecto*. nákłádam czego ná woz: *impono aliquid in plaustrum*: táię / *celo*, zámilczeć czego; *silentio praterire*; zbywam czego: *defungor*, vel quasi *alieno me aliqua re*: wyknę / *assuefio*, (sed dicimus przywykam czemu) nálewam / *infundo*, námykam & nánoßę / *congero*, potrzebuię; *indigeo*; nápieram / *promoueo*, napycham; *protrudo*; nástawiam gárdłá. *obijcio caput ferro*. násypuię czego / *supergero*, náßczepiam drewná / *inficio*, nátłukam; *infringo*, nátrącam: *obijcio*: narußam / *infirmo*, náwracam; *conuerto*; nárymuię / *conduco*, nážyczam: *mutuo do*; postrzegam: *animaduerto*: ochraniam / *consulo*, odbywam / *defungor*, odkłádam: *differo*: oduczam / *dedoceo*: odmykam; *remoueo*; odpadam / *recedo*, odstępuię / *recedo*, odwykam; *dedisco*; omieszkam

czego/

czego/ *non venio tempori ad &c.* oszczędam/ *parco, espargner*, przestrzegam powinności. *sequor officium*, przysypuię czego. *affundo aliquid* ruszam czego & czym: *moueo aliquid*: schylam czego / *submitto*, sięgam czego; *attingere tento*; strzegę / *custodio*, vchodzę; *vito*, tkę krosná / *texo telam*, vlewam / *depleo*, vmnieyszam / *diminuo*; vmykam czego: *retraho aliquid*: vpalam / *aduro*, vplewam; *diminuo*, vrywam czego. *abrumpo aliquid*. vstępuię drogi. *aberro à via*. vszczerbiam / *findendo auello*, vwłaczam komu sławy. *derogo laudem*. vymuię / *subtraho*, vsypuię: *effundo*: & similia. (dicitur vymuię co / *apprehendo*,) wącham; *odoror*: pozbywam / *defungor*, przekesuię; *prægusto*; zbywam: *eludo*: przestrzegam powagi / *tueor dignitatem*, zwężam / *angusto*, przybieram czego; *amplius quid accipio*; sie przybywa czego: *accedit*: znikam / *euanesco*, zniżam / *submitto*, przyczyniam / *amplifico*, przyglądam & pilnuię; *attendo*; przygrzewam / *calefacio*, przykładam chęci / sił: *adhibeo studium, vires*: *&c.* przykupuię czego / *emptis alia addo*, zábiegam łáski id est szukam seu zárabiam ná łáskę; *studeo gratiæ*; przymykam / *admoneo*. przypilnowáć & przyźrzeć czego / *aduigilare alicui rei*, przywinam popręgu *substringo cingulum*: przypłacam czego; *luo pœnas*; zámieszkawam czego & ná co. *non venio tempori* nawrzał soli / swywoli *imbutus sale, petulantiá*. zákrawa Włoskiego / *more Italorum viuit*, pátrzy iego ná mię; *Me vides*, odumárł długow / *reliquit æs alienum*; vchoway Boże śmierci: *auertat Deus mortem*: vcieram rogow / *mutilo*, vkusić czego / *degustare*, przybieżeć czego / przyleżeć / przyboleć / &c. *luere pœnas v.g. crapulæ*. stáie mi czásu / sił. *sufficit mihi tempus*,

pus,

pus, vires. przyraſta czego/ *accreſcit,* zárwáć czego. *arripere aliquid.*

Dicimus etiam napiec chlebá/ nákopáć rzepy/ náwárzyć ryb / quaſi *multos panes pinſere , effodere rapa , piſces coquere,* & ſimilia ferè omnia verba regunt genitiuum, vt nágromádził rzeczy wytwornych; *congesſit res pulcherrimas* Dicimus tamē nápalić izbe/ & in ſimilibus ſic , quia eſt quid integrum. Si enim diceres , nápalić izby / videretur ſignificari , quòd pars vel aliquid hypocauſti valdè calefactum ſit, quod non intendis , ſupra verò ſi diceres nápiec chleb / videreris ſignificare valdè panem coquere ſed eſſet mala locutio, & non hic ſenſus.

Słucham / *attendo* , ſi de re ſit ſermo , vt słucham tey lekcycy / *attendo huic lectioni* , ſi autem de perſona vtrumque caſum , vt słuchał ię mowiącą & tey mowiącey / *audiebat illam dicentem* , ſic słuchał iey. *obediebat illi.*

Odmawiam komu czego / *denego aliquid alicui* , ſic wierze & powierzam / *credo* , winſzuie / *gratulor* , zayzrze / *inuideo*, zápieram / *denego.*

Vcze kogo czego / *doceo aliquem aliquid* , rem in Genitiuo , perſonam in Accuſatiuo , ſic nábawiam kogo czego / *pario aliquid alicui,* odzwyczaiam/ *deſuefacio* , odſądzam / *abiudico* , pozbawiam / *orbo* , zbawiam / *ſaluo* , ſic pytam kogo czego / vſitatius o co/ *interrogare aliquid aliquem.* Proſze verò geminum & perſonæ & rei Genitiuum admittit ; vt prosił tey chlebá / *rogauit illam panem* , ſed meliùs & vſitatiùs o chleb / Dicimus tamen , wypraſzam co / *precibus aſſequor.*

Cætera Actiua regunt Accuſatiuum , vt miłuie cnote / *amo virtutem* , mam chleb / *habeo panem* , piie piwo/ *bibo cereuiſiam* , ponoſze nedze / *verſor in miſeriis,*

ſerijs, mrzeć głod: *mors fame*: dicas tamen nápiłem ſie piwá/ *bibi cereuiſiam*, propter rationes ſupradictas.

Dicimus etiam czerpam wode/ *haurio aquam*, in imperfecto vczerpnąłem wody/ in Genitiuo, nam ſi diceres vczerpnąłem wode quia tempus eſt perfectum & completam actionem ſignificat totam aquam videreris exhauſiſſe. Quare in præterito imperfecto dices czerpałem wode/ *hauriebam aquam*, quia eâ actione poteram adhuc totam exhaurire aquam; ſic kráść drwá & vkráść drew/ *furari ligna*, & ſic in omnibus huiuſmodi caſibus, vt day mi chleba/ & day mi ten chleb; *da mihi panem*, & *da mihi hunc panem*; ferè vt in Gallicis quando nimirùm partem alicuius rei petimus aut ſignificamus. Kupił winá/ *emit vinum*, ſed in præſenti vt plurimùm Accuſatiuo vtitur, kupuie wino. *emo vinum.*

Datiuo autem gaudent præter ea ferè omnia quæ in Latinis Datiuum poſtulant, hæc ſequentia. Dziwuie ſie czemu/ *miror aliquid*, dogrzewam komu; *infeſto aliquem*, dokuczam/ *vexo*, zdołam/ *ſum ferendo*, mieſzkam komu; *moror aliquem*, vfam/ dufam/ *confido*, dziekuie: *gratias ago*: folguie/ *parco*, pochlebiam; *adulor*; dogadzam/ *ſatisfacio*, zábiegam/ *occurro*, chołduie/ *vectigal penſito*, kredencuie/ *prægusto cibos*, przyśiegam: *iuro*: łáie/ *increpo*, (dicimus tamen połáiał go/ *increpuit eum*) modle ſie Bogu: *oro Deum*: nádażam komu/ *ſufficio*, nágodzić ſie komu/ *obuiam alicui fieri*, przyganiam/ *obtrecto*, nálegam komu/ *vrgeo*, słuze/ náſługuie/ vsługuie; *ſeruio*; śmieie ſie komu & z kogo/ *irrideo*, nąſtepuie komu ná ſzyie ná gárdło/ *iugulum petere*, nieprzyiam komu/

malè

malè affectus sum erga aliquem, nie wytrwam mu / *non feram quin eum percutiam*, opieram sie komu vel czemu / *obnitor, resisto*, poblażam komu / *indulgeo alicui*, podiadam sobie & similia podpijam; *fulcio me cibo, potu*; podlegam komu / *subiaceo alicui*, podrzeźniam komu / *imitor ridiculè, rechtgner*, pomagam komu w czym / czego & do czego / *opem fero alicui*, sed dicimus wspomogam kogo & zápomagam / *adiuuo*, przeciwiam sie / *decerto*, przeszkadzam / *noceo*, przyganiam komu / *obtrecto*, przykrze sie komu / *molestiam alicui affero*, przymawiam komu & przyćinam / *vellico, lado*, przymawiam ná co / *alludo ad* przynaglam komu / *vrgeo*, przypátruie sie komu / czemu / *contemplor*. sic przysłuchám sie / *attentè audio*, przypominam co komu / *commemoro*, przyśpiewam komu / *admodulor alicui*, przystoi co komu / & ná kogo; *decet aliquem aliquid*, przywykam / *assuesco*, spopadł sobie & spopádłi sobie / *in cessit mos*. Sprzyiam komu / *faueo*. tszcze sie & vtszczam sie komu / *sto alicui promissis*, vlegam komu / *fero alicuius mores*, vstepuie / *cedo*, wyrozumiewam komu / *scio misereri*, wytchnać sobie / *respirare*, zábiiam koniowi zá żywe / *ad viuum adigo clauum*, zámylam komu / *obturbo recitantem* vel *numerantem*, zástepuie komu / *obsisto obuiam*, zayrze / *inuideo*, groże / *minor*.

Ablatiuum regunt præter testem / & alia, de quibus iam dictum est, gárdze & composita pogardzam / wzgardzam kim / *contemno*, władam czym; *dominor*; rządze *rego*, kieruie / *torqueo*. Præterea Báwie sie czym / *occupo me aliquâ re*, handluie / kupcze & przekupuie czym / *negotior cum serico, &c.* hydze sie & brzydze sie / *abominor*, wspieram sie kim / *incumbo in aliquem*, ludze kim / *lacto, vano,*

vanus, bráknie czym / *respuo*, ciſkáć & rzucáć ná kogo czym / *peto aliquem saxis*, *iacio in*, pachnie & trace czym ; *oleo* ; dáruie kogo czym / & racze / cześtuie / obdarzam / obſyłam / *dono*, *dono mitto aliquid alicui* ; (dicitur & dáruie komu co) macham vt pies macha ogonem / marga / miga / *mouet caudam*, ſic kiwa głowę / oczymá miga / kiwa / *conniuet oculis*, kontentuie ſie czym / *contentus ſum aliquâ re*, obwieſzczam kogo czym & komu co / *denuncio alicui aliquid*, obwodze co Woźnym / *testem facio Praconem*, opiekam ſie kiem / *gero tutelam alicuius*, świádcze kim / *testor*, ſzafuie czym / *diſpenſo*, żyie czym / *veſcor*, ſzyie ſie kim / *pratendo alicuius nomen*, trwoże ſobę / *perturbor*, chodzi ſynem / *gestat in vtero filium*, zárzucam kogo czym / *obtrudo aliquid alicui*, groże komu czym złym / *minor alicui aliquid*, oſadz im co perłámi / *diſtinguo gemmis*, karze kogo gárdłem / & ná czym ; *plecto capite*, morze kogo głodem / *inferre alicui famem*, *faire mourir de faim*, nápuſzczam co czym / *inſtillo aliquid alicui*.

Cum Præpoſitionibus construuntur aut aliter circumſcribuntur hæc.

Kocham ſie w kim / *amo*, *diligo aliquem*, czuie ſie w czym / *conſcius ſum alicuius rei*, obfituie / opływam w czym / *affluo*, drapie ſie w co / *frico me*, kołáce we drzwi / *pulſo oſtium*, oprawiam co we złoto / *circundo auro*, weyrzeć & wglądáć w co / *inſpicere aliquid*, choruie ná co / / *ex renibus laboro*, czucham & czyham ná co / *inhio alicui*, godze & gonie ná co / *capto aliquid*, łákomie ſie ná co / *per auaritiam aliquid appeto*, ſkazuie ná co / *dare ad triremes*, zezwaláć ná co / *aſſentire alicui*, groże ſie ná ko-

ná kogo / *iacto minas*, wzdrygam ſie ná co / *horreo*, ſądzić pod pić ná śmierć / *damnare capite*, zápá- trzam ſie ná co / *animum occupo*, zárabiam na iá- ſie / *colligo ex labore gratiam*, przeſtáie ná czym / *contentus ſum*, wyćiſkam / wymagam / wymecżyć / wyſukáć / wyklepáć & ſimilia co ná kim / *extor- quere ab aliquo*, (dicimus tamen wypłákáć co v kogo) polegam ná kim / *pendeo ex aliquo*, pánuie nád kim / *impero alicui*; litnie ſie / zmiłuie ſie nád kim / *miſereor alicuius*, páſtwie ſie nád kim / *ſaeuio in aliquem*, wątpie o czym / *dubito de aliqua re*, záwiáduie o czym / *praſum alicui rei*, myśle o co & o czym / *cogito de aliqua re*, vśiłuie o co & w czym / *conor aliquid*, rozpaczam o zbáwieniu / *de- ſpero*, boie ſie o ćie / *tibi timeo*, fráſuie ſie o co / *ſol- licitus ſum de aliqua re*. nie boie ſie o to / *hoc non ti- meo*, niedbam nie ſtoie o to / *id non curo*, ſzydze / nágrawam ſie / vrągam ſie / drwie z kogo / *derideo aliquem*, ſtáram ſie o co / *cura mihi eſt aliquid*.

Multa verba non vno modo conſtruuntur vt vides in exemplis iam datis & præterita in his quæ ſequun- tur należeć komu & do kogo / *pertinere ad aliquem*, pámietam co / o czym / & na co / *memini alicuius*, pátrze ná co & czego / *aſpicio*, krzywdze komu & kogo / *iniuriâ afficio*, ſukáć ná kogo & oſuknąć / *incurro in aliquem verbis*, & ſic in multis a- lijs. drwie z kogo & odrwiłem kogo / *irrideo ali- quem*, & *decepi aliquem*, gram kárty / koſtki / *&c. ludo folijs*, *teſſeris*. (quod & podż w kárty / w ko- ſtki dicitur) gram ná lutni / ſkrzypcách; *tango te- ſtudinem*, *fidibus cano*; & alia quæ vſus docebit.

Quo ad infinitiuum hoc ſolùm notandum videtur, quod quotieſcunque Infinitiuus Latinus poteſt reddi, per quod vel vt cum Indicatiuo aut Subiun-

ctiuo semper in Polonicis est reddendum per iż vel że / *quod*, cum indicatiuo, vel per áby seu żeby / *&c*, cum subiunctiuo vtrumque in Gallicis, per *que* redditur, vt *scio te fuisse Crosna*, wiem żeś był w Krośnie / *putabam Vos ibi residere*, rozumiałem żeście tám mieszkáli / *ie croyois que Vous y demeuriez.* Si præcesserit negatio ponitur żeby vel áby cum Subiunctiuo, vt *non credo te mihi irasci*, nie rozumiem ábyś się ná mię miał gniewáć.

Futurú Infinitiui & Participij quo Poloni carent, quomodo reddatur iam dictum est in Coniugatione Verborū, vt de vsu Gerundiorū aliorumq; temporum.

Vtimur aliquando Infinitiuo, pro illo quod redditur Latinè per Gerundium pasiuum, supprimendo vel subaudiendo scilicet verbum aliquod, vt trzebá / mogę / vt coż czynić? subauditur trzebá vel mogę / *quid faciendum est? quid faciam? &c. que doit on faire* vel *que voulez Vous quon y face.* Sic pro Impersonali passiuo, niewiedźiec co się tám dźieie / *nescio, nescitur quid ibi fiat* nie widáć go / *non apparet, non Videtur*, & sic in alijs, nie słycháć / *non auditur.* In præteritis additur było; nie słycháć było o tym. *nihil audiebatur de hoc.*

Quoad quæstiones de loco Gallicam potiùs quàm Latinam linguam imitantur Poloni, semper enim in illis Præpositionibus vtimur.

Ad quæstionem ergò factam per *Vbi*, gdźie / respondebis per vltimum casum cum Præpositione w seu we / quodcunque nomen fuerit, vt we Fráncyey / *in Gallia*, w Krákowie / *Cracouia*, we Gdáńsku / *Gedani*, w Polszcze / *in Polonia*, loco autem we / in nonnullis vtimur Præpositione ferè æquiualente ná / vt ná Wołyniu / *in Volinia*, ná Podolu / *in Podolia*, ná Vkráinie / *in Vkraina*, ná Rusi / *in*

Russia,

Russia, ná Wśi / *Ruri*. Dicimus domá & w domu / *domi*.

Ad quæstionem *quò*, dokąd / respondetur per Præpositionem do / cum Genitiuo vt iádę do Francyey / *eo in Galliam*, do Krákowá / *Cracouiam*, do Wárszáwy / *Varsauiam*. In nonnullis per ná / cum Accusatiuo, vt ná Podole / ná Wołyń / ná Ruś / ná Vkráine / ná Wieś / *in Poloniam, Voliniam, Russiam, Vkrainam, Rus*.

Ad quæstionem, *quà*, ktoredy / si fuerit nomen proprium, respondebis *per*, ná / cum Accusatiuo, vt poiádę ná Krákow / ná Wárszáwę / *transibo Cracouiâ, Varsauiâ*, sin appellatiuum fuerit per Præpositionem przez / cum Accusatiuo vt przez Węgry / *per Vngariam*, przez Fráncyą / *per Galliam*, przez Wieś / *per Rus*, quæ etiam in nominibus proprijs nonnunquam vsurpari potest; vt przeiechał przez Krákow / *transijt per mediam Cracouiam*, sed ampliùs quid significat quàm si diceret ná Krákow.

Ad quæstionem *quamdiù*, długoż / responde per Accusatiuum vt Vczyłem się w Páryżu trzy látá / trzy godźiny / puł godźiny / godźinę. *Studui Parisijs tres annos, tres horas, mediâ horâ, horâ*. Possumus etiam vt in latinis adhibere Præpositionem przez / *per*, cum Accusatiuo, vt przez trzy godźiny / *per tres horas*, przez wszytek czás / dźień / *per diem*, cáły dźień / & przez cáły dźień / *per totum diem*.

Ad quæstionem *quando?* kiedy? respondetur per Genitiuum przeszłego roku / *anno præterito*, czwártego dniá Máiá Roku Páńskiego 1 6 4 9. *quarta Maij A.D.* 1649. Cæterùm sæpè etiam respondetur per præpositionem o cum vltimo casu, præsertim

tim cùm in Gallicis per Datiuum respondere deberes: vt O ktorey godzinie? *quota hora?* o trzeciey w nocy/ przed połudmem / *tertiâ noctis, ante meridiem hora*; *a trois heures de nuict, deuant midy*; o południu/ o pułnocy/ o tym czásie / *meridie, media nocte, hoc tempore*; *a midy a minuict, en ce temps la.* Quod si de futuro sit quæstio, quod Galli efferunt per *d'uy a* vel *dans*, reddes per zá cum Accusatiuo: vt Zá rok/ *intra annum*, zá godzinę/ *post horam.* Dicimus etiam zá czásow Augustá Cesárzá / *auo Augusti Cæsaris* seu *regnante Cæsare.*

Ad quæstionem *quàmpridem*? dawno? respondebis in Nominatiuo subaudiendo verbum iest / dwie lecie temu/ *iam duo sunt anni*, trzy niedziele iákom nie był domá subauditur iest / *tres sunt hebdomadæ cùm non fui domi.* Cæterùm vbi Galli vtuntur *des*, quod Latinis *à* respondet, vtere tu semper præpositione od cum Genitiuo: vt Od młodości moiey/ *à iuuentute mea*, *des ma ieunesse*; od początku/ *ab initio*; od tego czásu / *ab hoc tempore*; od tad/ *ex nunc.*

Sic etiam ad quæstionem *quàm procul*? dáleko? seu cùm quæritur distantia loci, respondetur per Nominatiuum: vt Trzy mile od Krákowá mieszká/ *manet tribus milliaribus Cracouiâ*; dáleko do Krákowá? & wiele mil ztad do Krákowá? *quot milliaribus hinc distat Cracouia?* respondetur Trzy mile/ ośmnaście mil / pułtorey mile/ milá rowna/ nie dáleko; *tribus, octodecim milliaribus, sesqui milliari, paruo milliari, non procul.*

Ad quæstionem *quomodo*? iáko? respondetur per Ablatiuum: vt Jákim sposobem? *quo modo?* žadną miárą / interdum additur præpositio z vt in Latinis *cum*: vt Przyiął mię z poczćiwośćią/

cum honore, honorificè me excepit; z gniewem / *cum ira.*

Cùm significatur instrumentum aut causa propter quam, Ablatiuo vtimur vt in Latinis, pisáć piórkiem / *calamo scribere*, otworzyć drzwi kluczem / *aperire clauis*, dał mu kijem w łeb / *baculo caput illius percussit*, zápalony gniewem / *accensus irâ.* Cæterum cùm in Latinis adhibetur præpositio, in Polonicis etiam vti ea potes: vt Nie mogł y przemowić od wielkiego żalu / *nec loqui quidem præ mærore potuit*, od wstydu / *à verecundia* seu *præ pudore.*

Cùm excessus significatur, vtimur plerumq; præpositione w cum vltimo casu: vt Oná go przechodźi w vrodźie / ludzkośći / etc. *illa illum superat pulchritudine, humanitate*, quanquam & Ablatiuo vti possimus.

Cùm significatur materia ex qua aliquid fit, vtimur Præpositione z / *ex*: vt Miednicá z szczerego srebrá wyrobiona / *peluis ex solido argento facta.* Cæterùm adiectiua hic maximè sunt in vsu: vt Srebrny / *argenteus*, złoty / *aureus*, miedźiány / *areus*, drewniány / *ligneus*, gliniány / *argillaceus*, *&c.*

Pretium quod in Latinis in Ablatiuo ponitur, reddimus vt plurimùm per præpositionem zá cum Accusatiuo: vt Kupił zá trzy grosze / *emit tribus grossis.* Dicimus etiam dał zá to trzy złote / *tribus florenis hoc emit*, & dał to zá trzy złote / *tribus id florenis vendidit, &c.* sic dałem po złotemu od iednego & sine od iednego / po złotemu płáćiłem / hoc est, *dedi pro singulis vnum florenum* seu *emi singula vno floreno.* Vbi etiam aduerte hunc numerum *vnus vna vnum* sæpissimè supprimi, cùm enim dicimus in singulari, satis declaramus esse id vnum

de quo loquimur, vt in exemplo *florenum* złoty non ieden złoty.

Mensura autem quæ in Latinis in Ablatiuo vel Accusatiuo ponitur, redditur per præpositionem ná cum Accusatiuo: vt Rzeká gleboka ná trzy kopije / *flumen profundum tribus hastis*, dlugi / ßeroki ná trzy łokćie / *longus, latus tribus vlnis.* Dicimus etiam ma trzy łokćie wzdluz & dwá wßerz / *longus, latus tres vlnas*, pieć sążni wzwyż / cztery w glęb / *quinq; orgyiarum in altum, quatuor in profundum.*

Non habent Poloni Ablatiuum Absolutum, sed illum vt plurimùm reddunt per Præteritum Gerundij in ßy: vt Skończywßy przemowe swoie poßedl / *finitâ concione abijt*, vczyniwßy to poiechali / *hoc facto discesserunt.* Si verò sit in Latinis actiuum Participium, vt plurimùm redditur per Indicatiuum cum coniunctione gdy: vt Gdy dąb vpádnie każdy drwá zbiera / *cadente quercu omnes ligna colligunt*, vel alia circumlocutione vtuntur: vt zá pánowánia / *regnante* &c.

DE VERBO PASSIVO.

VErba Passiua volunt post se Genitiuum cum præpositione od: vt Kto od Bogá vmilowan / czesto od ludźi iest nienawidzon / *qui à Deo amatur, sæpè ab hominibus spernitur.*

DE PARTICIPIO.

PArticipia suorum verborum constructionem sequuntur: vt Jest człowiekiem w cnoćie sie kochaie.

cháiacym / y Páná Bogá ſie boiacym / *vir eſt amans virtutem & timens Dominum.*

DE ADVERBIO.

ADuerbia Demonſtrandi Nominatiuo gaudent. vt Oto ia / *ecce ego.*

Aduerbia Quantitatis quæ in Latinis regunt Genitiuum, eundem in Polonicis poſtulant: vt Pieniędzy śiłá á rozumu málo / *multùm pecuniæ & parum ingenij.*

Affirmatiuè quidem reſpondent Poloni interrogantibus, loco *ouy* Gallicè, ále vel ták / vel tak jeſt; ſed tamen vt plurimùm repetunt verbum, quod etiam in Latinis fit, vt byłeś? *fuiſtine?* reſpon: byłem / non vero ále vel ták niſi perrarò.

Vt in Gallicis ita & in Polonicis, duæ vel plures pro vnâ negationes ponuntur: vt *Nunquam eum vidi*, nigdym go nie widźiał; *ie ne l'ay iamais veu.*

DE PRÆPOSITIONE.

CVm quibus Præpoſitiones caſibus conſtruantur, iam dictum eſt in etymologia.

DE CONIVNCTIONE.

Choć / choćiaſz / *etiamſi*, & Synonimæ, gdy / ieśli / kiedy / *ſi*, & chybá / *niſi fortè*, præponuntur imperfecto & pluſquam perfecto Subiunctiui: vt Choć bym wiedźiał / iednákbym nie powiedźiał / *etiamſi ſcirem, tamen non dicerem*; powiedźiałbym chybá bym nie wiedźiał / *dicerem modo ſcirem, niſi fortè ignorarem.* Cæterùm in alijs temporibus cum Indicatiuo conſtruuntur; vt Choć wiem toć nie

powiem /

powiem / *licet sciam non tamen dicam*, powieß chybá niewieß / *dices nisi ignores, si scias.*

Byle/*dummodò*, in omnibus temporibus Subiunctiuo gaudet: vt Szedłbym bylebym mogł/ *irem simodò possem*; sic poyde bylebym mogł / *ibo modò possim*, sæpè supprimitur by / bylem mogł / *modò possim*; vt semper sit in áby & żeby/ vt de quibus in etymologiâ fusiùs egi.

DE INTERIECTIONE.

INteriectiones vocandi o / hey / &c. cum Vocatiuo construuntur, o człowiecze / *ó homo.*

Niestetyß/ *hei* vel *proh*, cum Datiuo: vt Niestetyß mnie dźiewczynie strapioney/ *hei mihi puella afflita*; Biádá / *va*, Datiuo similiter gaudet: vt Bádáß tobie / *va tibi.*

Cæteræ vix cum casibus construuntur.

Et hæc de Syntaxi sufficiant. Reliqua vsus & lectio assidua potiùs quàm ars aut regulæ docebunt.

FINIS.